

# VARLIK ve ÖZ

Thomas Aquinas

SAY

# VARLIK VE ÖZ

**Thomas Aquinas**
(d. 1224- ö.1274)

Güney İtalya'da Aquino yakınlarındaki küçük bir köyde dünyaya geldi. 1230-1239 yılları arasında Monte Cassino'daki Benediktinler manastırında kaldı. 1239'da Napoli'deki üniversiteye kaydını yaptırdı. 1244'te Napoli'de Dominikus keşiş tarikatına girdi. 1245 sonbaharında Paris'e giderek üniversitede Albertus Magnus'un öğrencisi oldu.

1252'den 1272'ye kadar Köln, Paris, Anagni, Orvieto, Roma, Viterbo gibi kentlerde öğretim üyeliği görevlerinde bulundu. 1272 sonbaharında Paris'e döndü ve İbni Rüştçüler ile geleneksel teolojiyi savunanlara karşı mücadeleye başladı. 1272 yılı sonunda Napoli'ye dönerek teoloji fakültesinin yönetimini üstlendi. 1274'te Lyon'a gitmek için yola çıkan Thomas, hastalanarak 7 Mart'ta hayata gözlerini yumdu.

**Başlıca eserleri:**
*Scriptum super IV Libros Sententiarum Magistri Petri Lombardi; Summa contra Gentiles; Summa theologiae; De ente et essentia.*
Ayrıca, akademideki öğretim üyeliği nedeniyle kaleme aldığı uzunlu kısalı birçok makale.

# THOMAS AQUINAS

# VARLIK VE ÖZ

Almanca'dan çeviren:
Oğuz Özügül

SAY
İstanbul

**Say Yayınları**
Düşünce - 8

**VARLIK VE ÖZ / Thomas Aquinas**
Das Seiende und das Wesen (De ente et Essentia)

ISBN 978-975-468-697-5

Yayın Yönetmeni: Murat Batmankaya
Almanca'dan çeviren: Oğuz Özügül

Baskı: Engin Ofset
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi
1NA33 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 612 05 53

1. baskı: Say Yayınları, İstanbul, 2007

11 10 09 08 07 5 4 3 2 1

© **Say Yayınları**
Ankara Cad. 54 / 12 • TR-34410 Sirkeci-İstanbul
Telefon: 0 212 - 512 21 58 • Faks: 0 212 - 512 50 80
e-posta: sayyayinlari@ttnet.net.tr

**Genel Dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.**
Ankara Cad. 54 / 4 • TR-34410 Sirkeci-İstanbul
Telefon: 0 212 - 528 17 54 • Faks: 0 212 - 512 50 80
e-posta: dagitim@saykitap.com
Online satış: **www.saykitap.com**

## İÇİNDEKİLER

Giriş.....7
BÖLÜM I.....11
BÖLÜM II.....21
BÖLÜM III.....73
BÖLÜM IV.....101
BÖLÜM V.....139
BÖLÜM VI.....161

*Prologus*

Quia parvus error in principio magnus est in fine secundum Philosophum in I Celi et mundi, ens autem et essentia sunt que primo intellectu concipiuntur, ut dicit Avicenna in principio sue Metaphisice, ideo ne ex eorum ignorantia errare (5)

*Einleitung*

Weil ein kleiner Irrtum am Anfang am Ende ein großer ist nach dem Philosophen* im 1. Buch von "Der Himmel und die Erde",** Seiendes und Wesen aber die sind, die zuerst von der Vernunft erfaßt werden, wie Avicenna am Anfang seiner "Metaphysik"*** sagt, muß man daher, damit nicht aus der Unkenntnis jener ein Fehler [5]

## *Giriş*

Başlangıçtaki küçük bir yanılgı sonuçta büyük bir yanılgı haline geldiği için filozofun* *Gökyüzü ve Yeryüzü*** [adlı eserinin]* 1. Kitap'ına göre, varolan ve öz, İbni Sina'nın *Metafizik*'te*** dediği gibi, önce akıl tarafından kavranan şeylerdir, bu yüzden birincinin [filozofun, yani Aristoteles'in] bilmemesinden dolayı bir hata [5] doğma-

* "Filozof" ile metin boyunca Aristoteles (İÖ 384-322) kastediliyor.

** Aristoteles, *De caelo*, I, cap. 5, 271b 8-13.

* Çevirmenin metne eklediği sözcükler köşeli paranteze alınmıştır... (Ed. n.)

*** İbni Sina, *Metafh.*, I, cap. 6. İbni Sina (İS 980-1037) çok yönlü bir Arap bilginidir. Yeni-Platonculuktan ve Aristoteles'in felsefesinden etkilenmiş düşünceleri skolastik üzerinde kalıcı etkilerde bulunmuştur. Birçok eserinden sadece birkaçı Latince'ye çevrilmiştir. İbni Sina'nın başeseri *Şifa Kitabı*'dır, Thomas'ın burada gönderme yaptığı bu eser dört bölümden, Mantık, Fizik, Matematik ve Metafizik'ten oluşan bir ansiklopedidir. Eser 12. yüzyılda Yahudi Avendeat'ın (İbni Davut) yardımıyla Dominicus Gundissalinus (Gundisalvi) tarafından Arapça'dan Kastilya diline, oradan da Latince'ye çevrilmiştir, ancak tamamı değil. Thomas bu 12. yüzyıl çevirisinden yararlanmıştır.

contingat, ad horum difficultatem aperiendam dicendum est quid nomine essentie et entis significetur, et quomodo in diversis inveniatur, et quomodo se habeat ad intentiones logicas, scilicet genus, speciem et differentiam. (10)

Quia vero ex compositis simplicium cognitionem accipere debemus et ex posterioribus in priora devenire, ut a facilioribus incipientes convenientior fiat disciplina, ideo ex significatione entis ad significationem essentie procedendum est. (15)

entsteht, zur Behebung der von ihnen ausgehenden Schwierigkeit sagen, was mit dem Wort "Wesen" und "Seiendes" bezeichnet wird und wie Wesen* in verschiedenen Dingen vorgefunden wird und wie es sich zu den logischen Begriffen, nämlich Gattung, Art und Unterschied verhält.** [10]

Weil wir aber die Erkenntnis des Einfachen aus dem Zusammengesetzten gewinnen und vom Späteren zum Früheren gelangen müssen,*** muß man daher, damit das Verfahren, wenn wir mit dem Leichteren beginnen, angemessener wird, von der Bedeutung des Seienden zu der Bedeutung des Wesens fortschreiten. [15]

sın diye bunlardan çıkan güçlüğü ortadan kaldırmak için "öz" ve "varolan" sözcükleriyle neyin tanımlandığını ve özün* değişik nesnelerde nasıl bulunduğunu ve durumunun mantıksal kavramlar, yani cins, tür ve fark karşısında nasıl olduğunu söylemek gerekiyor.** [10]

Ancak biz yalın-olanın bilgisini bileşik-olandan kazanmak ve geç-olandan erken-olana ulaşmak zorunda olduğumuz için,*** izlenecek yol makul olsun diye kolay-olandan başlarsak varolanın anlamından özün anlamına doğru ilerlemeliyiz. [15]

* *inveniatur* ve *se habeat* fiilerinin öznesi essentia'dır. bkz. Böl. 5, satır 1vd. ve Böl. 3, satır 2-4.

** "De ete et essentia"nın bölümleri şöyle: "Essentia" sözcüğünün tarifinden (Böl. 1) sonra üç durum ayırt edilir, birleşik tözlerin durumu (Böl. 2-3), yalın tözlerin durumu (ruh, tin [melek], tanrı, Böl. 4-5) ve özgülüklerin durumu (*accidentia*, Böl. 6). Bu durumların her birinde, essentia'nın ne oluşturduğu ve burada cinsin, türün ve farkın (*differentia*) nasıl anlaşılması gerektiği tam olarak belirtilir.

*** İnsanlar için daha kolay bilgilenme yöntemi analitik olanıdır. Analiz edilen, bilgimize daha yakın olan şey doğal olarak daha sonraki şeydir; demek ki bilgimiz, aslında daha sonra, ama bizim için daha önce olandan, aslında daha önce, ama bizim için daha sonra olana doğru ilerler.

***Capitulum I***

Sciendum est igitur quod, sicut in V Metaphisice Philosophus dicit, ens per se dupliciter dicitur, uno modo quod dividitur per decem genera, alio modo quod significat propositionum veritatem. Horum autem differentia est quia (5) secundo modo potest dici ens omne illud de quo affirmativa propositio formari potest, etiam si illud in re nihil ponat; per quem modum privationes et negationes entia dicuntur; dicimus enim quod affirmatio est opposita negationi, et quod (10) cecitas est in oculo. Sed primo modo non potest dici ens nisi quod aliquid in re ponit; unde primo modo cecitas et huiusmodi non sunt entia.

***Kapitel I***

Man muß nun wissen, daß, wie der Philosoph im 5. Buch der "Metaphysik"* sagt, das Seiende als solches auf zweifache Weise ausgesagt wird: auf eine Weise so, daß es in zehn Kategorien** eingeteilt wird, auf eine andere Weise so, daß es die Wahrheit der Aussagen bezeichnet. Der Unterschied dazwischen aber ist, daß [5] auf die zweite Weise all jenes, worüber eine bejahende Aussage gebildet werden kann, Seiendes genannt werden kann, auch wenn jenes nichts in der Wirklichkeit meint; auf diese Weise werden Ermangelungen und negative Bestimmungen Seiendes genannt: wir sagen nämlich, daß die Bejahung der Verneinung entgegengesetzt "ist" und daß [10] die Blindheit im Auge "ist". Aber auf die erste Weise kann nur das, was etwas in der Wirklichkeit meint. Seiendes genannt werden. Daher sind Blindheit und dergleichen kein Seiendes auf die erste Weise.

## *Bölüm I*

Şimdi bilinmesi gereken şudur ki, filozofun *Metafizik*'in* 5. Kitap'ında dediği gibi, varolan iki şekilde ifade edilir: Birinci şekilde onun on kategoriye** ayrıldığı, başka bir şekilde ise ifadelerin hakikatini tanımladığı [söylenir]. Ancak bunların arasındaki fark, [5] ikinci şekilde, gerçeklikte hiçbir şey kastetmese bile hakkında olumlayıcı ifadeler oluşturabilen her şeyin varolan diye adlandırılabilmesidir; bu [ikinci] şekilde varolanın eksiklikleri ve olumsuz belirlenimleri belirtilir: Biz deriz ki, olumlama yadsımaya karşıt"tır" ve [10] körlük gözde"dir". Ne ki, birinci şekilde sadece gerçeklikte bir şeyler kasteden şeye varolan denilebilir. Bu yüzden körlük ve benzer şeyler birinci şekilde bir varolan değildir.

* Aristoteles, *Metaph.*, V, cap. 7, 1017a 22-35

** On kategori şöyle sıralanıyor: Töz (substantia), Nicelik (quantitas), Nitelik (qualitas), Görelik (relatio), Uzam (Locus), Zaman (tempus), Durum (situs), Sahiplik (habitus), Etkinlik (actio) ve Edilginlik (passio). Bunlar Aristoteles tarafından öne sürülmüştür. (bkz. *Categoriae*, cap. 4, 1b 25 - 2a4; *Topica*, I, cap. 9, 103b 21-23) ve skolastik dönemin varlıkbilimi ile mantığında büyük bir önem kazanmıştır.

Nomen igitur essentie non sumitur ab ente secundo modo dicto, aliqua enim hoc modo (15) dicuntur entia que essentiam non habent, ut patet in privationibus; sed sumitur essentia ab ente primo modo dicto. Unde Commentator in eodem loco dicit quod ens primo modo dictum est quod significat essentiam rei. Et quia, ut (20) dictum est, ens hoc modo dictum dividitur per decem genera, oportet ut essentia significet aliquid commune omnibus naturis per quas diversa entia in diversis generibus et speciebus collocantur, sicut humanitas est essentia hominis, (25) et sic de aliis.

Das Wort "Wesen" nun wird nicht von dem auf die zweite Weise ausgesagten Seienden hergenommen, auf diese Weise wird nämlich manches, [15] was kein Wesen hat, Seiendes genannt, wie im Falle der Ermangelungen offenbar ist, sondern Wesen wird von dem auf die erste Weise ausgesagten Seienden hergenommen. Daher sagt der Kommentator* zu derselben Stelle,** daß das auf die erste Weise ausgesagte Seiende das ist, was das Wesen eines Dinges bezeichnet. Und weil, wie [20] gesagt, das auf die erste Weise ausgesagte Seiende in zehn Kategorien eingeteilt wird, muß Wesen für alle Naturen, aufgrund deren verschiedenes Seiendes unter verschiedene Gattungen und Arten gebracht wird, etwas Gemeinsames bezeichnen, so wie Menschhaftigkeit das Wesen des Menschen ist, [25] und so hinsichtlich des übrigen.

"Öz" sözcüğü ikinci şekilde ifade edilmiş varolandan sağlanmıyor, bu [ikinci] şekilde özü olmayan bazı şeyler [15] varolan diye tanımlanıyor, tıpkı eksiklikler konusunda belli olduğu gibi, oysa öz birinci şekilde ifade edilmiş varolandan sağlanıyor. Bu yüzden yorumcu* aynı konuyla ilgili olarak**, birinci şekilde ifade edilmiş varolan, bir nesnenin özünü tanımlayan şeydir, diyor. Ve söylendiği gibi, [20] birinci şekilde ifade edilmiş varolan on kategoriye ayrıldığı için öz, farklı varolanları nedeniyle farklı cins ve türler arasına sokulan bütün doğalar*** için ortak bir şeyler tanımlamak zorundadır, örneğin insanlığın insanın özü olması gibi, [25] ve ötekiler bakımından da durum böyledir.

* Aristoteles'in eserlerinin "yorumcu"su ile Arap bilgin (yargıç, hekim ve filozof) İbni Rüşd (İS 1126-1198) kastediliyor.

** İbni Rüşd, *Metaph.*'te, V. comm. 14.

*** **doğa** (Lat.: natura; Alm.: Natur): Nitelik, mizaç, huy, karakter; nesnelerin doğal düzeni, fiziksel dünya, nesnelerin yapısı; öğe, unsur... (Çev. n.)

Et quia illud per quod res constituitur in proprio genere vel specie est hoc quod significatur per diffinitionem indicantem quid est res, inde est quod nomen essentie a philosophis in nomen (30) quiditatis mutatur; et hoc est etiam quod Philosophus frequenter nominat quod quid erat esse, id est hoc per quod aliquid habet esse quid. Dicitur etiam forma, secundum quod per formam significatur certitudo uniuscuiusque rei, (35) ut dicit Avicenna in II Metaphisice sue. Hoc etiam alio nomine natura dicitur, accipiendo naturam secundum primum modum illorum quatuor quod Boetius in libro de duabus naturis assignat: secundum scilicet quod natura dicitur (40)

Und weil jenes, aufgrund dessen ein Ding in seine Gattung oder Art eingeordnet wird, das ist, was durch die Definition, die angibt, was das Ding ist, bezeichnet wird, daher kommt es, daß das Wort "Wesen" von den Philosophen in das Wort [30] "Washeit" umgeändert wird. Und diese ist auch das, was der Philosoph häufig nennt das –was war es? – Sein,* das ist das, wodurch etwas Was-Sein hat. Wesen wird auch Form genannt, insofern durch die Form die genaue Bestimmtheit eines jeden Dinges bezeichnet wird, [35] wie Avicenna im 2. Buch seiner "Metaphysik"** sagt. Wesen wird mit einem anderen Wort auch Natur genannt, Natur verstanden nach der ersten Weise jener vier, die Boëthius in der Schrift "Die zwei Naturen"*** angibt: danach wird nämlich all jenes Natur genannt, [40]

Bir nesnenin kendi cinsine ya da türüne dahil edilmesine neden olan şey, nesnenin ne olduğunu bildiren tarif vasıtasıyla tanımlanan şey olduğu için, bu yüzden "öz" sözcüğü filozof tarafından "nelik" [30] sözcüğüyle değiştirilir. Ve bu da filozofun sık sık sözünü ettiği varlıktır* –o ne idi?–, bu, bir şeyin ne-olmak'a sahip olmasını sağlayan şeydir. Her nesnenin tam olarak belirliliği biçim tarafından tanımlandığı sürece öze biçim de deniliyor, [35] tıpkı İbni Sina'nın kendi *Metafizik*'inin** 2. Kitap'ında dediği gibi. Öze başka bir sözcükle doğa da deniliyor; doğa birinci şekle göre, Boëthius'un *İki Doğa****** adlı eserinde belirttiği o dört [doğa] diye anlaşılmalıdır: Buna göre akılla herhangi bir şekilde kavranabilen bütün şeylere [40] doğa denil-

* *Quod quid erat esse* Aristoteles'e ait *to ti en einai* ifadesinin çevirisidir. *to ti en einai* Aristoteles'te varlıksal *eidos*'un (forma) kavramsal karşıtıdır. Thomas önce *essentia* ile *quiditas*'ı bir araya getirdikten sonra, burada *quiditas*'ı *to ti en einai* ile bir tutar, *essentia* nedeniyle bir şeyin tarif edilebileceğini, yani kavramsal olarak saptanabileceğini vurgular. Ancak bunu yaparken kendisince öğretilen *essentia*'nın yalnız *eidos*'u değil, genel olarak maddeyi de içerdiğini aklına getirmez.

** İbni Sina, *Metaph.*, II, cap. 2 ve I, cap. 6.

*** Boëthius, *De persona et duabus naturis in Christo*, cap. 1. Devlet adamı ve filozof, Ostrogot Kralı Büyük Theoderich'in yakın dostu Boëthius (İS 480-524/525) yalancı şahitler yüzünden vatan hainliğiyle suçlanarak mahkûm olmuş, uzun yıllar zindanda kaldıktan sonra Theoderich'in emriyle idam edilmiştir. Ortaçağda çok okunan eseri *Philosophiae consolatio*'yu zindanda kaleme almıştır. Thomas'ın burada sözünü ettiği teolojik eserinde Boëthius Yeni-Platoncu varlıkbilimi Hıristiyan dogmasıyla birleştirir.

omne illud quod intellectu quoquo modo capi potest, non enim res est intelligibilis nisi per diffinitionem et essentiam suam; et sic etiam Philosophus dicit in V Metaphisice quod omnis substantia est natura. Tamen nomen nature hoc [45] modo sumpte videtur significare essentiam rei secundum quod habet ordinem ad propriam operationem rei, cum nulla res propria operatione destituatur; quiditatis vero nomen sumitur ex hoc quod per diffinitionem significatur. Sed [50] essentia dicitur secundum quod per eam et in ea ens habet esse.

was mit der Vernunft auf irgendeine Weise erfaßt werden kann, kein Ding ist nämlich erkennbar außer durch seine Definition und sein Wesen. Und so sagt auch der Philosoph im 5. Buch der "Metaphysik",* daß jede Substanz eine Natur ist. Jedoch scheint das Wort "Natur", auf diese [45] Weise verstanden, das Wesen eines Dinges zu bezeichnen, insofern es (das Wort "Natur") sich auf die eigentümliche Tätigkeit des Dinges bezieht, da kein Ding der eigentümlichen Tätigkeit ermangelt.** Das Wort "Washeit" aber wird davon hergenommen, was durch die Definition bezeichnet wird. Aber [50] Wesen heißt es, insofern durch es und in ihm ein Seiendes Sein hat.***

mektedir, yani nesneler tarifleri ve özleri dışında idrak edilemezler. Ve filozof da *Metafizik*'in* 5. Kitap'ında, her töz bir doğadır, der. Ancak "doğa" sözcüğü bu [45] şekilde anlaşılırsa, o (yani "doğa" sözcüğü) nesnenin kendine özgü faaliyetine dayandığı sürece bir nesnenin özünü tanımlar gibi görünüyor, çünkü hiçbir nesne kendine özgü faaliyetten yoksun değildir.** "Nelik" sözcüğü ise tarif vasıtasıyla tanımlanan şeyden sağlanıyor. Ama [50] öze, bir varolan onun [özün] vasıtasıyla ve onun içinde varlık'a sahip olduğu sürece öz denilir.***

* Aristoteles, *Metaph.*, V, cap. 4, 1015a 11-13.

** Maurer, s. 32, Not 12'de şunları yazar: "Latince *natura* sözcüğü etimolojik olarak, Grekçe'deki karşılığı *phisis* ve İngilizce'deki 'nature' sözcüğü gibi 'doğum' anlamına gelir. Aziz Thomas, 'doğa' sözcüğünün önceleri canlı varlıkların doğumu, sonra bu doğumun gizil ilkesi, daha sonra da değişime ya da harekete özgü tüm ilkeler anlamına geldiğini söyler. Böylece, maddeye ve forma özgü ilkelere 'doğa' denmeye başlandı. Son olarak, bir şeyin özüne -bu onun doğuş amacı olduğundan- onun doğası denmeye başlandı." Maurer, Thomas'ın, *Summa theologiae*, III, quaest. 2, artic. 1, corpus'una dikkati çeker.

Bobik, s. 47, şunları yazar: "[...] Öz, gerçek varlıkları, gerçek işlerini ya da eylemlerini yapmaya yönlendiren şeydir. Aristoteles'in bu tanımına 'doğa' adı verilir. Gerçek şeyin ne yapacağını ne olduğu belirler."

*** Bu, özün varolana varlık kazandırdığı değil, özün aracılığıyla varolanın tanrı tarafından varlık elde ettiği anlamına geliyor.

Sed quia ens absolute et primo dicitur de substantiis, et per posterius et quasi secundum quid de accidentibus, inde est quod etiam essentia (55) proprie et vere est in substantiis, sed in accidentibus est quodammodo et secundum quid. Substantiarum vero quedam sunt simplices et quedam composite, et in utrisque est essentia, sed in simplicibus veriori et nobiliori modo, (60) secundum quod etiam esse nobilius habent: sunt enim causa eorum que composita sunt, ad minus substantia prima simplex, que Deus est. Sed quia illarum substantiarum essentie sunt nobis magis occulte, ideo ab essentiis substantiarum (65) compositarum incipiendum est, ut a facilioribus convenientior fiat disciplina.

Aber weil Seiendes ohne Einschränkung und in erster Linie von Substanzen, in zweiter Linie und gleichsam in gewisser Hinsicht von Eigenschaften ausgesagt wird, daher kommt es, daß auch Wesen [55] im eigentlichen Sinne und in Wahrheit in Substanzen ist, aber in Eigenschaften in gewisser Weise und gewisser Hinsicht ist. Von den Substanzen aber sind einige einfach und einige zusammengesetzt, und in beiden ist Wesen, aber in den einfachen in wahrerer und vorzüglicherer Weise, [60] insofern sie auch vorzüglicheres Sein haben: sie sind nämlich die Ursache dessen, was zusammengesetzt ist, wenigstens die erste einfache Substanz, die Gott ist.* Aber weil die Wesen jener (einfachen) Substanzen für uns verborgener sind, daher muß man mit den Wesen der zusammengesetzten Substanzen [65] beginnen, damit das Verfahren vom Leichteren her angemessener wird.

Ancak varolan kayıtsız şartsız ve en başta tözlerden, ikinci olarak ve adeta belirli bakımdan özgülüklerden* çıkarak ifade edildiği için, öz de [55] asıl anlamda ve hakikatte tözlerin içindedir, ama özgülüklerde ise belirli tarzda ve belirli bakımdan vardır. Tözlerin ise kimi yalındır kimi de bileşik; her ikisinde öz mevcuttur, ama yetkin bir varlığa da sahip oldukları sürece, [60] yalın olanda daha gerçek ve daha yetkin şekildedir: Onlar [yalın olanlar], en azından tanrı olan ilk yalın töz, birleşik olanların nedenidir.* Ama o (yalın) tözlerin özleri gizli olduğu için, kolay-olandan çıkarak izlenecek yol makul olsun diye [65] işe birleşik tözlerin özlerinden başlanmalıdır.

* **özgülük** (Alm.: Eigenschaft; Lat.: Accident): İlinek; kendi başına bir varlığı olmayan, dayanacak bir töze muhtaç olan ve dayandığı tözü değiştirmeksizin değişebilen nitelik... (Çev. n.)

* Daha antikçağda savunulan, Hıristiyan felsefesi için tipik olan ve bu tümcede ifadesini bulan bir görüş.

***Capitulum II***

In substantiis igitur compositis forma et materia nota est, ut in homine anima et corpus. Non autem potest dici quod alterum eorum tantum essentia esse dicatur. Quod enim materia sola rei non sit essentia, planum est, quia res per essentiam (5) suam et cognoscibilis est, et in specie ordinatur vel genere; sed materia neque cognitionis principium est, neque secundum eam aliquid ad genus vel speciem determinatur, sed secundum id quod aliquid actu est. Neque etiam forma tantum (10)

***Kapitel II***

Im Falle der zusammengesetzten Substanzen nun sind Form und Materie bekannt, wie im Falle des Menschen Seele und Körper. Man kann aber nicht sagen, daß bloß eines dieser beiden Wesen sein soll. Daß nämlich die Materie eines Dinges allein nicht das Wesen ist, ist klar, weil ein Ding aufgrund seines Wesens [5] sowohl erkennbar ist als auch in eine Art oder Gattung eingeordnet wird. Aber die Materie ist weder Prinzip (Grund) der Erkenntnis noch wird nach ihr etwas in eine Gattung oder Art verwiesen, sondern nach dem, was etwas aktuell ist.* Aber auch nicht bloß die Form [10]

## *Bölüm II*

Şimdi birleşik tözlerde biçim ve madde biliniyor, tıpkı insandaki ruh ve beden gibi. Ama bu ikisinden sadece ikincinin öz olması gerektiğini söylemek mümkün değildir. Yani bir nesnenin maddesinin tek başına öz olmadığı açıktır, zira bir nesne özü nedeniyle [5] hem idrak edilebilir hem de bir türe ya da bir cinse dahil edilir. Oysa madde ne idrakin ilkesi (nedeni)dir ne de bir şey ona göre bir cinse ya da bir türe dahil edilir, bu ise edimsel olan şeye göre [vuku bulur].* Ancak sadece biçimi de [10] birle-

* Kendi için alındığında madde bir şey için sadece olasılıktır ve bu şekliyle bir Henüz-Değil'dir.

essentia substantie composite dici potest, quamvis hoc quidam asserere conentur. Ex his enim que dicta sunt patet quod essentia est illud quod per diffinitionem rei significatur; diffinitio autem substantiarum naturalium non tantum formam (15) continet sed etiam materiam, aliter enim diffinitiones naturales et mathematice non differrent. Nec potest dici quod materia in diffinitione substantie naturalis ponatur sicut additum essentie eius vel ens extra essentiam eius, quia hic modus (20) diffinitionum proprius est accidentibus, que perfectam essentiam non habent; unde oportet quod in diffinitione sua subiectum recipiant, quod est extra genus eorum. Patet ergo quod essentia comprehendit et materiam et formam. (25)

kann Wesen einer zusammengesetzten Substanz genannt werden, obwohl einige dies zu behaupten versuchen. Aus dem nämlich, was gesagt worden ist,* ist offenbar, daß das Wesen das ist, was durch die Definition eines Dinges bezeichnet wird. Die Definition der physischen Substanzen** aber enthält nicht nur die Form, [15] sondern auch die Materie; sonst würden sich nämlich die physischen Definitionen und die mathematischen*** nicht unterscheiden. Man kann aber nicht sagen, daß die Materie in der Definition einer physischen Substanz angeführt wird so wie ein Zusatz zum Wesen dieser Substanz oder ein Seiendes außerhalb des Wesens dieser Substanz, weil diese Art und Weise [20] der Definitionen den Eigenschaften eigentümlich ist, die kein vollständiges Wesen haben; daher müssen die Eigenschaften in ihre Definition einen Träger aufnehmen, der außerhalb ihrer Gattung steht.**** Also ist offenbar, daß das Wesen sowohl Materie als auch Form umfaßt. [25]

şik bir tözün özü diye tanımlamak mümkün değildir, hem de kimilerinin bunu iddia etmeyi denemesine karşın. Demek ki şimdiye kadar söylenenlerden* ortaya çıkan, özün bir nesnenin tarifi vasıtasıyla tanımlanan şey olduğudur. Ancak fiziksel tözlerin** tarifi yalnız biçimi değil, [15] maddeyi de içerir; tersi durumda fiziksel tariflerle matematiksel [tarifler]*** birbirinden farklı olmazdı. Ne ki fiziksel bir tözün tarifinde maddenin başı çektiğini söylemek mümkün değildir, örneğin bu tözün özüne bir ek ya da bu tözün özünün dışında bulunan bir varolan gibi, çünkü tariflerin bu tarz ve şekli [20], eksiksiz bir öze sahip olmayan özgülüklere özgüdür; bu yüzden özgülükler, tariflerine kendi cinsleri dışında bulunan bir taşıyıcı eklemek zorundadır.**** Demek ki özün hem maddeyi hem de biçimi kapsadığı açıktır. [25]

* Bkz. Böl. 1, satır 27-34.

** *Substantia naturalis*, görülebilir doğaya ait töz.

*** Matematiğin nesneleri, deyim yerindeyse, sadece görülebilir doğanın görüş açılarıdır. Bu gerçeği doğallıkla matematiksel tarifler, daha doğrusu matematiğin nesnelerinin tarifleri de hesaba katar.

**** Bkz. Böl. 6, satır 3-49.

Non autem potest dici quod essentia significet relationem que est inter materiam et formam, vel aliquid superadditum ipsis, quia hoc de necessitate esset accidens et extraneum a re, nec per eam res cognosceretur: que omnia essentie [30] conveniunt. Per formam enim, que est actus materie, materia efficitur ens actu et hoc aliquid; unde illud quod superadvenit non dat esse actu simpliciter materie, sed esse actu tale, sicut etiam accidentia faciunt, ut albedo facitactu album. [35] Unde et quando talis forma acquiritur, non dicitur generari simpliciter, sed secundum quid.

Man kann aber nicht sagen, daß das Wesen ein Verhältnis, das zwischen Materie und Form besteht, oder etwas zu ihnen noch Hinzugefügtes bezeichnet, weil dies (beides) notwendigerweise eine Eigenschaft und etwas Äußerliches eines Dinges wäre und aufgrund dieses Wesens ein Ding nicht erkannt würde: alles was auf Wesen [30] (nicht)* zutrifft. Durch die Form nämlich, die die Aktualität der Materie ist, wird die Materie zu einem aktuell Seienden und zu diesem Etwas gemacht.** Daher verleiht jenes, was noch hinzukommt, der Materie nicht das schlechthin aktuelle Sein, sondern ein so und so beschaffenes aktuelles Sein, so wie es auch die Eigenschaften tun, wie die Weiße aktuell weiß macht. [35] Daher auch heißt es, wenn eine solche Form dazuerworben wird, nicht Werden schlechthin, sondern Werden in gewisser Hinsicht.

Öte yandan özün madde ve biçim arasında bulunan bir ilişki olduğu ya da onlara eklenen bir şeyi tanımladığı söylenemez, zira bu (her ikisi) zorunlu olarak bir özgülük ve bir nesnenin görünen şeyi olurdu ve bu öz nedeniyle bir nesne idrak edilmezdi: öze ait [30] (olmayan)* her şey. Ancak maddenin edimselliği olan biçim vasıtasıyla madde edimsel bir varolan ve bu şey haline getirilir.** Bu yüzden eklenen şey bile maddeye tamamen edimsel bir varlık değil, herhangi vasfa sahip bir varlık kazandırır, tıpkı özgülüklerin Beyaz'ı edimsel beyaz yapması gibi. [35] Bu nedenle böyle bir biçim ek olarak kazanılırsa buna mutlaka oluş değil, belirli bakımdan oluş denir.

* Bugüne ulaşan elyazmalarında *conveniunt* ve *non conveniunt* diye farklılıklar vardır.

** *Hoc aliquid* burada normal olarak anlaşılması gerektiği gibi birey değil, türsel bakımdan maddedeki olasılığın gerçekliği anlamına geliyor.

Relinquitur ergo quod nomen essentie in substantiis compositis significat id quod ex materia et forma compositum est. Et huic consonat (40) verbum Boetii in commento Predicamentorum, ubi dicit quod usia significat compositum; usia enim apud Grecos idem est quod essentia apud nos, ut ipsemet dicit in libro De duabus naturis. Avicenna etiam dicit quod quiditas (45) substantiarum compositarum est ipsa compositio forme et materie. Commentator etiam dicit super VII Metaphisice "Natura quam habent species in rebus generabilibus est aliquod medium, id est compositum ex materia et forma". Huic etiam (50)

Es bleibt also übrig, daß das Wort "Wesen" im Falle der zusammengesetzten Substanzen das, was aus Materie und Form zusammengesetzt ist, bezeichnet. Und damit stimmt [40] die Bemerkung des Boëthius im Kommentar zu den "Kategorien"* überein, wo er sagt, daß Usia (Substanz) das Zusammengesetzte bezeichnet. Usia ist nämlich bei den Griechen dasselbe, was bei uns Wesen ist, wie Boëthius selbst in der Schrift "Die zwei Naturen"** sagt. Auch Avicenna*** sagt, daß die Washeit [45] der zusammengesetzten Substanzen eben die Zusammensetzung von Form und Materie ist. Auch der Kommentator sagt zum 7. Buch der "Metaphysik":**** "Die Natur, die die Arten im Falle der entstehbaren Dinge haben, ist ein Mittleres, das heißt, ein aus Materie und Form Zusammengesetztes." Damit stimmt auch [50]

Demek ki geriye, birleşik tözlerdeki "öz" sözcüğü madde ile biçimden birleştirilmiş şeyi tanımlar, demek kalıyor. Ve böylece [40] Boëthius'un *Kategoriler*'e* ilişkin yorumda dediği, Usia (töz) birleşik-olanı tanımlar, sözü yerinde oluyor. Usia Greklerde, Boëthius'un *İki Doğa*** adlı eserinde dediği gibi, bizdeki öz ile aynı şeydir. İbni Sina*** da, birleşik tözlerin [45] neliği biçim ile maddenin birleşimidir, der. Yorumcu da *Metafizik*'in**** 7. Kitap'ı için şöyle diyor: "Meydana gelebilen nesnelerde türlere sahip olan doğa bir ortalamadır, yani madde ile biçimden birleştirilmiş-olandır." Böylece, [50]

* Bu satırları Boëthius'un eserlerinde bulmak mümkün değil.

** Boëthius, *De persona et duabus naturis in Christo*, cap. 3.

*** İbni Sina, *Metaph.*, V, cap. 5.

**** İbni Rüşd, *Metaph.*'te, VII, comm. 27.

ratio concordat, quia esse substantie composite non est tantum forme neque tantum materie, sed ipsius compositi; essentia autem est secundum quam res esse dicitur: unde oportet ut essentia qua res denominatur ens non tantum sit forma, [55] neque tantum materia, sed utrumque, quamvis huiusmodi esse suo modo sola forma sit causa. Sic enim in aliis videmus que ex pluribus principiis constituuntur, quod res non denominatur ex altero illorum principiorum tantum, [60] sed ab eo quod utrumque complectitur: ut patet in saporibus, quia ex actione calidi digerentis humidum causatur dulcedo, et quamvis hoc modo calor sit causa dulcedinis, non tamen denominatur corpus dulce calore sed sapore qui calidum et [65] humidum complectitur.

die Auffassung überein, daß das Sein der zusammengesetzten Substanz nicht nur zu der Form und auch nicht nur zu der Materie, sondern eben zu dem Zusammengesetzten gehört; Wesen ist aber das, gemäß dem von einem Ding gesagt wird, daß es ist:* daher darf das Wesen, aufgrund dessen ein Ding ein Seiendes genannt wird, nicht nur die Form [55] und auch nicht nur die Materie sein, sondern das Wesen muß beides sein, obwohl die Form allein auf ihre Weise Ursache** eines derartigen Seins ist. So sehen wir nämlich bei anderem, das sich aus mehreren Prinzipien (Bestandteilen) zusammensetzt, daß das Ding nicht nur nach einem jener beiden Prinzipien benannt wird, [60] sondern nach dem, was beide Prinzipien umfaßt, wie im Falle der Geschmäcke offenbar ist, daß durch die Tätigkeit des Warmen, das das Feuchte auflöst, die Süße verursacht wird und, obwohl die Wärme auf diese Weise Ursache der Süße ist, dennoch nicht ein Körper aufgrund der Wärme süß genannt wird, sondern aufgrund des Geschmacks, der das Warme und [65] das Feuchte umfaßt.***

birleşik tözlerin varlığı sadece biçime ve de sadece maddeye değil, birleştirilmiş-olana aittir, anlayışı da yerinde oluyor; öz ise, bir nesnenin o [nesne] olduğunu söyleten şeydir:* bu yüzden bir nesnenin bir varolan diye tanımlanmasına neden olan öz sadece biçim [55] ve de sadece madde olamaz, tersine öz her ikisi olmalıdır, hem de biçimin tek başına kendi tarzında bu tür bir varlık'ın nedeni** olmasına karşın. Böylece birkaç ilkeden (oluşturucu öğeden) birleşmiş olan diğer [nesnelerde] nesnenin sadece iki ilkeden birine göre değil, [60] her iki ilkeyi kapsayan şeye göre tanımlandığını görürüz, örneğin tatlarda meydana çıktığı gibi: nemli-olanı çözen sıcak-olanın faaliyeti tatlı-olanın ortaya çıkmasına neden olur, hem de sıcak-olanın bu tarzda tatlı-olanın nedeni olmasına karşın, ama yine de bir cisim sıcaklık nedeniyle değil, sıcak-olanı ve [65] nemli-olanı kapsayan tat nedeniyle tatlı diye tanımlanır.***

* Bkz. Böl. 1, satır 50-52, ayrıca Not 16.

** Bütün bir varlık'ın bir başkasından farklılığının nedeni anlamında neden *–huiusmodi esse*, yani *essentia–*.

*** Satır 64'teki *causa, ex actione calidi digerentis humidum* (satır 62 vd.) sözcüklerinin gösterdiği gibi etkisel-neden anlamına geliyor.

Sed quia individuationis principium materia est, ex hoc forte videretur sequi quod essentia, que materiam in se complectitur simul et formam, sit tantum particularis et non universalis: ex quo (70) sequeretur quod universalia diffinitionem non haberent, si essentia est id quod per diffinitionem significatur. Et ideo sciendum est quod materia non quolibet modo accepta est individuationis principium, sed solum materia signata; et dico (75)

Aber weil die Materie das Prinzip (Ursache) der Individuation ist, könnte es vielleicht so aussehen, als folge daraus, daß das Wesen, das ebensosehr die Materie als die Form in sich begreift, nur ein besonderes und nicht ein allgemeines ist. Daraus [70] würde folgen, daß das Allgemeine keine Definition hätte, wenn das Wesen das ist, was durch die Definition bezeichnet wird. Und daher muß man wissen, daß nicht auf jede beliebige Weise verstandene Materie das Prinzip der Individuation ist, sondern nur die bezeichnete Materie. Und ich nenne [75]

Ancak madde bölünmezliğin ilkesi (nedeni) olduğu için, buradan çıkan sonuç olarak belki şu şekilde görülebilirdi: Biçimden çok maddeyi içine alan öz genel bir öz değil sadece özel bir özdür. Buradan [70] şu sonuç çıkardı: Eğer öz tarif vasıtasıyla tanımlanan şeyse genel-olanın tarifi olmazdı. Ve bu yüzden, rasgele meydana gelen her maddenin değil, sadece tanımlayan maddenin bölünmezliğin nedeni olduğu bilinmelidir. Ve ben [75]

materiam signatam que sub determinatis dimensionibus consideratur. Hec autem materia in diffinitione que est hominis in quantum est homo non ponitur, sed poneretur in diffinitione Sortis si Sortes diffinitionem haberet. In diffinitione (80) autem hominis ponitur materia non signata: non enim in diffinitione hominis ponitur hoc os et hec caro, sed os et caro absolute que sunt materia hominis non signata.

die Materie eine bezeichnete, die unter bestimmten Dimensionen betrachtet wird.* Diese Materie wird aber in der Definition, die zum Menschen gehört, insoweit er Mensch ist, nicht angeführt, jedoch würde sie in der Definition des Sokrates angeführt, wenn Sokrates eine Definition hätte. In der Definition [80] des Menschen wird aber die nicht bezeichnete Materie angeführt: in der Definition des Menschen wird nämlich nicht dieser Knochen und dieses Fleisch angeführt, sondern Knochen und Fleisch im allgemeinen, die die nicht bezeichnete Materie des Menschen sind.**

belirli boyutlarda gözlemlenen maddeye tanımlayan bir madde diyorum.* Ancak bu madde, insan söz konusu olduğunda insanla ilgili tarifte hesaba katılmaz, ama Sokrates'in bir tarifi olsaydı bu madde Sokrates'in tarifinde hesaba katılırdı. Oysa insan [80] tarifinde tanımlamayan madde hesaba katılır: yani insan tarifinde bu kemik ve bu kas değil, insanın tanımlayan maddesi olmayan kemikler ve kaslar genel olarak hesaba katılır.**

* Bu *materia signata*'dan *materia prima*'yı ayırmak gerekir. *Materia signata*, "belirli genleşme ve büyüme oranlarına sahip ve bu yüzden bölünebilir madde"dir. Bölünmezlik öğretisi Thomas'ın sistemindeki zayıf noktalardan biridir.

** Baur kendi basımında ikinci bölümü burada bitirir. Roland-Gosselin ise, bu kitapta olduğu gibi, *quod essentia Sortis non est Sortes* tümcesine kadar sürdürür.

Sic ergo patet quod essentia hominis et essentia (85) Sortis non differt nisi secundum signatum et non signatum; unde Commentator dicit super VII Metaphisice "Sortes nihil aliud est quam animalitas et rationalitas, que sunt quiditas eius". Sic etiam essentia generis et speciei secundum (90) signatum et non signatum differunt, quamvis alius modus designationis sit utrobique: quia designatio individui respectu speciei est per materiam determinatam dimensionibus, designatio autem speciei respectu generis est per differentiam (95) constitutivam que ex forma rei sumitur.

So also ist offenbar, daß das Wesen des Menschen und das Wesen [85] des Sokrates sich nicht unterscheiden außer nach bezeichnet und nicht bezeichnet. Daher sagt der Kommentator zum 7. Buch der "Metaphysik": "Sokrates ist nichts anderes als Sinnenwesen- und Vernunfthaftigkeit, die seine Washeit sind."* So unterscheiden sich auch das Wesen der Gattung und das Wesen der Art nach [90] bezeichnet und nicht bezeichnet, obwohl in beiden Fällen eine andere Art der Bezeichnung vorliegt: denn die Bezeichnung des Individuums gegenüber der Art geschieht durch die Materie, die durch Dimensionen bestimmt ist, die Bezeichnung der Art aber gegenüber der Gattung durch den konstitutiven Unterschied,** [95] der von der Form des Dinges hergenommen wird.

Demek ki insanın özü ile Sokrates'in [85] özünün, tanımlayan ve tanımlamayan olanı dışında, birbirinden farklı olmadığı açıktır. Bu yüzden yorumcu *Metafizik*'in 7. Kitap'ı için şöyle der: "Sokrates, kendi nelik'i olan canlı varlıktan ve akla uygunluktan başka bir şey değildir."* Böylece cinsin özü ile türün özü de, [90] her iki durumda önümüzde tanımlamanın başka bir çeşidi bulunmasına karşın, tanımlayan ve tanımlamayan diye ayrılırlar: zira türe karşılık bireyin tanımlanışı boyutlar tarafından belirlenen madde vasıtasıyla gerçekleşir, oysa cinse karşılık türün tanımlanışı nesnenin biçiminden sağlanan [95] kurucu fark** vasıtasıyla [gerçekleşir].

* İbni Rüşd, *Metaph.*'te, VII, comm. 20. "Sokrates'in özü" sadece mecazi anlamda kullanılmıştır; çünkü özden, genel bir şey anlaşıldığı sürece Sokrates'in Sokrates olarak bir özü yoktur. İbni Rüşd, Sokrates'in özü hakkında "insan" özü için de geçerli aynı şeyi söylediği zaman buna şaşmamalı. Sokrates insan olarak insandan bireysel bir öz nedeniyle değil, Thomas'ın dediği gibi, *materia signata*'sından ya da bu *materia signata*'sının "insan" özüyle birleşmesinden oluşan şey nedeniyle ayrılır.

** Yapıcı fark, bir türün özünü oluşturan farktır.

Hec autem determinatio vel designatio que est in specie respectu generis, non est per aliquid in essentia speciei exsistens quod nullo modo in essentia generis sit; immo quicquid est in specie (100) est etiam in genere ut non determinatum. Si enim animal non esset totum quod est homo sed pars eius, non predicaretur de eo, cum nulla pars integralis de suo toto predicetur.

Die Bestimmung oder Bezeichnung aber, die im Falle der Art gegenüber der Gattung vorliegt, geschieht nicht durch etwas im Wesen der Art Existierendes, das in keiner Weise im Wesen der Gattung ist. Im Gegenteil, was auch immer in der Art ist, [100] ist auch in der Gattung, als nicht Bestimmtes. Wenn nämlich Sinnenwesen nicht das Ganze wäre, was der Mensch ist, sondern ein Teil von ihm, würde es nicht von ihm ausgesagt, da kein integrierender Teil* von seinem Ganzen ausgesagt wird.

Cinse karşılık tür söz konusu olduğunda belirlenim ya da tanımlama, türün özünde mevcut, cinsin özünde hiçbir şekilde bulunmayan bir şey vasıtasıyla gerçekleşmez. Tam tersine türde mevcut olan şey [100] belirsiz-olan olarak cinste de mevcuttur. Şayet canlı varlık insanda olduğu gibi bir bütün değil de ondan [bütünden] bir parça olsaydı, kendi bütününden hiçbir bütünleyici parça* ifade edilmediği için, ifade edilemezdi.

* Bütünleyici parça; ortadan kalkmasıyla ait olduğu bütünün, ikincil etken parçalarının tersine, eksiksiz (*integer*) olduğu şey olmaktan çıkmasına neden olan bir parçadır.

Hoc autem quomodo contingat videri poterit, [105] si inspiciatur qualiter differt corpus secundum quod ponitur pars animalis, et secundum quod ponitur genus; non enim potest esse eo modo genus quo est pars integralis. Hoc igitur nomen quod est corpus multipliciter accipi potest. Corpus [110] enim secundum quod est in genere substantie dicitur ex eo quod habet talem naturam ut in eo possint designari tres dimensiones; ipse enim tres dimensiones designate sunt corpus quod est ingenere quantitatis.

Wie dies aber kommt, wird man sehen können, [105] wenn man untersucht, wie Körper, insofern er als Teil des Sinnenwesens aufgefaßt wird, und Körper, insofern er als Gattung aufgefaßt wird, sich unterscheiden. Er kann nämlich nicht auf die Art und Weise eine Gattung sein, auf die er ein integrierender Teil ist. Das Wort "Körper" kann nun auf verschiedenartige Weise* verstanden werden. Körper [110] nämlich, insofern er unter die Gattung der Substanz fällt, wird etwas genannt aufgrund der Tatsache, daß es eine solche Natur hat, daß in ihm drei Dimensionen bezeichnet werden können; eben nämlich drei bezeichnete Dimensionen sind Körper, der unter die Kategorie der Quantität fällt.**

Bu noktaya nasıl gelindiği, [105] cismi canlı varlığın parçası olarak anladığımız sürece ve cismi cins olarak anladığımız sürece birbirinden nasıl ayrıldığı araştırılırsa, görülebilir. Demek ki cisim bütünleyici bir parça olduğu zaman bir cins olamaz. "Cisim" sözcüğü değişik şekillerde* anlaşılabilir. Cisim [110] töz cinsi arasında sayıldığı sürece kendisinde üç boyutun tanımlanabildiği bir doğaya sahip olması nedeniyle adlandırılan şeydir; yani tanımlayan üç boyut nicelik kategorisi arasına giren cisimdir.**

* *Multipliciter* yalnız "birçok şekilde" değil, "değişik şekilde" anlamına da gelir. "Cisim"in iki anlamı arasındaki fark için bkz. Thomas, *Summa theologiae*, I, quaest. 7, artic. 3, corpus; I, quaest. 18, artic. 2, carpus.

** Cisim, "töz" cinsinin bir türüdür, özün parçaları olan biçimden ve maddeden birleştirilmiş bir tözdür. Sahip olduğu doğasında üç boyutu tanımlamak mümkündür, yani doğa, "cisim" özü, üçboyutluluğun özgülüğüne eşlik eder; bu yüzden cisim bu öze ilişkin özgülüğü bakımından nicelik kategorisine girer.

dimensionum, cum precisione: ut scilicet ex illa forma nulla ulterior perfectio sequatur, sed si quid aliud superadditur, sit preter significationem corporis sic dicti. Et hoc modo corpus erit integralis et materialis pars animalis: quia sic [130] anima erit preter id quod significatum est nomine corporis, et erit superveniens ipsi corpori, ita quod ex ipsis duobus, scilicet anima et corpore, sicut ex partibus constituetur animal.

Dimensionen in ihr folgt, unter Ausschluß bezeichnen, so daß nämlich aus jener Form keine weitere Vollendung folgt, sondern, wenn etwas anderes noch hinzugefügt wird, dies außerhalb der Bedeutung des so bezeichneten Körpers liegt. Und auf diese Art und Weise wird Körper ein integrierender und materialer Teil des Sinnenwesens sein: denn so [130] wird die Seele außerhalb dessen sein, was mit dem Wort "Körper" bezeichnet worden ist, und etwas eben zu Körper Hinzukommendes sein, dergestalt, daß eben aus beiden, nämlich aus Seele und Körper, so wie aus Teilen das Sinnenwesen zusammengesetzt werden wird.

tanımlayabilir, ama şunun haricinde: bu biçim başka hiçbir yetkinliğe neden olmayacaktır, eğer başka bir şey daha eklenirse bu, böyle tanımlayan cismin anlamının dışında bulunacaktır. Bu tarz ve şekilde cisim canlı varlığın bütünleyici ve maddi parçası olacaktır: zira böylece [130] ruh (can),* "cisim" (beden) sözcüğüyle tanımlanmış olan şeyin dışında kalacak ve cisme (bedene) işte bu ikisinden, yani ruh (can) ve cisimden (bedenden) ve de canlı varlığın parçalarından birleştirilerek eklenen şey olacaktır.

* ***ruh*** (Lat.: anima; Alm.: Seele): Can; zihin; yaşam; soluk... (Çev. n.)

Contingit autem in rebus (115) ut quod habet unam perfectionem, ad ulteriorem etiam perfectionem pertingat; sicut patet in homine, qui et naturam sensitivam habet, et ulterius intellectivam. Similiter etiam et super hanc perfectionem que est habere talem formam (120) ut in ea possint tres dimensiones designari, potest alia perfectio adiungi, ut vita vel aliquid huiusmodi. Potest ergo hoc nomen corpus significare rem quandam que habet talem formam ex qua sequitur in ipsa designabilitas trium (125)

Es kommt aber unter den Dingen vor, [115] daß etwas, das eine Vollendung hat, auch zu einer weiteren Vollendung gelangt, so wie es offenbar im Falle des Menschen ist, der eine mit (fünf) Sinnen ausgestattete Natur hat und ferner eine vernunfthafte. Ähnlich kann sogar auch außer der Vollendung, die eine solche Form hat, [120] daß in ihr drei Dimensionen bezeichnet werden können, eine andere Vollendung hinzugefügt werden, wie Leben oder etwas dergleichen. Es kann also das Wort "Körper" eine Sache, die eine solche Form hat, aus der die Bezeichenbarkeit dreier [125]

Ama nesnelerde [115] bir yetkinliğe sahip bir şeyin başka bir yetkinliğe de ulaştığı görülür, örneğin (beş) duyu ile donatılmış bir doğaya ve ayrıca akla uygun bir doğaya sahip insanda görüldüğü gibi. Hatta benzer şekilde [bu şeye] kendisindeki üç boyutun tanımlanabildiği bir biçime sahip [120] yetkinlik dışında başka bir yetkinlik de eklenebilir, örneğin yaşam ya da buna benzer şeyler gibi. Demek ki "cisim" sözcüğü, kendisindeki üç boyutun tanımlayabilirliği sonucunu doğuran bir biçime sahip şeyi [125]

Potest etiam hoc nomen corpus hoc modo [135] accipi ut significet rem quandam que habet talem formam ex qua tres dimensiones in ea possunt designari, quecumque forma sit illa, sive ex ea possit provenire aliqua ulterior perfectio, sive non; et hoc modo corpus erit genus animalis, [140] quia in animali nihil erit accipere quod non implicite in corpore continetur. Non enim anima est alia forma ab illa per quam in re illa poterant designari tres dimensiones; et ideo cum dicebatur quod 'corpus est quod habet talem [145] formam ex qua possunt designari tres dimensiones in eo', intelligebatur quecumque forma esset: sive animalis sive lapideitas, sive quecumque alia. Et sic forma animalis implicite in forma corporis continetur, prout corpus est genus eius. [150]

Es kann auch das Wort "Körper" in dieser Weise [135] verstanden werden, daß es eine Sache bezeichnet, die eine solche Form hat, aufgrund deren drei Dimensionen in jener bezeichnet werden können, was für eine Form jene auch sein mag, sei es, daß aus ihr eine weitere Vollendung hervorgehen kann, oder nicht. Und auf diese Art und Weise wird Körper Gattung von Sinnenwesen sein, [140] weil in Sinnenwesen nichts anzunehmen ist, was nicht implizite in Körper enthalten ist. Seele ist nämlich nicht eine andere Form als jene, durch die in jenem Ding drei Dimensionen bezeichnet werden konnten. Und daher wurde, wenn es hieß, "Körper ist, was eine solche [145] Form hat, aufgrund deren drei Dimensionen in ihm bezeichnet werden können", verstanden, was für eine Form es auch sein mochte, sei es Seele oder Steinhaftigkeit oder was für eine andere Form auch immer. Und so ist die Form des Sinnenwesens implizite in der Form des Körpers enthalten, insoweit Körper Gattung von Sinnenwesen ist. [150]

"Cisim" sözcüğü şu şekilde de [135] anlaşılabilir: Kendisindeki üç boyutun tanımlanabilmesine neden olan bir biçime sahip bir şeyi tanımlar, bu biçim nasıl olursa olabilir, ister başka bir yetkinliği meydana getirsin isterse getirmesin. Ve bu tarz ve şekilde cisim canlı varlık cinsi olur, [140] çünkü canlı varlıklarda cismin örtük olarak içermediği hiçbir şey varsayılmaz. Yani ruh (can), nesnedeki üç boyutun tanımlanabilmesini sağlayan biçimden farklı bir biçim değildir. Bu yüzden, "cisim, kendisindeki üç boyutun [145] tanımlanabilmesine neden olan bir biçime sahip şeydir" denildiği zaman bu biçim, ister ruh (can) ya da taş gibi katı biçimde ya da ister herhangi başka bir biçimde olursa olsun diye anlaşılmıştır. Ve böylece cisim canlı varlık cinsi olduğu sürece cismin biçimi canlı varlığın biçimini örtük olarak içerir. [150]

Et talis est etiam habitudo animalis ad hominem. Si enim animal nominaret tantum rem quandam que habet talem perfectionem ut possit sentire et moveri per principium in ipso existens, cum precisione alterius perfectionis, tunc quecumque [155] alia perfectio ulterior superveniret haberet se ad animal per modum compartis, et non sicut implicite contenta in ratione animalis: et sic animal non esset genus. Sed est genus secundum quod significat rem quandam ex cuius forma [160] potest provenire sensus et motus, quecumque sit illa forma: sive sit anima sensibilis tantum, sive sensibilis et rationalis simul.

Und so beschaffen ist auch das Verhältnis von Sinnenwesen zu Mensch. Wenn man nämlich unter Ausschluß einer anderen Vollendung Sinnenwesen nur ein Ding nennen würde, das eine solche Vollendung hat, daß es aufgrund eines in ihm existierenden Prinzips (Kraft) sinnlich wahrnehmen und sich bewegen kann, dann würde, was für eine [155] andere Vollendung als weitere auch hinzukäme, diese sich zu Sinnenwesen nach Art eines Teilstücks* verhalten und nicht so wie eine implizite im Begriff des Sinnenwesens enthaltene Vollendung, und auf diese Weise wäre Sinnenwesen nicht Gattung. Aber es ist Gattung, insofern es ein Ding bezeichnet, aus dessen Form [160] Sinneswahrnehmung und Bewegung hervorgehen kann, was für eine Form jene auch sein mag, sei es, daß es nur die mit (fünf) Sinnen ausgestattete Seele ist, oder die mit (fünf) Sinnen ausgestattete und vernunfthafte zugleich.

Canlı varlıkla insan ilişkisinin yapısı da böyledir. Başka bir yetkinliği dışta bırakarak canlı varlığa, kendisinde mevcut bir ilke (güç) nedeniyle duyusal algılayabilen ve hareket edebilen bir yetkinliğe sahip bir nesne denilecek olursa, o zaman ayrıca başka bir [155] yetkinlik eklense de bu yetkinlik canlı varlığa karşı canlı varlık kavramının örtük olarak içerdiği bir yetkinlik gibi değil, kısmi bir parça* tarzında davranacaktı ve bu şekilde canlı varlık cins olmazdı. Oysa sahip olduğu biçimden duyusal algı ve hareket meydana gelebilen bir nesneyi tanımladığı sürece [160] o [canlı varlık] cinstir, bu biçim ister (beş) duyu ile donanmış ruh (can) ya da isterse hem (beş) duyu ile donanmış hem de akla uygun ruh (can) olsun.

* Bugüne ulaşan elyazmaları bu noktada birbirini tutmuyor. *Compars*'ın buradaki anlamı *pars integralis*'tir.

Sic ergo genus significat indeterminate totum id quod est in specie, non enim significat tantum (165) materiam. Similiter etiam et differentia significat totum, et non significat tantum formam; et etiam diffinitio significat totum, vel etiam species. Sed tamen diversimode: quia genus significat totum ut quedam denominatio determinans id (170) quod est materiale in re sine determinatione proprie forme, unde genus sumitur ex materia –quamvis non sit materia–; ut patet quia corpus dicitur ex hoc quod habet talem perfectionem ut possint in eo designari tres dimensiones; (175) que quidem perfectio est materialiter se habens ad ulteriorem perfectionem. Differentia vero e converso est sicut quedam denominatio a forma determinate sumpta, preter hoc quod de primo intellectu eius sit materia determinata; ut patet (180)

So also bezeichnet die Gattung auf unbestimmte Art und Weise das Ganze, was in der Art ist, sie bezeichnet nämlich nicht nur [165] die Materie. Ähnlich bezeichnet sogar auch der Unterschied das Ganze und er bezeichnet nicht nur die Form, und auch die Definition bezeichnet das Ganze, oder auch die Art. Aber jedoch auf verschiedene Art und Weise: denn die Gattung bezeichnet das Ganze wie eine Benennung, die das bestimmt, [170] was das Materiale in einem Ding ist ohne Bestimmung der eigentümlichen Form. Daher wird die Gattung von der Materie hergenommen –obwohl sie nicht Materie ist–, wie offenbar ist, daß Körper nach dem genannt wird, was eine solche Vollendung hat, daß in ihm drei Dimensionen bezeichnet werden können, [175] welche Vollendung gewiß sich wie Materie zu einer weiteren Vollendung verhält. Dagegen aber ist der Unterschied so wie eine von einer bestimmten Form hergenommene Benennung, abgesehen von dem, was seiner ersten Bedeutung nach die bestimmte Materie ist, wie offenbar ist, [180]

Demek ki cins, türün içinde olan bütünü belirsiz bir tarz ve şekilde tanımlar, yani o [cins] sadece [165] maddeyi tanımlamaz. Hatta fark da benzer şekilde bütünü tanımlar ve o [fark] sadece biçimi tanımlamaz, tarif ya da tür de bütünü tanımlar. Ama değişik tarz ve şekilde: zira cins bütünü, özgün biçimi tarif etmeden [170] bir nesnedeki maddi-olanı belirleyen bir adlandırma gibi tanımlar. Bu yüzden cins, –kendisi madde olmamasına karşın– maddeden sağlanmaktadır, tıpkı cismin, kendisindeki üç boyutun tanımlanabildiği bir yetkinliğe sahip şeye göre adlandırılması gibi, [175] ki [bu] yetkinlik başka bir yetkinliğe karşı kuşkusuz madde gibi davranır. Buna karşılık fark ise belirli bir biçimden sağlanan bir adlandırma gibidir, yalnız ilk anlamına göre belirli madde olan şey hariç, [180]

cum dicitur animatum, scilicet illud quod habet animam, non enim determinatur quid sit, utrum corpus vel aliquid aliud: unde dicit Avicenna quod genus non intelligitur in differentia sicut pars essentie eius, sed solum sicut ens extra [185] essentiam, sicut etiam subiectum est de intellectu passionum. Et ideo etiam genus non predicatur de differentia per se loquendo, ut dicit philosophus in III Metaphisice et in IV Topicorum, nisi forte sicut subiectum predicatur de passione. Sed [190] diffinitio vel species comprehendit utrumque, scilicet determinatam materiam quam designat nomen generis, et determinatam formam quam designat nomen differentie.

wenn man "beseelt" sagt, nämlich das, was Seele hat. Es wird nämlich nicht bestimmt, was es ist, ob Körper oder etwas anderes. Daher sagt Avicenna,* daß die Gattung im Falle des Unterschieds nicht so wie ein Teil dessen Wesens verstanden wird, sondern nur so wie ein Seiendes außerhalb [185] des Wesens, so wie es auch der Träger hinsichtlich der Bedeutung der Eigenschaften ist. Und daher wird auch die Gattung vom Unterschied nicht ausgesagt durch eine eigentliche Aussage, wie der Philosoph im 3. Buch der "Metaphysik"** und im 4. Buch der "Topik"*** sagt, außer vielleicht so wie der Träger von der Eigenschaft ausgesagt wird.**** Aber [190] die Definition oder die Art umfassen beides, nämlich die bestimmte Materie, die das Wort "Gattung" bezeichnet, und die bestimmte Form, die das Wort "Unterschied" bezeichnet.*****

tıpkı "ruhlu" ("canlı"), yani ruhun (canın) sahip olduğu şey denildiği zamanki gibi. Demek ki bunun ne olduğu, cisim (beden) mi yoksa başka bir şey mi olduğu belirlenmiyor. Bu yüzden İbni Sina,* fark söz konusu olduğunda cinsin, onun [farkın] özünün bir parçası diye değil, sadece özün dışında [185] bir varolan gibi anlaşıldığını söylüyor; ve de o [yani varolan] özgürlüklerin anlamı bakımından taşıyıcı da oluyor. Bu nedenle, filozofun *Metafizik*'in** 3. Kitap'ında ve *Topik*'in*** 4. Kitap'ında dediği gibi, cins de fark tarafından özgün bir söz vasıtasıyla ifade edilmez, belki taşıyıcının özgülük tarafından ifade edilmesi gibi olanının dışında.**** Ama [190] tarif ya da tür her ikisini, yani "cins" sözcüğünü tanımlayan belirli maddeyi ve "fark" sözcüğünü tanımlayan belirli biçimi kapsar.*****

* İbni Sina, *Metaph.*, V, cap. 6. "Cinsin tür tarafından şu şekilde ifade edildiğini [...] söyleyebiliriz: O (cins) tür'ün nelik'inin bir parçasıdır; fark tarafından da şöyle: O (cins) farka eşlik eden olarak farkın nelik'inin bir parçası değildir."

** Aristoteles, *Metaph.*, III, cap. 3, 998 b 24-26. Ayrıca bkz. Thomas XII Libr.'de Metaph. Arist. exposit., III, lect. 8, num. 433.

*** Aristoteles, *Topica*, IV, cap. 2, 122b 20. Ayrıca: *Topica* VI, cap. 6, 144a 31-b1.

**** Cins fark tarafından, sanki cins farkı kapsamına alıyormuş gibi, ifade edilmez, o farka ait olan türü kapsamına alır. Örneğin canlı varlığın, akla uygun-olanı içermeyen akla uygun canlı varlığı, insanı kapsamına alması gibi. Demek ki şöyle denebilir: "Akla uygun-olan, akla uygun bir canlı varlıktır."

***** Tarif, bir tür tarifidir, o türün bir sonraki en yüksek cinsini (*genus proximum*) ve tür oluşturan farkı (*differentia specifica*) belirtir: İnsan akla uygun bir canlı varlıktır.

Et ex hoc patet ratio quare genus, species et (195) differentia se habent proportionaliter ad materiam et formam et compositum in natura, quamvis non sint idem quod illa: quia neque genus est materia, sed a materia sumptum ut significans totum; neque differentia forma, sed a forma (200) sumpta ut significans totum. Unde dicimus hominem esse animal rationale, et non ex animali et rationali sicut dicimus eum esse ex anima et corpore: ex anima enim et corpore dicitur esse homo sicut ex duabus rebus quedam res tertia (205) constituta que neutra illarum est, homo enim neque est anima neque corpus.

Und daraus ist der Grund offenbar, weshalb Gattung, Art und [195] Unterschied der Materie, der Form und dem Zusammengesetzten in der Natur entsprechen, obwohl sie nicht dasselbe sind wie diese: denn weder ist die Gattung Materie, sondern von der Materie hergenommen wie etwas, was das Ganze bezeichnet, noch der Unterschied Form, sondern von der Form [200] hergenommen wie etwas, was das Ganze bezeichnet. Daher sagen wir, der Mensch ist ein vernunfthaftes Sinnenwesen, und nicht, er ist aus Sinnenwesen und Vernunfthaftem, so wie wir sagen, er ist aus Seele und Körper. Aus Seele und Körper nämlich soll der Mensch sein, so wie ein aus zwei Dingen zusammengesetztes drittes Ding, [205] das keines von jenen beiden ist. Der Mensen ist nämlich weder Seele noch Körper.

Ve buradan cinsin, türün ve [195] farkın doğada maddeye, biçime ve birleşik-olana niçin uygun düştüğünün nedeni ortaya çıkar; hem de onların bunlar gibi aynı şey olmamasına karşın: zira ne cins maddedir, tersine bütünü tanımlayan şey gibi maddeden sağlanır, ne de fark biçimdir, tersine bütün tanımlayan şey gibi [200] biçimden sağlanır. Bu yüzden insanın canlı varlıktan ve akla uygun-olandan [oluştuğunu] değil, akla uygun bir canlı varlık olduğunu, ruhtan (candan) ve cisimden (bedenden) [meydana geldiğini] söyleriz. Yani insan ruhtan (candan) ve cisimden (bedenden) oluşmalıdır, tıpkı iki nesneden birleştirilmiş, [205] ama her ikisinden de hiçbiri olmayan üçüncü bir nesne gibi.

Sed si homo aliquo modo ex animali et rationali esse dicatur, non erit sicut res tertia ex duabus rebus, sed sicut intellectus tertius ex duobus intellectibus. (210) Intellectus enim animalis est sine determinatione specialis forme, exprimens naturam rei ab eo quod est materiale respectu ultime perfectionis; intellectus autem huius differentie rationalis consistit in determinatione forme specialis: ex quibus (215) duobus intellectibus constituitur intellectus speciei vel diffinitionis. Et ideo sicut res constituta ex aliquibus non recipit predicationem earum rerum ex quibus constituitur, ita nec intellectus recipit predicationem eorum intellectuum ex quibus (220) constituitur: non enim dicimus quod diffinitio sit genus aut differentia.

Aber wenn etwa der Mensch auf irgendeine Art und Weise aus Sinnenwesen und Vernunfthaftem sein soll, wird er nicht sein so wie ein drittes Ding aus zwei Dingen, sondern so wie eine dritte Bedeutung aus zwei Bedeutungen. [210] Die Bedeutung "Sinnenwesen" ist nämlich ohne Bestimmung der Form der Art, sie drückt die Natur des Dinges aus von dem her, was das Materiale gegenüber der letzten Vollendung ist. Die Bedeutung des Unterschieds "vernunfthaft" aber besteht in der Bestimmung der Form der Art. Aus diesen [215] beiden Bedeutungen wird die Bedeutung der Art oder der Definition zusammengesetzt. Und daher, so wie ein aus irgendwelchen Dingen zusammengesetztes Ding nicht die Aussage der Dinge aufnimmt, aus denen jenes zusammengesetzt wird, so nimmt auch nicht eine Bedeutung die Aussage der Bedeutungen auf, aus denen [200] sie zusammengesetzt wird. Wir sagen nämlich nicht, daß die Definition Gattung oder Unterschied ist.*

Demek ki insan ne ruhtur (candır) ne de cisim (beden). Ama insan herhangi bir tarz ve şekilde canlı varlıktan ve akla uygun-olandan meydana geliyorsa, iki nesneden meydana gelmiş üçüncü bir nesne gibi değil, iki anlamdan meydana gelmiş üçüncü bir anlam gibi olacaktır. [210] "Canlı varlık"ın anlamı, demek ki türün biçiminin belirsiz oluşudur, sonuncu yetkinliğin karşısında maddi-olanın ne olduğundan çıkarak nesnenin doğasını ifade eder. "Akla uygun" farkının anlamı ise türün biçiminin belirlenmesinden ileri gelir. Bu iki [215] anlamdan türün ya da tarifin anlamı bir araya getirilir. Bu yüzden herhangi birkaç nesneden birleştirilmiş bir nesnenin, birleşerek bu nesneyi meydana getiren nesnelerin ifadesini kapsamaması gibi, bir anlam da birleşerek bu anlamı meydana getiren [220] anlamların ifadesini kapsamaz. Yani biz, tarifin cins ya da fark olduğunu söylemeyiz.*

* Meister, Not 51, şöyle diyor: "Kavramsal belirlenimin kendi öğeleri olan cins ve fark karşısındaki durumu, tıpkı özlerin kendi öğeleri olan madde ve biçim karşısındaki durumu gibidir. Bu yüzden özler hakkında, onların madde ya da biçim oldukları söylenmez [...]."

Quamvis autem genus significet totam essentiam speciei, non tamen oportet ut diversarum specierum quarum est idem genus, sit una essentia, [225] quia unitas generis ex ipsa indeterminatione vel indifferentia procedit. Non autem ita quod illud quod significatur per genus sit una natura numero in diversis speciebus, cui superveniat res alia que sit differentia determinans ipsum, sicut forma [230] determinat materiam que est una numero; sed quia genus significat aliquam formam –non tamen determinate hanc vel illam–, quam determinate differentia exprimit, que non est alia quam illa que indeterminate significabatur per [235] genus.

Obwohl die Gattung aber das ganze Wesen der Art bezeichnet, muß dennoch nicht zu den verschiedenen Arten, zu denen dieselbe Gattung gehört, ein und dasselbe Wesen gehören, [225] weil die Einheit der Gattung eben aus der Unbestimmtheit oder Nichtunterschiedenheit hervorgeht, aber nicht so, daß jenes, was durch die Gattung bezeichnet wird, der Zahl nach nur eine Natur in den verschiedenen Arten ist, zu der ein anderes Ding hinzukommt, das der Unterschied ist, welcher die Gattung bestimmt, so wie die Form [230] die Materie, die der Zahl nach nur eine ist, bestimmt, sondern weil die Gattung eine Form bezeichnet –jedoch nicht auf bestimmte Art und Weise diese oder jene–, die auf bestimmte Art und Weise der Unterschied ausdrückt und die keine andere Form ist als jene, die auf unbestimmte Art und Weise durch die Gattung bezeichnet wurde. [235]

Oysa cins, türün tüm özünü tanımladığı halde, aynı cinsin ait olduğu farklı türlere tek ve aynı özün ait olması gerekmez, [225] çünkü cinsin birliği belirsizlikten ya da farklı olmamaktan ileri gelir, ama cins tarafından tanımlanan nesnenin sayıya göre değişik türler içinde sadece bir doğa olması, buna cinsi belirleyen fark olan başka bir nesnenin eklenmesi ve de biçimin [230] sayıya göre sadece bir tane olan maddeyi belirlemesi gibi değildir, çünkü cins –belirli tarz ve şekilde herhangi bir şeyi değil–, belirli tarz ve şekilde farkı ifade eden bir biçimi tanımlar ve [bu biçim] cins tarafından tanımlanmış olan biçimden farklı bir biçim değildir. [235]

Et ideo dicit Commentator in XI Metaphisice quod materia prima dicitur una per remotionem omnium formarum, sed genus dicitur unum per communitatem forme significate. Unde patet quod per additionem differentie remota illa [240] indeterminatione que erat causa unitatis generis, remanent species per essentiam diverse.

Und daher sagt der Kommentator zum 11. Buch der "Metaphysik",* daß die erste Materie eine genannt wird aufgrund der Beseitigung aller Formen, aber die Gattung eine genannt wird aufgrund der Gemeinsamkeit der bestimmten Form. Daher ist offenbar, daß, wenn durch Hinzufügung des Unterschieds jene [240] Unbestimmtheit, die der Grund der Einheit der Gattung war, beseitigt worden ist, die aufgrund des Wesens verschiedenen Arten zurückbleiben.

Bu yüzden yorumcu *Metafizik*'in* 11. Kitap'ı için şöyle der: İlk madde tüm biçimlerin ortadan kaldırılması nedeniyle bir diye adlandırılır, ama cins belirli biçimlerin müşterekliği nedeniyle bir diye adlandırılır. Bu yüzden farkın eklenmesiyle [240] cinsteki birliğin nedeni olan belirsizlik ortadan kaldırılmış oluyorsa, öz nedeniyle geriye değişik türlerin kalması anlaşılmaktadır.

* İbni Rüşd, *Metaph.*, XII (!), comm. 14. – *prima* sözcüğü *materia* ile bağı içinde zamansal değil, varlıksal diye anlaşılmalıdır.

Et quia, ut dictum est, natura speciei est indeterminata respectu individui sicut natura generis respectu speciei: inde est quod, sicut id [245] quod est genus prout predicabatur de specie implicabat in sua significatione, quamvis indistincte, totum quod determinate est in specie, ita etiam et id quod est species secundum quod predicatur de individuo oportet quod significet [250] totum id quod est essentialiter in individuo, licet indistincte. Et hoc modo essentia speciei significatur nomine hominis, unde homo de Sorte predicatur.

Und weil, wie gesagt, die Natur der Art unbestimmt ist gegenüber dem Individuum, so wie die Natur der Gattung gegenüber der Art, daher kommt es, daß, so wie das, [245] was Gattung ist, insoweit es von der Art ausgesagt wurde, in seiner Bedeutung, obwohl auf unbestimmte Art und Weise, das Ganze, was auf bestimmte Art und Weise in der Art ist, einschloß, so sogar auch das, was Art ist, insofern es von dem Individuum ausgesagt wird, [250] das Ganze, was wesentlich in dem Individuum ist, bezeichnen muß, wenn auch auf unbestimmte Art und Weise. Und auf diese Art und Weise wird das Wesen der Art durch das Wort "Mensch" bezeichnet, weshalb Mensch von Sokrates ausgesagt wird.

Dediğimiz gibi bireye karşılık türün doğası ve de türe karşılık cinsin doğası belirsiz olduğu için, tür tarafından belirsiz tarz ve şekilde olsa da [245] ifade edildiği sürece cins olan şeyin kendi anlamı içinde, türde belirli tarz ve şekilde olan bütünü içermesi buradan gelmektedir, hatta birey hakkında söylendiği sürece tür olan şey de [250] tözel olarak bireyde olan bütünü belirsiz tarz ve şekilde de olsa tanımlamak zorundadır. İşte bu tarz ve şekilde türün özü "insan" sözcüğüyle tanımlanır, Sokrates'ten insan diye söz edilmesinin nedeni budur.

Si autem significetur natura speciei cum precisione materie designate que est (255) principium individuationis, sic se habebit per modum partis; et hoc modo significatur nomine humanitatis, humanitas enim significat id unde homo est homo. Materia autem designata non est id unde homo est homo, et ita nullo modo (260) continetur inter illa ex quibus homo habet quod sit homo. Cum ergo humanitas in suo intellectu includat tantum ea ex quibus homo habet quod est homo, patet quod a significatione excluditur vel preciditur materia designata; et quia pars (265) non predicatur de toto, inde est quod humanitas nec de homine nec de Sorte predicatur.

Wenn aber die Natur der Art unter Ausschluß der bezeichneten Materie, die [255] das Prinzip (Ursache) der Individuation ist, bezeichnet wird, so wird sie sich nach Art eines Teils verhalten. Und auf diese Art und Weise wird die Natur der Art durch das Wort "Menschhaftigkeit" bezeichnet; Menschhaftigkeit bezeichnet nämlich das, weshalb der Mensch Mensch ist. Die bezeichnete Materie aber ist nicht das, weshalb der Mensch Mensch ist; und daher ist die bezeichnete Materie in keiner Weise [260] unter jenem enthalten, woher der Mensch hat, daß er Mensch ist. Da also Menschhaftigkeit in ihre Bedeutung nur das einschließt, woher der Mensch hat, daß er Mensch ist, ist offenbar, daß die bezeichnete Materie von der Bedeutung "Menschhaftigkeit" ausgeschlossen oder ausgenommen ist. Und weil der Teil [265] nicht vom Ganzen ausgesagt wird, daher kommt es, daß Menschhaftigkeit weder von Mensch noch von Sokrates ausgesagt wird.

Bölünmezliğin ilkesi (nedeni) olan [255] tanımlayan maddeyi dışlayarak türün doğası tanımlanırsa, o zaman onun [doğanın] durumu bir parçanın mahiyetine göre olur. İşte bu tarz ve şekilde türün doğası "insanlık" sözcüğüyle tanımlanır; insanlık insanın neden dolayı insan olduğunu tanımlar. Tanımlayan madde ise insanın neden dolayı insan olduğu değildir; bu yüzden tanımlayan madde [260] insanın insan oluşunu nereden aldığını hiçbir şekilde içermez. Demek ki insanlık kendi anlamına sadece, insanın insan oluşunu nereden aldığını, kattığı için, tanımlayan maddenin "insanlık" [sözcüğünün] anlamından dışlandığı ya da ayrı tutulduğu açıklığa kavuşmaktadır. Parça bütün tarafından [265] ifade edilmediği için insanlık da ne insan ne de Sokrates tarafından ifade edilir.

Unde dicit Avicenna quod quiditas compositi non est ipsum compositum cuius est quiditas, quamvis etiam ipsa quiditas sit composita; sicut humanitas, (270) licet sit composita, non est homo: immo oportet quod sit recepta in aliquo quod est materia designata.

Sed quia, ut dictum est, designatio speciei respectu generis est per formam, designatio (275) autem individui respectu speciei est per materiam, ideo oportet ut nomen significans id unde natura generis sumitur, cum precisione forme determinate perficientis speciem, significet partem materialem totius, sicut corpus est pars materiaiis hominis; (280)

Daher sagt Avicenna,* daß die Washeit des Zusammengesetzten nicht das Zusammengesetzte selbst ist, dessen Washeit sie ist, obwohl auch die Washeit selbst zusammengesetzt ist, so wie Menschhaftigkeit, [270] wenn sie auch zusammengesetzt ist,** nicht Mensch ist, im Gegenteil, sie muß in etwas, was bezeichnete Materie ist, aufgenommen sein.

Aber weil, wie gesagt, die Bezeichnung der Art gegenüber der Gattung durch die Form, die Bezeichnung [275] des Individuums aber gegenüber der Art durch die Materie geschieht, daher muß das Wort, das unter Ausschluß der bestimmten Form, die die Art verwirklicht, das bezeichnet, woher die Natur der Gattung genommen wird, den materialen Teil des Ganzen bezeichnen, so wie Körper der materiale Teil des Menschen ist. [280]

Bu yüzden İbni Sina* şöyle der: Birleşik-olanın nelik'i birleşik-olanın kendisi değildir, o sadece onun nelik'idir, hem de nelik'in kendisi de birleşik olmasına karşın, işte insanlık da, [270] her ne kadar birleşik de olsa,** insan değildir, tam tersine o [insanlık] tanımlayan madde olan bir şeyin kapsamına alınmış olmalıdır.

Ama dediğimiz gibi, cinse karşılık türün tanımlanışı biçim vasıtasıyla, türe karşılık [275] bireyin tanımlanışı ise madde vasıtasıyla vuku bulduğu için, türü gerçekleştiren belirli biçimin dışlanması sırasında, cinsin doğasının nereden alındığını tanımlayan sözcük, cismin (bedenin) insanın maddi parçası olması gibi, bütünün maddi parçalarını tanımlamalıdır. [280]

* İbni Sina, *Metaph.*, V, cap. 5.

** İnsanlık sözcüğü tekrar canlı varlık ve akla uygunluk (*animalitas* ve *rationalitas*) sözcüklerinden bir araya getirilmiştir.

nomen autem significans id unde sumitur natura speciei, cum precisione materie designate, significat partem formalem. Et ideo humanitas significatur ut forma quedam, et dicitur quod est forma totius; non quidem quasi superaddita (285) partibus essentialibus, scilicet forme et materie, sicut forma domus superadditur partibus integralibus eius: sed magis est forma que est totum, scilicet formam complectens et materiam, tamen cum precisione eorum per que nata est materia (290) designari.

Das Wort aber, das unter Ausschluß der bezeichneten Materie das bezeichnet, woher die Natur der Art genommen wird, bezeichnet den formalen Teil. Und daher wird Menschhaftigkeit als Form bezeichnet, und man sagt, daß sie die Form des Ganzen ist, gewiß nicht gleichsam [285] zu den wesentlichen Teilen, nämlich Form und Materie, noch hinzugefügt, so wie die Form des Hauses zu dessen integrierenden Teilen noch hinzugefügt wird, vielmehr ist sie eine Form, die das Ganze ist, nämlich Form und Materie umfassend, jedoch unter Ausschluß dessen, durch das die Materie dazu geschaffen ist, [290] bezeichnet zu werden.

Ancak tanımlayan maddenin dışlanması sırasında türün doğasının nereden alındığını tanımlayan sözcük ise biçimsel parçayı tanımlar. İşte bu yüzden insanlık biçim diye tanımlanır ve denir ki, o [insanlık] bütünün biçimidir, ama deyim yerindeyse [285] başlıca parçalarına, yani biçime ve maddeye, tıpkı evin biçiminin onun tamamlayıcı parçalarına hemen ilave edilmesi gibi, hemen ilave edilmez, daha çok o bütün olan bir biçimdir, yani biçimi ve maddeyi kapsar, ancak maddenin tanımlanmak için yaratılmasına vasıta olan şeyin [290] dışlanması sırasında.

Sic igitur patet quod essentiam hominis significat hoc nomen homo et hoc nomen humanitas, sed diversimode, ut dictum est: quia hoc nomen homo significat eam ut totum, in quantum [295] scilicet non precidit designationem materie sed implicite continet eam et indistincte, sicut dictum est quod genus continet differentiam; et ideo predicatur hoc nomen homo de individuis. Sed hoc nomen humanitas significat eam ut partem, [300]

So ist folglich offenbar, daß das Wort "Mensch" und das Wort "Menschhaftigkeit" das Wesen des Menschen bezeichnen, aber auf verschiedene Art und Weise, wie gesagt worden ist: denn das Wort "Mensch" bezeichnet es als Ganzes, insoweit [295] jenes nämlich nicht die Bezeichnung der Materie ausnimmt, sondern sie implizite enthält und auf unbestimmte Art und Weise, so wie gesagt worden ist, daß die Gattung den Unterschied enthält. Und daher wird das Wort "Mensch" von den Individuen ausgesagt. Aber das Wort "Menschhaftigkeit" bezeichnet das Wesen des Menschen als Teil, [300]

Buna göre "insan" sözcüğü ile "insanlık" sözcüğünün insanın özünü tanımladıkları açıktır, ama söylemiş olduğumuz gibi, değişik tarz ve şekilde: Zira "insan" sözcüğü onu bütün olarak tanımlar, yani [295] madde tanımını dışlamayıp onu örtük içerdiği ve cins, dediğimiz gibi, belirsiz tarz ve şekilde farkı içerdiği sürece. İşte bu yüzden "insan" sözcüğü bireyler hakkında söylenir. Ama "insanlık" sözcüğü insanın özünü parça olarak tanımlar, [300]

quia non continet in significatione sua nisi id quod est hominis in quantum est homo, et precidit omnem designationem; unde de individuis hominis non predicatur. Et propter hoc nomen essentie quandoque invenitur predicatum de re, [305] dicimus enim Sortem esse essentiam quandam; et quandoque negatur, sicut dicimus quod essentia Sortis non est Sortes.

weil jenes in seiner Bedeutung nur das enthält, was zum Menschen gehört, insoweit er Mensch ist, und jede Bezeichnung ausnimmt. Daher wird das Wort, "Menschhaftigkeit" von den Individuen des Menschen nicht ausgesagt. Und deswegen findet man das Wort "Wesen" manchmal von einem Ding ausgesagt, [305] wir sagen nämlich, Sokrates ist ein Wesen, und manchmal versagt man (einem Ding das Wort "Wesen"), so wie wir sagen, daß das Wesen des Sokrates nicht Sokrates ist.

çünkü birincisi [insan sözcüğü] kendi anlamı içinde sadece, o [insan] insan olduğu sürece, insana ait olan şeyi içerir ve her çeşit tanımlamayı dışlar. Bu yüzden "insanlık" sözcüğü bireyleri ifade etmez. Bu nedenle bir nesnenin kimi zaman "öz" sözcüğü ile ifade edildiği görülür, [305] yani deriz ki, Sokrates bir özdür ve bizim, Sokrates'in özü Sokrates değildir, dediğimiz gibi, bazen (bir nesneye "öz" sözcüğü) çok görülür.

***Capitulum III***

Viso igitur quid significetur nomine essentiae in substantiis compositis, videndum est quomodo se habeat ad rationem generis et speciei et differentiae. Quia autem id cui convenit ratio generis vel speciei vel differentiae praedicatur de (5) hoc singulari signato, impossibile est quod ratio universalis, scilicet generis vel speciei, conveniat essentie secundum quod per modum partis significatur, ut nomine humanitatis vel animalitatis; et ideo dicit Avicenna quod rationalitas (10)

***Kapitel III***

Nachdem nun erkannt worden ist, was mit dem Wort "Wesen" im Falle der zusammengesetzten Substanzen bezeichnet wird, muß man erkennen, wie Wesen sich zu dem Begriff der Gattung, der Art und des Unterschieds verhält. Weil aber das, dem der Begriff der Gattung oder der Art oder des Unterschieds zukommt, von [5] dem bezeichneten Einzelnen ausgesagt wird, ist es unmöglich, daß der Begriff des Allgemeinen, nämlich der Gattung oder der Art, dem Wesen zukommt, insofern es nach 'Art eines Teils bezeichnet wird, wie durch das Wort "Menschhaftigkeit" oder "Sinnenwesenhaftigkeit". Und daher sagt Avicenna,* daß die Vernunfthaftigkeit [10]

## *Bölüm III*

Birleşik tözler konusunda "öz" sözcüğünün neyi tanımladığı anlaşıldıktan sonra, şimdi özün cins, tür ve fark kavramları karşısındaki durumuna bakmak gerekiyor. Ancak cins ya da tür ya da fark kavramına ait olan şey, tanımlayan tekil tarafından [5] ifade edildiği için, genel-olan kavramının, yani cinsin ya da türün, "insanlık" ya da "canlı varlık" sözcüğüyle [tanımlanması] gibi, bir parçanın mahiyetine göre tanımlandığı sürece, öze ait olması mümkün değildir. Bu yüzden İbni Sina,* akla uygunluğun [10]

* İbni Sina, *Metaph.*, V, cap. 6.

non est differentia, sed differentie principium; et eadem ratione humanitas non est species, nec animalitas genus. Similiter etiam non potest dici quod ratio generis vel speciei conveniat essentie secundum quod est quedam res exsistens extra (15) singularia, ut Platonici ponebant, quia sic genus et species non predicarentur de hoc individuo; non enim potest dici quod Sortes sit hoc quod ab eo separatum est; nec iterum illud separatum proficeret in cognitionem huius singularis. Et (20) ideo relinquitur quod ratio generis vel speciei conveniat essentie secundum quod significatur per modum totius, ut nomine hominis vel animalis, prout implicite et indistincte continet totum hoc quod in individuo est. (25)

nicht der Unterschied, sondern das Prinzip (Ursache) des Unterschieds ist; und aus demselben Grund ist Menschhaftigkeit keine Art und Sinnenwesenhaftigkeit keine Gattung. Ebenso kann man auch nicht sagen, daß der Begriff der Gattung oder der Art dem Wesen zukommt, insofern es ein außerhalb [15] des Einzelnen existierendes Ding ist, wie die Platoniker* behaupteten, weil so die Gattung und die Art von dem Individuum nicht ausgesagt würden; man kann nämlich nicht sagen, daß Sokrates das ist, was von ihm getrennt ist, und jenes Abgesonderte würde außerdem zur Erkenntnis des Einzelnen nicht beitragen. Und [20] daher bleibt übrig, daß der Begriff der Gattung oder der Art dem Wesen zukommt, insofern es nach Art eines Ganzen bezeichnet wird, wie durch das Wort "Mensch" oder "Sinnenwesen", insoweit das Wesen implizite und auf unbestimmte Art und Weise das Ganze, was im Individuum ist, enthält. [25]

fark değil, farkın ilkesi (nedeni) olduğunu söyler; aynı nedenden dolayı insanlık tür değil, canlı varlık da cins değildir. Aynı şekilde cins ya da tür kavramının, tekilin dışında var olan bir nesne olduğu sürece, [15] Platoncuların* iddia ettiği gibi, öze ait olduğu da söylenemez, çünkü bu şekilde cins ve tür birey tarafından ifade edilmezdi; ayrıca şunu da söylemek mümkün değildir: Sokrates, ondan ayrılmış olan şeydir ve bu ayrılmış-olan üstelik tekilin anlaşılmasına hiçbir katkıda bulunmazdı. Bu yüzden, [20] bir bütünün mahiyetine göre tanımlandığı sürece, tıpkı "insan" ya da "canlı varlık" sözcüğüyle [tanımlandığı] gibi, öz örtük ve belirsiz tarz ve şekilde bireydeki bütünü içerdiği sürece cins ya da tür kavramının öze ait olduğu kalıyor geriye. [25]

* Platoncular, genel-olan, yani idea başlı başına bir şey olarak bireyin dışında mevcuttur, diyen Platon'un (İÖ 427-347) öğretisine dayandıkları için bu adı alırlar.

Natura autem vel essentia sic accepta potest dupliciter considerari. Uno modo secundum rationem propriam, et haec est absoluta consideratio ipsius: et hoc modo nichil est verum de ea nisi quod convenit sibi secundum quod huiusmodi; (30) unde quicquid allorum attribuatur sibi, falsa est attributio. Verbi gratia homini in eo quod homo est convenit rationale et animal et alia que indiffinitione eius cadunt; album vero aut nigrum, vel quicquid huiusmodi, quod non est de ratione (35) humanitatis, non convenit homini in eo quod homo. Unde si queratur utrum ista natura sic considerata possit dici una vel plures, neutrum concedendum est, quia utrumque est extra intellectum humanitatis, et utrumque potest sibi accidere. (40)

Natur oder Wesen aber, so verstanden, kann auf zweifache Weise betrachtet werden. Auf eine Weise dem eigentlichen Begriff nach, und dies ist die absolute Betrachtung der Natur. (51) Und auf diese Weise ist von der Natur nur das wahr, was ihr als solcher zukommt. [30] Daher wird alles, was sonst ihr zugewiesen werden mag, eine falsche Zuweisung sein. Zum Beispiel kommt dem Menschen, insofern er Mensch ist, das Vernunfthafte und Sinnenwesen und anderes zu, was zu seiner Definition gehört. Weiß aber oder schwarz oder was auch immer dergleichen, das nicht zu dem Begriff [35] "Menschhaftigkeit" gehört, kommt dem Menschen, insofern er Mensch ist, nicht zu. Daher, wenn man etwa fragt, ob die Natur, so betrachtet, nur eine oder mehr (als eine) genannt werden kann, so ist keines von beidem zuzugeben, weil beides außerhalb der Bedeutung "Menschhaftigkeit" steht und beides dieser zuteil werden kann. [40]

Anlaşıldığı üzere doğa ya da öz iki şekilde müşahede edilebilir. Birincisinde asıl kavrama göre ve bu, doğanın bütünüyle müşahedesidir.* Bu birinci şekilde doğada hakiki olan sadece ona doğa olarak ait olandır. [30] Bu yüzden ona dahil edilen başka her şey yanlış bir katkı olacaktır. Örneğin insana, insan olduğu sürece, akıllılık ve canlı varlık ve de onun tarifine dahil olan başka şeyler aittir. Ancak beyaz ya da siyah ya da "insanlık" kavramına [35] dahil olmayan bunlara benzer şeyler insana, insan olduğu sürece, ait değildir. Bu yüzden doğanın, böyle müşahede edildiğinde, sadece bir ya da (birden) fazla adı olup olamayacağı sorulduğu zaman her ikisini de kabul etmemek gerekir, çünkü her ikisi de "insanlık" [sözcüğünün] anlamı dışındadır ve her ikisi de bunun payına düşebilir. [40]

* Meister, Not 66 şunları ekliyor: "Şu açıktır ki, maddi nesnelerde iz bıraktıkları sürece özlerden söz edildiği zaman bile, özellikle bu özler oldukları sürece, özler kendi içinde gözlemlenebilir.

**Si enim pluralitas esset de intellectu eius, numquam posset esse una, cum tamen una sit secundum quod est in Sorte. Similiter si unitas esset de ratione eius, tunc esset una et eadem Sortis et Platonis, nec posset in pluribus pluri-ficari. Alio (45) modo consideratur secundum esse quod habet in hoc vel in illo: et sic de ip-sa aliquid predicatur per accidens ratione eius in quo est, sicut dicitur quod homo est albus quia Sortes est albus, quamvis hoc non conve-niat homini in eo quod (50) homo.**

Wenn nämlich Mehrheit zu der Bedeutung "Menschhaftigkeit" gehören würde, so könnte die Natur niemals nur eine sein, obwohl sie doch nur eine ist, insofern sie in Sokrates ist. Ebenso, wenn Einheit zu dem Begriff "Menschhaftigkeit" gehören würde, dann würde zu Sokrates und Platon ein und dieselbe Natur gehören und diese könnte nicht in mehrerem vervielfältigt werden. Auf eine andere [45] Weise wird die Natur betrachtet nach dem Sein, das sie in diesem oder in jenem hat. Und so (betrachtet) wird von ihr etwas akzidentieller-weise (nebenbei) ausgesagt auf Grund desjenigen, in dem sie ist, so wie man sagt, daß der Mensch weiß ist, weil Sokrates weiß ist, obwohl dies dem Menschen nicht zukommt, insofern [50] er Mensch ist.

Zira çoğunluk "insanlık"ın anlamına ait olsaydı, o zaman doğa, Sokrates'in içinde yer aldığı sürece yalnız bir tane olmasına karşın, asla bir tane olamazdı. Aynı şekilde birlik "insanlık" kavramına ait olsaydı, o zaman tek ve aynı doğa hem Sokrates'e hem Platon'a ait olurdu ve bu [doğa] çoğaltılamazdı. Başka bir [45] şekilde doğa, onu birinin ya da ötekinin içinde taşıyan varlık'a göre müşahede edilir. Böyle (müşahede edilirse) o [doğa] içinde yer aldığı şey nedeniyle bir parça ilineksel (takriben) ifade edilir, tıpkı şöyle denildiği gibi: İnsan beyazdır, çünkü Sokrates beyazdır, hem de bu [beyaz] insan olduğu sürece [50] insana ait olmamasına karşın.

Haec autem natura habet duplex esse: unum in singularibus et aliud in anima, et secundum utrumque consequntur dictam naturam accidentia; in singularibus etiam habet multiplex esse (55) secundum singularium diversitatem. Et tamen ipsi naturae secundum suam primam considerationem, scilicet absolutam, nullum istorum esse debetur. Falsum enim est dicere quod essentia hominis in quantum huiusmodi habeat esse in hoc singulari, (60)

Diese Natur aber hat ein zweifaches Sein: eines in den Einzeldingen und ein anderes in der Seele,* und gemäß jedem der beiden Sein begleiten die genannte Natur Eigenschäften. In den Einzeldingen hat sie überdies ein vielfaches Sein gemäß [55] der Verschiedenheit des Einzelnen. Und dennoch ist der Natur selbst gemäß ihrer ersten, nämlich absoluten Betrachtung keines dieser Sein verschrieben.** Es ist nämlich falsch zu sagen, daß das Wesen des Menschen als solchen Sein in diesem Einzelnen hat, [60]

Ancak bu doğa iki varlık'a sahiptir: Biri tekil nesnelerde, öteki ruhta* ve bu iki varlık'ın her birine göre adı geçen doğaya özgürlük eşlik eder. Bu doğa tekil nesnelerde tekilin çeşitliliğine göre [55] çoklu bir varlık'a da sahiptir. Ne ki doğanın kendisine, onun birinci şekilde, yani bütünüyle müşahedesine göre, bu varlıklardan hiçbiri atfedilemez.** Demek ki şöyle demek yanlıştır: İnsanın özü böyle bir varlık olarak bu tekilde yer alır, [60]

* Anima ile kastedilen anima intellectiva, akla uygun ruhtur, bkz. satır 88-146 ve Not 56.

** Bkz. satır 27-45.

quia si esse in hoc singulari conveniret homini in quantum est homo, nunquam esset extra hoc singulare; similiter etiam si conveniret homini in quantum est homo non esse in hoc singulari, numquam esset in eo: sed verum est dicere (65) quod homo, non in quantum est homo, habet quod sit in hoc singulari vel in illo aut in anima. Ergo patet quod natura hominis absolute considerata abstrahit a quolibet esse, ita tamen quod non fiat precisio alicuius eorum. Et hec natura (70) sic considerata est que predicatur de individuis omnibus.

weil, wenn dem Menschen, insoweit er Mensch ist, zukäme, in diesem Einzelnen zu sein, er niemals außerhalb dieses Einzelnen wäre.* Ebenso auch, wenn dem Menschen, insoweit er Mensch ist, zukäme, nicht in diesem Einzelnen zu sein, wäre er niemals darin. Aber es ist richtig zu sagen, [65] daß dem Menschen, nicht insoweit er Mensch ist, eigen ist, in diesem oder in jenem Einzelnen oder in der Seele** zu sein. Also ist offenbar, daß die Natur des Menschen, absolut betrachtet, von jedem beliebigen Sein absieht, jedoch so, daß kein Ausschluß irgendeines dieser Sein geschieht. Und die Natur, [70] so betrachtet, ist die, die von allen Individuen ausgesagt wird.

çünkü insana, insan olduğu sürece, bu tekilde yer almak düşseydi, insan asla bu tekilin dışında olmazdı.* Aynı şekilde insana, insan olduğu sürece, bu tekilin içinde yer almamak düşseydi, o asla tekilin içinde olmazdı. Ama şöyle söylemek doğru olur: [65] insana, insan olmadığı sürece özgü olan, herhangi bir tekilde ya da ruhta** yer almaktır. Demek ki bütünüyle müşahede edildiğinde insan doğası rasgele bir varlık'ı hesaba katmaz, ama bu durum, bu varlıklardan herhangi birinin dışlanmaması şeklinde vuku bulur. Ve doğa, [70] böyle müşahede edilirse, bütün bireyler tarafından ifade edilen şeydir.

* İnsan olarak insan, ancak bu bireyin, örneğin Ali'nin dışında olduğu sürece, Ahmet'in ve Mehmet'in de içinde olursa insandır, zira onlar da birer insandır. (Çev. n.)

** Ruh, yani herhangi bireysel insani ruh burada bütün olarak anlaşılmalıdır.

Non tamen potest dici quod ratio universalis conveniat nature sic accepte, quia de ratione universalis est unitas et communitas; nature autem (75) humane neutrum horum convenit secundum absolutam suam considerationem. Si enim communitas esset de intellectu hominis, tunc in quocumque inveniretur humanitas inveniretur communitas;

Man kann jedoch nicht sagen, daß der Begriff des Allgemeinen der so aufgefaßten Natur zukommt, weil zu dem Begriff des Allgemeinen Einheit und Gemeinsamkeit gehören. Der menschlichen Natur aber [75] kommt gemäß ihrer absoluten Betrachtung keines dieser beiden zu. Wenn nämlich Gemeinsamkeit zu der Bedeutung des Menschen gehören würde, dann würde Gemeinsamkeit vorgefunden, worin auch immer Menschhaftigkeit vorgefunden würde.

Ne var ki, genel kavramının bu şekilde anlaşılmış doğaya ait olduğunu söylemek mümkün değildir, çünkü birlik ve müştereklik genel kavramına dahildir. Oysa bütünüyle müşahede edildiği zaman [75] bu ikisi de insan doğasına ait değildir. Yani müştereklik insan [kavramının] anlamına dahil olmuş olsaydı, o zaman nerede insanlık [kavramıyla] karşılaşılsaydı müştereklik [kavramıyla] da karşılaşılacaktı.

et hoc falsum est, quia in Sorte (80) non invenitur communitas aliqua, sed quicquid est in eo est individuatum. Similiter etiam non potest dici quod ratio generis vel speciei accidat nature humane secundum esse quod habet in individuis, quia non invenitur in individuis natura (85) humana secundum unitatem ut sit unum quid omnibus conveniens, quod ratio universalis exigit. Relinquitur ergo quod ratio speciei accidat nature humane secundum illud esse quod habet in intellectu. (90)

Und das ist falsch, weil in Sokrates [80] keine Gemeinsamkeit vorgefunden wird, sondern alles, was in ihm ist, ist individuiert. Ebenso kann man auch nicht sagen, daß der Begriff der Gattung oder der Art der menschlichen Natur zukommt gemäß dem Sein, das sie in den Individuen hat, weil in den Individuen die menschliche Natur [85] nicht gemäß Einheit vorgefunden wird, so daß sie ein allen Individuen zukommendes Eines ist, was der Begriff des Allgemeinen verlangt. Es bleibt also übrig, daß der Begriff der Art der menschlichen Natur zukommt gemäß jenem Sein, das sie in der Vernunft* hat. [90]

Ve bu yanlıştır, çünkü Sokrates'te [80] müştereklikle karşılaşılmaz, tersine onda bulunan her şey bireyleşmiştir (bölünmez hale gelmiştir). Aynı şekilde, doğayı bireylerin içinde bulunduran varlık'a göre, cins ya da tür kavramının insan doğasına ait olduğunu söylemek de mümkün değildir, çünkü bireylerde insan doğası [85] birlik'e göre yer almaz, böylece o [doğa] bütün bireylere ait olan, genel kavramının talep ettiği bir Bir'dir. Yani geriye, doğayı akılda* bulunduran varlık'a göre, tür kavramının insan doğasına ait olduğunu söylemek kalıyor. [90]

* İntellectus, duyular üstü idrak yetisi anlamında akıl.

Ipsa enim natura humana in intellectu habet esse abstractum ab omnibus individuantibus; et ideo habet rationem uniformem ad omnia individua, que sunt extra animam, prout aequaliter est similitudo omnium et ducens in omnium (95) cognitionem in quantum sunt homines. Et ex hoc quod talem relationem habet ad omnia individua, intellectus adinvenit rationem speciei et attribuit sibi;

In der Vernunft nämlich hat eben die menschliche Natur ein von allem Individuierenden losgelöstes Sein. Und daher hat sie eine einförmige Beziehung* auf alle Individuen, die außerhalb der Seele** sind, insoweit die menschliche Natur in gleichem Maße eine Ähnlichkeit aller Individuen ist und zur Erkenntnis aller [95] Individuen, insoweit sie Menschen sind, führt. Und aufgrund der Tatsache, daß die menschliche Natur ein solches Verhältnis zu allen Individuen hat, findet die Vernunft den Begriff der Art und teilt diesen der menschlichen Natur zu.

Demek ki insan doğası akılda, her çeşit bireyleştiren (bölünmez hale gelen) [öğelerden] ayrılmış bir varlık'a sahiptir. Ve bu yüzden onun [insan doğasının], bütün bireylerin aynı ölçüde bir benzerliği olduğu sürece ve bütün bireylerin [95] insan oldukları sürece idrak edilişine yol açıyorsa, ruhun* dışında bulunan bütün bireylerle tek biçimli bir ilişkisi** vardır. Ve insan doğasının bütün bireylerle böyle bir ilişkisi olduğu gerçeğine dayanarak akıl tür kavramını bulur ve onu insan doğasına tahsis eder.

* Anima'nın, yani akla uygun ruhun dışında, duyular üstü idrak yetisi olarak, yani dış dünyada akıl.

** Ratio'yu "ilişki" diye çevirdik, çünkü satır 96-98'de relatio ile kurulmuş aynı anlamda bir tümce yapısı bulunuyor.

unde dicit Commentator in principio De anima quod "intellectus est qui agit (100) in rebus universalitatem"; hoc etiam Avicenna dicit in sua Metaphisica. Et quamvis hec natura intellecta habeat rationem universalis secundum quod comparatur ad res extra animam, quia est una similitudo omnium, tamen secundum quod (105) habet esse in hoc intellectu vel in illo est quedam species intellecta particularis. Et ideo patet defectus Commentatoris in III De anima, qui voluit ex universalitate forme intellecte unitatem intellectus in omnibus hominibus concludere;

Daher sagt der Kommentator zum Anfang von "Die Seele",* daß "es die Vernunft ist, die [100] in den Dingen die Allgemeinheit zustande bringt"; dies sagt auch Avicenna in seiner "Metaphysik".** Und obwohl dieser mit der Vernunft erkannten Natur der Begriff des Allgemeinen eigen ist, insofern sie sich auf die Dinge außerhalb der Seele bezieht, weil sie ein und dieselbe Ähnlichkeit aller ist, ist sie dennoch, insofern [105] sie Sein in dieser oder in jener Vernunft hat, eine mit der Vernunft erkannte besondere Art. Und daher ist der Fehler des Kommentators zum 3. Buch von "Die Seele"*** offenbar, der aus der Allgemeinheit der mit der Vernunft erkannten Form die Einheit der Vernunft in allen Menschen folgern wollte.

Bu nedenle yorumcu *Ruh Üstüne*'nin* başlangıcı için şöyle der: "Nesnelerde [100] genelliği meydana getiren akıldır."; bunu İbni Sina da kendi *Metafizik*'inde** söyler. Bu akılla idrak edilen doğa herkesin tek ve aynı benzerliği olduğu için ruhun dışındaki nesnelere dayandığı sürece genel kavramına özgü olmasına karşın, herhangi bir [105] akılda varlık sahibi olduğu sürece o yine de akılla idrak edilen özel bir türdür. Bu yüzden yorumcunun *Ruh Üstüne*'nin*** 3. Kitap'ıyla ilgili hatası çok açıktır, o akılla idrak edilen biçimin genelliğinden insanlarla aklın birliği sonucunu çıkarmak istiyordu.

* İbni Rüşd, *De anima*'da, I, comm. 8.
** İbni Sina, *Metaph.*, V, cap. 1-2.
*** İbn Rüşd, *De anima*'da, III, comm. 5.

quia non est (100) universalitas illius forme secundum hoc esse quod habet in intellectu, sed secundum quod refertur ad res ut similitudo rerum, sicut etiam si esset una statua corporalis repraesentans multos homines, constat quod illa imago vel species statue (115) haberet esse singulare et proprium secundum quod esset in hac materia, sed haberet rationem communitatis secundum quod esset commune repraesentativum plurium.

Denn [110] die Allgemeinheit gehört zu jener Form nicht gemäß dem Sein, das die Form in der Vernunft hat, sondern insofern die Form sich auf die Dinge wie eine Ähnlichkeit der Dinge bezieht, so wie auch, wenn es eine einzelne körperliche Statue gäbe, die viele Menschen repräsentierte, feststeht, daß jenes Bild oder jene Gestalt der Statue [115] ein einzelnes und eigenes Sein hätte, insofern es (sie) in dieser Materie wäre, aber den Begriff der Gemeinsamkeit hätte, insofern es (sie) der gemeinsame Repräsentant mehrerer wäre.

Zira [110] genelliğin ilk (birinci) biçimine ait oluşu, biçime akılda sahip olan varlık'a göre değildir, tersine biçimin nesnelere tıpkı nesnelerin bir benzerliği gibi dayanmasındandır ve de şöyle: Eğer birçok insanı temsil eden bir tek maddi heykel mevcut olsaydı şundan kuşku duyulmazdı: Heykelin herhangi bir tasviri ya da sureti, [115] bu maddenin içinde oldukları sürece, tek ve kendine özgü bir varlık'a sahip olurdu, ama birçok şeyin müşterek temsilcisi oldukları sürece müştereklik kavramına sahip olurdu.

Et quia nature humane secundum suam (120) absolutam considerationem convenit quod praedicetur de Sorte, et ratio speciei non convenit sibi secundum suam absolutam considerationem sed est de accidentibus que consequuntur eam secundum esse quod habet in intellectu, ideo nomen (125) speciei non predicatur de Sorte ut dicatur Sortes est species: quod de necessitate accideret si ratio speciei conveniret homini secundum esse quod habet in Sorte, vel secundum suam considerationem absolutam, scilicet in quantum est homo; (130) quicquid enim convenit homini in quantum est homo predicatur de Sorte.

Und weil der menschlichen Natur gemäß ihrer [120] absoluten Betrachtung zukommt, von Sokrates ausgesagt zu werden, und ihr der Begriff der Art nicht zukommt gemäß ihrer absoluten Betrachtung, sondern der Begriff der Art zu den Eigenschaften gehört, die die menschliche Natur begleiten gemäß dem Sein, das sie in der Vernunft hat, daher wird das Wort [125] "Art" nicht von Sokrates ausgesagt, so daß man sagt, Sokrates ist eine Art. Das würde notwendigerweise geschehen, wenn der Begriff der Art dem Menschen zukäme gemäß dem Sein, das der Mensch in Sokrates hat, oder gemäß der absoluten Betrachtung des Menschen, nämlich insoweit er Mensch ist; [130] alles nämlich, was dem Menschen, insoweit er Mensch ist, zukommt, wird von Sokrates ausgesagt.*

Sokrates tarafından ifade edilmek, bütünüyle müşahede edilişine göre [120] insan doğasına ait olduğu için ve bütünüyle müşahede edilişine göre tür kavramını doğaya değil, ona akılda sahip olan varlık'a göre insan doğasına eşlik eden özgülüklere ait olduğu için, Sokrates'in bir tür olduğunun söylenmesi gibi "tür" sözcüğü [125] Sokrates tarafından ifade edilmez. Bu durum, eğer insan [kavramına) Sokrates'te sahip olan varlık'a göre ya da insanın, insan olduğu sürece, bütünüyle müşahede edilişine göre tür kavramı insana ait olsaydı, zorunlu olarak vuku bulurdu; [130] insana, insan olduğu sürece, ait olan her şey Sokrates tarafından ifade edilir.*

* Capelle, Not 65, şöyle diyor: "Bu kısım ilk okunduğunda karmaşık gibi gelebilir. Önce insan doğası ile tür kavramı'nı birbirinden ayırmak gerekir. Sokrates'te insan doğası ifade edilebilir, bu, skolastikte 'metafizik genel-olan' ifadesinin söylediği insan olarak insandır.

Et tamen praedicari convenit generi per se, cum in eius diffinitione ponatur. Predicatio enim est quiddam quod completur per actionem (135) intellectus componentis et dividentis, habens fundamentum in re ipsa unitatem eorum quorum unum de altero dicitur. Unde ratio predicabilitatis potest claudi in ratione huius intentionis que est genus, que similiter per actum intellectus (140) completur. Nichilominus tamen id cui intellectus intentionem predicabilitatis attribuit, componens illud cum altero, non est ipsa intentio generis, sed potius illud cui intellectus intentionem generis attribuit, sicut quod significatur hoc nomine (145) animal.

Und dennoch kommt der Gattung als solcher zu, ausgesagt zu werden, da es in ihrer Definition angeführt wird. Die Aussage nämlich ist etwas, das durch die Tätigkeit [135] der Vernunft, die verbindet und trennt, zustande gebracht wird und das als Grundlage im Ding selbst die Einheit derer hat, von denen das eine von dem anderen ausgesagt wird.* Daher kann der Begriff der Aussagbarkeit eingeschlossen werden in die Bedeutung des Begriffs, der die Gattung ist und der ebenso durch die Tätigkeit der Vernunft [140] zustande gebracht wird. Trotzdem ist das, dem die Vernunft den Begriff der Aussagbarkeit zuteilt, indem sie jenes mit einem anderen verbindet, nicht der Begriff der Gattung selbst,** sondern vielmehr das, dem die Vernunft den Begriff der Gattung zuteilt,*** so wie das, was durch das Wort [145] "Sinnenwesen" bezeichnet wird.

Ancak ifade edilmek yine de cinse aittir, çünkü bu [ifade edilmek] onun tarifinde yer alır. Demek ki ifade, birleştiren ve ayıran aklın [135] etkinliğiyle meydana getirilen ve nesnenin kendisinde temel olarak birinin öteki tarafından ifade edildiği nesnelerin birliğine sahip olan bir şeydir.* Bu yüzden ifade edilebilirlik kavramı, cins olan ve aynı şekilde aklın etkinliğiyle meydana getirilen [140] kavramın anlamına dahil edilebilir. Buna rağmen aklın, bir şeyi başka bir şeyle birleştirerek ifade edilebilirlik kavramını kapsamına dahil ettiği şey cins kavramının kendisi değildir,** daha çok aklın cins kavramı kapsamına dahil ettiği*** ve de "canlı varlık" [145] sözcüğüyle tanımlanan şeydir.

* Düşünme, bir varolana ait olan belirlenim kısmını ayırır, nesneyi ve özgülüğünü adeta ayrı ayrı görür ve ikisini bir yargıda birleştirir. 'Gül kırmızıdır' ifadesi önce 'kırmızı' etkeninin ayrı görülmesini, sonra 'gül' ile tekrar birleştirilmesini koşul sayar.

** Cins olarak cins değil, mantıksal sınıf.

*** Mantıksal genel-olan.

Sic ergo patet qualiter essentia vel natura se habet ad rationem speciei, quia ratio speciei non est de hiis que conveniunt ei secundum absolutam suam considerationem, neque est de accidentibus (150) que consequntur ipsam secundum esse quod habet extra animam, ut albedo et nigredo; sed est de accidentibus que consequntur eam secundum esse quod habet in intellectu. Et per hunc modum convenit etiam sibi ratio generis vel differentie. (155)

So ist also offenbar, wie Wesen oder Natur sich zu dem Begriff der Art verhält. Denn der Begriff der Art gehört nicht zu dem, was dem Wesen gemäß seiner absoluten Betrachtung zukommt, noch gehört der Begriff der Art zu den Eigenschaften, [150] die das Wesen begleiten gemäß dem Sein, das das Wesen außerhalb der Seele hat,* wie Weiße oder Schwärze, sondern der Begriff der Art gehört zu den Eigenschaften, die das Wesen begleiten gemäß dem Sein, das das Wesen in der Vernunft hat. Und auf diese Weise kommt dem Wesen auch zu der Begriff der Gattung oder des Unterschieds. [155]

Böylece özün ya da doğanın tür kavramı karşısındaki durumu açıklığa kavuşuyor. Zira tür kavramı bütünüyle müşahede edilişine göre ne öze ait olan şeye ne de öze, beyazlar ve siyahlar gibi, ruhun dışında sahip olan varlık'a* göre eşlik eden [150] özgülüklere aittir, tersine tür kavramı öze akılda sahip olan varlık'a göre öze eşlik eden özgülüklere aittir. İşte bu şekilde öze cins ya da fark kavramı da dahil olmaktadır. [155]

* Yani tekil nesnelerde (bireylerde).

***Capitulum IV***

Nunc restat videre per quem modum sit essentia in substantiis separatis, scilicet in anima, intelligentia et causa prima. Quamvis autem simplicitatem cause prime omnes concedant, tamen compositionem forme et materie quidam [5] nituntur inducere in intelligentias et in animam; cuius positionis auctor videtur fuisse Avicebron, actor libri Fontis vite. Hoc autem dictis philosophorum communiter repugnat, quia eas substantias separatas a materia nominant et absque [10] omni materia esse probant.

***Kapitel IV***

Nun steht noch aus zu erkennen, wie es sich mit Wesen im Falle der getrennten (von Materie freien) Substanzen, nämlich im Falle der Seele, des Geistes und der ersten Ursache* verhält. Obwohl nun aber alle die Einfachheit der ersten Ursache zugeben, streben jedoch einige, eine Zusammensetzung von Form und Materie [5] in die Geister und in die Seele einzuführen. Der Urheber dieser Annahme scheint Avicebron** gewesen zu sein, der Verfasser der Schrift "Quelle des Lebens".*** Dies steht aber allgemein in Widerspruch zu den Aussagen der Philosophen, weil sie diese Substanzen von Materie getrennte nennen und beweisen, daß sie ohne [10] jede Materie sind.

## *Bölüm IV*

Şimdi şunu idrak etmek kalıyor geriye: Özün, ayrılmış (maddeden özgür) tözler, yani ruh (insan ruhu), tin (melek) ve ilk neden (tanrı)* karşısındaki durumu. Ancak herkes ilk nedenin yalınlığını kabul ettiği halde bazıları yine de biçimle maddenin birleşimini [5] tine ve ruha dahil etmeye çalışıyor. Bu varsayımın aslî faili İbni Gabirol,** yani *Yaşamın Kaynağı**** kitabının yazarı gibi görünüyor. Ne var ki bu durum, filozofların ifadeleriyle çelişiyor, çünkü onlar bu tözleri maddeden ayrılmış diye tanımlıyor ve hiçbir maddeye sahip olmadıklarını [10] kanıtlıyor.

* Ruhla insan ruhu, tinle melek ve ilk nedenle tanrı kastediliyor.

** Avicebron, İbni Gabirol'ün birçok Latince adından biridir. İspanyol Yahudisi (ozan ve filozof) Avicebron İS 1021-1058 yılları arasında yaşamıştır; başeseri *Fons vitae*'dir.

*** Avicebron, *Fons vitae*, özellikle tract. IV, cap. 2.

Cuius demonstratio potissima est ex virtute intelligendi quae in eis est. Videmus enim formas non esse intelligibiles in actu nisi secundum quod separantur a materia et a conditionibus eius, nec efficiuntur intelligibiles [15] in actu nisi per virtutem substantie intelligentis, secundum quod recipiuntur in ea et secundum quod aguntur per eam. Unde oportet quod in qualibet substantia intelligente sit omnino immunitas a materia, ita quod neque habeat materiam [20] partem sui, neque etiam sit sicut forma impressa in materia ut est de formis materialibus.

Der hauptsächlichste Beweis hierfür leitet sich aus der Kraft des übersinnlichen Erkennens her, die in diesen Substanzen ist. Wir sehen nämlich, daß die Formen aktuell erkennbar sind, nur insofern sie von Materie und deren Beschaffenheiten getrennt werden, und sie werden aktuell erkennbar gemacht [15] nur durch die Kraft der übersinnlich erkennenden Substanz, insofern sie in diese aufgenommen und insofern sie durch diese zustande gebracht werden.* Daher muß im Falle jeder beliebigen übersinnlich erkennenden Substanz ganz und gar Freiheit von Materie herrschen, derart, daß sie weder Materie [20] als einen Teil ihrer selbst hat, noch auch so wie eine in Materie eingeprägte Form ist, wie es bei den an Materie gebundenen Formen der Fall ist.**

Bunun için en önemli kanıt, duyular üstü idrakin bu tözlerde bulunan gücünden çıkıyor. Yani biçimlerin sadece maddeden ve onun vasıflarından ayrıldığı sürece edimsel idrak edilebilir olduklarını ve sadece duyular üstü idrak edilen tözün gücü tarafından edimsel idrak edilebilir hale getirildiklerini [15] görüyoruz, ama bu biçimler sözü geçen tözlerin kapsamına alındığı ve bu tözler tarafından meydana getirildiği sürece.* Bu nedenle herhangi duyular üstü idrak edilen töz tamamen ve bütünüyle maddeden özgür olmalıdır, şöyle ki, töz maddeye ne [20] ondan bir parça olarak sahip olmalıdır, ne de, maddeye bağlı biçimlerde görüldüğü üzere, maddede iz bırakan bir biçim gibi olmalıdır.**

* Duyular üstü, yani akılla idrak edilen tözler, yani insan ruhu ve tin örneğin "gül" denilen biçime kendi içinde kavramsal bir varlık şekli verirler.

** Thomas insan ruhunun ve tinin özgül etkinliğinden ya da bu etkinliğin neticesinden insan ruhu ve tin sonucunu çıkarır. Maddeye bağlı biçimler, örneğin hayvanların ruhlarıdır.

Ama idrak edilebilirliğe herhangi bir maddenin değil, sadece cisimsel maddenin engel olduğunu kimse söylemez. Eğer bu durum sadece cisimsel madde yüzünden olsaydı, [25] o zaman madde, cisme bağlı bir biçime sahip olduğu sürece cisimsel diye tanımlanacağından, yalnız idrak edilebilirliğe engel olan maddeler cisme bağlı bir biçime sahip olmak zorunda kalırdı. Bu ise mümkün değildir, çünkü [30] cisme bağlı biçim de, maddeden ayrılan öteki biçimler gibi, edimsel idrak edilebilir.

Nec potest aliquis dicere quod intelligibilitatem non impediat materia quaelibet, sed materia corporalis tantum. Si enim hoc esset ratione materie [25] corporalis tantum, cum materia non dicatur corporalis nisi secundum quod stat sub forma corporali, tunc oporteret quod hoc haberet materia, scilicet impedire intelligibilitatem, a forma corporali; et hoc non potest esse, quia [30] ipsa etiam forma corporalis actu intelligibilis est sicut et alie forme, secundum quod a materia abstrahitur.

Es kann aber niemand sagen, daß nicht jede beliebige Materie, sondern nur die körperliche Materie der Erkennbarkeit im Wege steht. Wenn nämlich dies nur wegen der körperlichen Materie wäre, [25] dann müßte, da Materie eine körperliche genannt wird, nur insofern sie unter einer an Körper gebundenen Form steht, die Materie dies, nämlich der Erkennbarkeit im Wege stehen, von der an Körper gebundenen Form haben. Und das kann nicht sein, weil [30] eben auch die an Körper gebundene Form aktuell erkennbar ist so wie andere Formen, insofern sie von der Materie losgelöst wird.

Unde in anima vel in intelligentia nullo modo est compositio ex materia et forma, ut hoc modo accipiatur essentia in eis sicut in (35) substantiis corporalibus. Sed est ibi compositio forme et esse; unde in commento none propositionis libri De causis dicitur quod intelligentia est habens formam et esse: et accipitur ibi forma pro ipsa quiditate vel natura simplici. (40)

Daher liegt im Falle der Seele oder im Falle des Geistes in keiner Weise eine Zusammensetzung aus Materie und Form vor, so daß dann ein Wesen in ihnen angenommen werden könnte so wie in [35] den körperlichen Substanzen.* Aber es liegt dort Zusammensetzung von Form und Sein vor;** daher heißt es in der Erklärung des 9. Satzes der Schrift "Die Ursachen",*** daß Geist etwas ist, das Form und Sein hat. Und es wird dort Form verstanden eben wie Washeit oder einfache Natur. [40]

Bu yüzden ruhta ya da tinde, cisimsel tözlerdeki gibi, içlerinde bir özün olduğunu varsayabilecek şekilde madde ve biçimden oluşan bir birleşim [35] asla mevcut değildir.* Ama burada biçim ve varlıktan oluşan bir birleşim vardır;** bu yüzden *Nedenler**** kitabındaki 9. önermenin açıklanışında tin'in biçim ve varlık'a sahip bir şey olduğu söylenir. Ve burada biçim, nelik ya da yalın doğa gibi anlaşılır. [40]

* Karut silsilesi: Yalnız cisimsel madde değil, her çeşit madde belirsizlik anlamında idrak edilebilirliğe engel olur. İnsan ruhu ve tin maddeye bağlı biçimleri maddelerinden kurtararak edimsel idrak edilebilir hale getirirler. Ancak bir nesnenin özgül etkinliği ya da bu etkinliğin neticesi nasılsa kendisi de öyledir. Sonuç olarak insan ruhu ile tin sadece biçimden başka bir şey değildir.

** Satır 36 sed est ibi...'den satır 177'ye kadar sadece tinler, ama dolaylı olarak tanrı da, yani ilk neden de ele alınmaktadır.

*** Liber de Causis, parag. 8. Bu eser Yeni-Platoncu filozof Proklos'un (İS 412-485) *Institutio Theologica*'sından Arapça kaleme alınmış bir bölümün Latince çevirisidir.

Et quomodo hoc sit planum est videre. Quaecumque enim ita se habent ad invicem quod unum est causa esse alterius, illud quod habet rationem cause potest habere esse sine altero, sed non convertitur. Talis autem invenitur habitudo (45) materie et forme quod forma dat esse materie, et ideo impossibile est esse materiam sine aliqua forma; tamen non est impossibile esse aliquam formam sine materia, forma enim in eo quod est forma non habet dependentiam ad materiam. (50)

Und wie sich dies verhält, ist klar zu erkennen. Was auch immer nämlich sich so zueinander verhält, daß das eine die Ursache des Seins des anderen ist, jenes, was die Ursache ist, kann Sein haben ohne das andere, aber nicht umgekehrt. Das Verhältnis von Materie* und Form aber erweist sich als ein solches, [45] daß die Form der Materie Sein verleiht,** und daher ist es unmöglich, daß die Materie ohne eine Form ist; jedoch ist es nicht unmöglich, daß eine Form ohne Materie ist, Form nämlich, insofern sie Form ist, hat kein Abhängigkeitsverhältnis zur Materie. [50]

Bunun nasıl olduğu da açık seçik idrak edilir. Birbirine karşı durumu şu şekilde, yani biri başkasının varlık'ının nedeniyken, neden olan şey bu başkası olmadan bir varlık'a sahip olabilir, ama bunun tersi mümkün değildir. Ancak madde* ile biçimin ilişkisi, biçimin maddeye varlık kazandırması** şeklinde [45] ortaya çıkar ve bu yüzden maddenin bir biçiminin olmaması mümkün değildir; ne ki bir biçimin maddesiz olması mümkündür, yani biçimin, biçim olduğu sürece, maddeyle bağımlılık ilişkisi yoktur. [50]

* Madde ile burada yine cisimsel madde kastediliyor.

** Ancak biçim de varlık'ı kendisinden almıyor.

Sed si inveniantur alique forme que non possunt esse nisi in materia, hoc accidit eis secundum quod sunt distantes a primo principio quod est actus primus et purus. Unde ille forme que sunt propinquissime primo principio, sunt forme per [55] se sine materia subsistentes, non enim forma secundum totum genus suum materia indiget, ut dictum est; et huiusmodi forme sunt intelligentie, et ideo non oportet ut essentie vel quiditates harum substantiarum sint aliud quam ipsa forma. [60]

Aber wenn sich etwa manche Formen finden, die nur in Verbindung mit Materie sein können, so kommt ihnen dies zu, insofern sie vom ersten Prinzip (Ursache), das erste und reine Aktualität ist, entfernt sind. Daher sind jene Formen, die dem ersten Prinzip am nächsten sind, für sich [55] allein ohne Materie bestehende Formen, es bedarf nämlich nicht die Form ihrer ganzen Gattung nach der Materie, wie gesagt worden ist; und derartige Formen sind die Geister, und daher dürfen die Wesen oder Washeiten dieser Substanzen nichts anderes als eben Form sein. [60]

Ama sırf maddeyle bağı içinde var olabilen bazı biçimlerle karşılaşılıyorsa o zaman bu, ilk ve arı edimsellik olan birinci ilkeden (nedenden) uzak oldukları sürece, onların payına düşer. Bu yüzden birinci ilkeye en yakın olan biçimler maddesiz, kendi için, [55] yalnız başına mevcut olan biçimlerdir, yani biçim, söylenildiği gibi, kendi cinsinin bütününe göre maddeye ihtiyaç duymaz; bu şekildeki biçimler tinlerdir ve bu yüzden bu tözlerin özleri ya da nelik'leri biçimden başka bir şey değildir. [60]

In hoc ergo differt essentia substantie composite et substantie simplicis, quod essentia substantie composite non est tantum forma sed complectitur formam et materiam, essentia autem substantie simplicis est forma tantum. Et ex hoc causantur [65] alie due differentie. Una est quod essentia substantie composite potest significari ut totum vel ut pars, quod accidit propter materie designationem, ut dictum est. Et ideo non quolibet modo praedicatur essentia rei composite de ipsa re [70] composita:

Darin also unterscheiden sich das Wesen der zusammengesetzten Substanz und das der einfachen Substanz, daß das Wesen der zusammengesetzten Substanz nicht nur Form ist, sondern Form und Materie* umfaßt, das Wesen der einfachen Substanz aber nur Form ist. Und daraus entstehen [65] zwei weitere Unterschiede. Der eine Unterschied ist, daß das Wesen einer zusammengesetzten Substanz als Ganzes oder als Teil bezeichnet werden kann, was wegen der Bezeichnung der Materie geschieht, wie gesagt worden ist.** Und daher wird nicht auf jede beliebige Weise das Wesen eines zusammengesetzten Dinges von dem zusammengesetzten Ding selbst ausgesagt: [70]

Demek ki birleşik tözün özü ile yalın tözün özünü birbirinden ayıran, birleşik tözün özünün yalnız biçim olması değil, üstelik biçimi ve maddeyi* kapsaması, yalın tözün özünün ise sadece biçim olmasıdır. Ve buradan [65] iki fark daha meydana gelir. Birinci fark, birleşik tözün özünün bütün ya da parça olarak tanımlanabilmesidir, daha önce söylendiği gibi bu, maddenin tanımlanışı nedeniyle vuku bulur.** Bu yüzden birleşik bir nesnenin özü herhangi bir şekilde birleşik nesnenin kendisi tarafından ifade edilmez: [70]

* Biçimin maddesi ve birleştirilmiş tözün kapsayan özünün maddesi genel (duyusal algılanabilir) bir maddedir.

** Bkz. Böl. 2, satır 292-308.

non enim potest dici quod homo sit quiditas sua. Sed essentia rei simplicis que est sua forma non potest significari nisi ut totum, cum nichil sit ibi preter formam quasi formam recipiens; et ideo quocumque modo sumatur [75] essentia substantie simplicis, de ea praedicatur. Unde Avicenna dicit quod "quiditas simplicis est ipsummet simplex", quia non est aliquid aliud recipiens ipsam. Secunda differentia est quia essentie rerum compositarum ex eo quod [80]

man kann nämlich nicht sagen, daß ein Mensch seine Washeit ist.* Aber das Wesen eines einfachen Dinges, das die Form des einfachen Dinges ist, kann nur als Ganzes bezeichnet werden, da es dort außer der Form nichts gibt, das gleichsam die Form aufnimmt; und daher wird, wie auch immer das Wesen [75] einer einfachen Substanz verstanden werden mag, dieses von ihr ausgesagt. Daher sagt Avicenna,** daß "die Washeit eines Einfachen das Einfache selbst ist", weil es nichts anderes gibt, das die Washeit aufnimmt. Der zweite Unterschied ist, daß die Wesen der zusammengesetzten Dinge aufgrund der Tatsache, daß [80]

Yani bir insanın kendi nelik'i olduğunu söylemek mümkün değildir.* Ama yalın bir nesnenin, yalın nesnenin biçimi olan özü sadece bütün diye tanımlanabilir, çünkü orada biçim dışında, deyim yerindeyse, biçimi kapsamına alan başka hiçbir şey yoktur; bu yüzden yalın bir tözün özü [75] nasıl anlaşılırsa anlaşılsın, bu öz onun (töz) tarafından ifade edilir. Bu nedenle İbni Sina,** "bir yalın-olanın nelik'i yalının kendisidir" der, çünkü nelik'i kapsamına alan başka bir şey yoktur. İkinci fark, birleşik nesnelerin özleri, tanımlayan maddenin kapsamına alınmaları gerçeğine dayanarak [80]

* Gerçi "Sokrates insandır" denilebilir, ama "Sokrates insanlıktır" denilemez.
** İbni Sina, Metaph., V, cap. 5.

recipiuntur in materia designata multiplicantur secundum divisionem eius, unde contingit quod aliqua sunt idem specie et diversa numero. Sed cum essentia simplicis non sit recepta in materia, non potest ibi esse talis multiplicatio; et ideo (85) oportet ut non inveniantur in illis substantiis plura individua eiusdem speciei, sed quot sunt ibi individua tot sunt ibi species, ut Avicenna expresse dicit.

sie in die bezeichnete Materie aufgenommen werden, gemäß der Teilung dieser Materie vervielfältigt werden, weshalb es kommt, daß manches der Art nach dasselbe und der Zahl nach verschieden ist. Aber da das Wesen eines Einfachen nicht in die Materie aufgenommen ist, kann es dort keine solche Vervielfältigung geben; und daher [85] finden sich zwangsläufig im Falle jener Substanzen nicht mehrere Individuen derselben Art, sondern, wie viele Individuen es dort gibt, so viele Arten gibt es dort, wie Avicenna* ausdrücklich sagt.

bu maddenin parçalara ayrılmasına göre çoğaltılırlar, bu yüzden bazıları türe göre aynı ve sayıya göre değişiktir. Ama bir yalın-olanın özü maddenin kapsamına alınmadığı için orada böyle bir çoğaltmadan söz etmek mümkün değildir ve bu yüzden [85] kaçınılmaz olarak sözü geçen tözlerde aynı türün birçok bireyi ile karşılaşılmaz, tersine İbni Sina'nın* vurguladığı gibi, orada ne kadar birey varsa o kadar tür mevcuttur.

* İbni Sina, Metaph., V, cap. 2 ve IX, cap 4.

Huiusmodi ergo substantie, quamvis sint forme (90) tantum sine materia, non tamen in eis est omnimoda simplicitas nec sunt actus purus, sed habent permixtionem potentie; et hoc sic patet. Quicquid enim non est de intellectu essentie vel quiditatis, hoc est adveniens extra et faciens (95) compositionem cum essentia, quia nulla essentia sine hiis que sunt partes essentie intelligi potest. Omnis autem essentia vel quiditas potest intelligi sine hoc quod aliquid intelligatur de esse suo: possum enim intelligere quid est homo vel fenix (100)

Obwohl also derartige Substanzen nur Formen [90] ohne Materie sind, herrscht im Falle dieser dennoch keine völlige Einfachheit, noch sind sie reine Aktualität, sondern sie sind mit Potentialität vermischt; und dies ist, wie folgt, offenbar. Was nämlich auch immer nicht zum Begriff des Wesens oder der Washeit gehört, das ist etwas, das von außen kommt* und [95] eine Zusammensetzung mit dem Wesen bildet, weil kein Wesen ohne das, was die Teile des Wesens sind, gedacht werden kann. Jedes Wesen oder jede Washeit aber kann gedacht werden, ohne daß man etwas über sein (ihr) Sein weiß: ich kann nämlich wissen, was ein Mensch oder ein Phönix ist, [100]

Demek ki bu çeşit tözlerin sadece maddesiz [90] birer biçim olmalarına karşın, bu durumda tamamen bir yalınlık yine de söz konusu değildir, onlar saf edimsellik de değildir, gizilgüçlülükle birbirine karışmıştır; bu ise şöyle açıklığa kavuşur: Öz ya da nelik kavramına ait olmayan bir şey, dışarıdan gelen* ve [95] özle bir birleşim oluşturan şeydir, çünkü özün parçaları olan şeylerden yoksun bir özü düşünmek mümkün değildir. Ne var ki, her öz ya da her nelik, varlıkları hakkında bir şey bilinmese de, düşünülebilir: Ben neyin bir insan ya da bir Phönix (hüma) olduğunu bilebilirim, [100]

* Gilson, *Le thomisme*, s. 180, Not 61.

et tamen ignorare an esse habeat in rerum natura; ergo patet quod esse est aliud ab essentia vel quiditate. Nisi forte sit aliqua res cuius quiditas sit ipsum suum esse, et hec res non potest esse nisi una et prima: quia impossibile est ut fiat (105) plurificatio alicuius nisi per additionem alicuius differentie, sicut multiplicatur natura generis in species; vel per hoc quod forma recipitur in diversis materiis, sicut multiplicatur natura speciei in diversis individuis; vel per hoc quod unum (110) est absolutum et aliud in aliquo receptum, sicut si esset quidam calor separatus esset alius a calore non separato ex ipsa sua separatione.

und dennoch nicht wissen, ob er Sein im Reich der Wirklichkeit hat. Also ist offenbar, daß das Sein etwas anderes ist als Wesen oder Washeit.* Außer es gibt vielleicht ein Ding, dessen Washeit eben sein Sein ist, und dieses Ding kann es nur einmal und als Erstes geben: denn es ist unmöglich, daß eine [105] Vervielfältigung von etwas geschieht, außer durch Hinzufügung eines Unterschieds, so wie die Natur der Gattung in Arten vervielfältigt wird; oder dadurch, daß die Form in verschiedene Materien aufgenommen wird, so wie die Natur der Art in verschiedenen Individuen vervielfältigt wird; oder dadurch, daß eines [110] für sich ist und ein anderes in etwas aufgenommen, so wie, wenn es eine abgesonderte Wärme gäbe,** diese etwas anderes als eine nicht abgesonderte Wärme wäre aufgrund eben ihrer Absonderung.

ama onun gerçeklik dünyasında bir varlık'ının olup olmadığını bilmem. Demek ki, varlık'ın öz' den ya da nelik'ten farklı bir şey olduğu açıktır.* Ayrıca nelik'i kendi varlık'ı olan bir nesne de mevcuttur belki ve bu nesne sadece bir defa ve birinci (ilk) olarak var olabilir: Zira cinsin doğasının türlerde [105] çoğaltılması gibi bir farkın eklenmesi dışında, ya da türün doğasının değişik bireylerde çoğaltılması gibi biçimin değişik maddelerin kapsamına alınması dışında, ya da yalıtılmış [110] bir ısının** yalıtılmamış bir ısıdan bu yalıtım nedeniyle farklı olması gibi birinin kendi için olması ve ötekinin bir şeyin kapsamına alınması dışında, bir şeyi çoğaltmak mümkün değildir.

* Bu noktada itirazımız şöyle: Benim, örneğin insanın özünü bu insanın mevcut olup olmadığını bilmeden, yani varlık olmadan özü düşünebilmem, özün varlıktan farklı bir şey olduğunu kanıtlamaz.

** Platonculuğun -Thomas tarafından reddedilen- kanısına göre. Zira burada nesnelerdeki ısının yanı sıra kendinde bir ısı, ısı ideası varsayılarak ısının çoğaltılması söz konusu ediliyor.

Si autem ponatur aliqua res que sit esse tantum ita ut ipsum esse sit subsistens, hoc esse non recipiet (115) additionem differentie, quia iam non esset esse tantum sed esse et preter hoc forma aliqua; et multo minus reciperet additionem materie, quia iam esset esse non subsistens sed materiale. Unde relinquitur quod talis res que sit suum esse non (120) potest esse nisi una; unde oportet quod in qualibet alia re preter eam aliud sit esse suum et aliud quiditas vel natura seu forma sua; unde oportet quod in intelligentiis sit esse preter formam, et ideo dictum est quod intelligentia est (125) forma et esse.

Wenn man aber etwa ein Ding annimmt, das nur Sein ist, so daß eben das Sein ein für sich bestehendes ist, so wird dieses Sein die Hinzufügung eines Unterschieds nicht aufnehmen, [115] weil es dann nur Sein nicht wäre, sondern Sein und außer Sein eine Form; und viel weniger würde es die Hinzufügung von Materie aufnehmen, weil es dann kein für sich bestehendes Sein wäre, sondern Sein mit Materie. Daher bleibt übrig, daß es ein solches Ding, das sein eigenes Sein ist, [120] nur einmal geben kann; daher muß mit Ausnahme von diesem im Falle jedes beliebigen anderen Dinges etwas anderes sein Sein und etwas anderes seine Washeit oder Natur oder Form sein; daher muß es im Falle der Geister Sein außer der Form geben, und daher ist gesagt worden, daß der Geist [125] Form und Sein ist.

Ama sadece varlık olan bir nesne varsayılırsa, o zaman varlık kendi için mevcut bir varlık olur, bu varlık bir farkın eklenişini kapsamına almayacaktır, [115] çünkü bu durumda o sadece varlık olamazdı, varlık ve varlıktan başka bir biçim olurdu; ve maddenin eklenişini de kapsamına almazdı, çünkü kendi için mevcut bir varlık değil, maddeli varlık olurdu. Bu yüzden, kendisinin varlık'ı olan böyle bir nesne [120] sadece bir defa mevcut olabilir; bu istisnai durumla birlikte herhangi başka bir nesnenin varlık'ı, nelik'i ya da doğası ya da biçimi farklı olmak zorundadır; bu nedenle tinlerde biçimden başka bir de varlık'ın mevcut olması gerekir, bu yüzden tin'in biçim ve varlık olduğu [125] söylenmiştir.

Omne autem quod convenit alicui vel est causatum ex principiis nature sue, sicut risibile in homine; vel advenit ab aliquo principio extrinseco, sicut lumen in aere ex influentia solis. [130] Non autem potest esse quod ipsum esse sit causatum ab ipsa forma vel quiditate rei, dico sicut a causa efficiente, quia sic aliqua res esset sui ipsius causa et aliqua res se ipsam in esse produceret: quod est impossibile.

Alles aber, was einem Ding zukommt, ist entweder aus den Prinzipien (Bestandteilen) seiner Natur entstanden, so wie lachensfähig im Falle des Menschen,* oder es kommt von einem äußeren Prinzip (Ursache), so wie das Licht in der Luft durch die Einwirkung der Sonne. [130] Es kann aber nicht sein, daß das Sein selbst von der Form oder Washeit eines Dinges selbst verursacht ist, ich meine so wie von einer Wirkursache, weil auf diese Weise ein Ding Ursache seiner selbst wäre und ein Ding sich selbst ins Sein führen würde: das ist unmöglich.

Ancak bir nesneye ait olan her şey, gülme yetisine sahip insanda* olduğu gibi, ya kendi doğasının ilkelerinden (oluşturucu öğelerinden) meydana gelmiştir, ya da güneşin etkisiyle havadaki ışık gibi, bir dış ilkeden (nedenden) ileri gelir. [130] Ne var ki, varlık'ın kendisinin bir nesnenin biçimine ya da nelik'ine neden olması, yani bir etkisel-neden olması mümkün değildir, çünkü bu şekilde bir nesne kendisinin nedeni olurdu ve bir nesne kendini varlık'ın içine sevk ederdi: bu ise mümkün değildir.

* Bunun için bkz. Böl. VI, satır 95-97.

Ergo oportet [135] quod omnis talis res cuius esse est aliud quam natura sua habeat esse ab alio. Et quia omne quod est per aliud reducitur ad id quod est per se sicut ad causam primam, oportet quod sit aliqua [140] res quę sit causa essendi omnibus rebus eo quod ipsa est esse tantum; alias iretur in infinitum in causis, cum omnis res que non est esse tantum habeat causam sui esse, ut dictum est. Patet ergo quod intelligentia est forma et esse, et quod esse habet a primo ente quod est esse tantum, et [145] hoc est causa prima que Deus est.

Also muß [135] jedes solche Ding, dessen Sein etwas anderes als seine Natur ist, das Sein von einem anderen haben. Und weil alles, was durch ein anderes ist, auf das zurückgeht, was durch sich ist, so wie auf eine erste Ursache, muß es ein Ding geben, das die Ursache des Seins für alle Dinge ist dadurch, daß [140] es selbst nur Sein ist; sonst würde man im Falle der Ursachen ins Unendliche gehen, da jedes Ding, das nicht nur Sein ist, eine Ursache seines Seins hat, wie gesagt worden ist. Also ist offenbar, daß der Geist Form und Sein ist und daß er das Sein von einem ersten Seienden hat, das nur Sein ist, und [145] dies ist die erste Ursache, die Gott ist.

Demek ki[135] varlık'ı kendi doğasından farklı olan her nesne varlık'ı başka bir şeyden almak zorundadır. Çünkü başka bir şey nedeniyle var olan her şey, kendisi nedeniyle var olan şeye ve de bir ilk nedene dayanır, kendisi sadece varlık olmasıyla bütün nesneler için varlık'ın nedeni olan bir nesnenin (şeyin) [140] mevcut olması gerekir; yoksa nedenler konusunda sonsuza kadar gidilirdi, çünkü sadece varlık olmayan her nesnenin, denildiği gibi, varlık'ının bir nedeni vardır. Demek ki tin'in biçim ve varlık olduğu, varlık'ı sadece varlık olan bir ilk varolandan aldığı açıktır ve bu da [145] tanrı olan ilk nedendir.

Omne autem quod recipit aliquid ab alio est in potentia respectu illius, et hoc quod receptum est in eo est actus eius; ergo oportet quod ipsa quiditas vel forma que est intelligentia sit in [150] potentia respectu esse quod a Deo recipit; et illud esse receptum est per modum actus. Et ita invenitur potentia et actus in intelligentiis, non tamen forma et materia nisi equivoce. Unde etiam pati, recipere, subiectum esse et omnia huiusmodi [155]

Jedes aber, das etwas von einem anderen empfängt, ist in Potentialität hinsichtlich jenes (was es empfängt), und das, was in es aufgenommen ist, ist dessen Aktualität;* also muß eben die Washeit oder die Form, die der Geist ist, [150] hinsichtlich des Seins, das sie von Gott empfängt, in Potentialität sein, und jenes empfangene Sein verhält sich wie Aktualität. Und so findet sich Potentialität und Aktualität im Falle der Geister, jedoch nicht Form und Materie, außer im Sinne der bloßen Gleichnamigkeit.** Daher kommen auch erleiden (bestimmtwerden), aufnehmen (empfangen), Träger sein und alles dergleichen, [155]

Ancak bir başkasından bir şeyler alan her şey, (alan şey) bakımından ve kapsamına aldığı şey bakımından gizilgüçlülük içinde onun edimselliğidir;* yani nelik ya da tin olan biçim, [150] tanrıdan aldığı varlık bakımından gizilgüçlülük içinde olmak zorundadır ve bu alınan varlık edimsellik gibi davranır. İşte gizilgüçlülük ve edimsellik tinlerde böyle buluşurlar, ancak sırf adaşlık** anlamındakinden hariç olmak üzere biçim ve madde [için söz konusu değildir bu]. Bu yüzden edilgin olmak (belirlenmek), kapsamına almak (karşılamak, almak), taşıyıcı olmak ve madde nedeniyle nesnelere ait olduğu [155]

* Allers, Böl. V için Not 16, şöyle diyor: "Saf tinin (ya da herhangi bir yaratığın) nelik'i ya da özü varoluş olasılığını kendi kavramı içine alır, ama varoluşun gerçekliğini değil, yoksa o zorunlukla birlikte var olmak zorunda kalırdı, ki bu belirlenim sadece tanrıya aittir."

** Tinin biçimi tanrıdan aldığı varlık bakımından gizilgüçlülük içindedir, varlık ise edimsellik gibi davranır. Biçimler maddenin edimselliğini oluştururken madde, teslim alan olarak, gizilgüçlülüğün tecessümü olduğu için sırf adaşlık anlamında denilebilir ki, tinlerde maddeyle (biçim: varlık bakımından gizilgüçlülük, yani madde) ve biçimle (varlık: edimsellik, yani biçim) karşılaşılır.

que videntur rebus ratione materie convenire, equivoce conveniunt substantiis intellectualibus et substantiis corporalibus, ut in III De anima Commentator dicit. Et quia, ut dictum est, intelligentie quiditas est ipsamet intelligentia, ideo (160) quiditas vel essentia eius est ipsum quod est ipsa, et esse suum receptum a Deo est id quo subsistit in rerum natura; et propter hoc a quibusdam dicuntur huiusmodi substantie componi ex quo est et quod est, vel ex quod est et (165) esse, ut Boethius dicit.

von dem man sieht, daß es den Dingen aufgrund der Materie zukommt, im Sinne der bloßen Gleichnamigkeit den übersinnlich erkennenden Substanzen und den körperlichen Substanzen zu, wie der Kommentator zum 3. Buch von "Die Seele"* sagt. Und weil, wie gesagt worden ist, die Washeit des Geistes der Geist selbst ist, daher [160] ist seine Washeit oder sein Wesen eben das, was er selbst ist, und das von Gott empfangene Sein der Washeit oder des Wesens** ist das, wodurch sie (es) im Reich der Wirklichkeit besteht; und deswegen sagen einige, daß derartige Substanzen zusammengesetzt werden aus dem, wodurch etwas ist, und dem, was ist,*** oder, wie Boëthius**** sagt, aus dem, was ist, und [165] aus Sein.

görülen bunlara benzer şeyler de, sırf adaşlık anlamında duyular üstü idrak edilen tözlere ve cisimsel tözlere aittir, tıpkı yorumcunun *Ruh Üstüne*'nin* 3. Kitap'ı için dediği gibi. Söylemiş olduğu üzere tin'in nelik'i tin'in kendisi olduğu için [160] onun nelik'i ya da özü kendisi olan şeydir ve nelik'in ya da özün** tanrıdan alınan varlık'ı nelik'in (özün) gerçeklik dünyasında var olmasını sağlayan şeydir; bu nedenle bazıları böyle tözlerin, bu suretle bir şey olan şeyden ve var olan şeyden*** ya da Boëthius'un**** dediği gibi, var olan şeyden ve [165] varlık'tan birleştirilmiş olduklarını söylüyor.

* İbni Rüşd, *De anima*'da, III, comm. 14.

** Esse suum receptum a Deo: suum burada quiditas vel essentia ile ilgilidir.

*** Quo est, onun ne ise öyle olmasına neden olan şeydir, o varlıktır; quod est, varlık nedeniyle var olan şeydir, o nelik ya da öz ya da biçimdir. "Bazıları" ile kimin kastedildiği belli değil, quo est ile quod est'i bu anlamda bir araya getiren kimse bilinmiyor.

**** Boëthius, Quomodo substantiae ya da De hebdomadibus, başlangıç.

Et quia in intelligentiis ponitur potentia et actus, non erit difficile invenire multitudinem intelligentiarum, quod esset impossibile si nulla potentia in eis esset. Unde Commentator dicit (70) in III De anima quod si natura intellectus possibilis esset ignota, non possemus invenire multitudinem in substantiis separatis. Est ergo distinctio earum ad invicem secundum gradum potentie et actus, ita quod intelligentia superior (175) que magis propinqua est primo habet plus de actu et minus de potentia, et sic de aliis.

Und weil man im Falle der Geister Potentialität und Aktualität annimmt, wird es nicht schwierig sein, eine Vielheit von Geistern zu finden, was unmöglich wäre, wenn es keine Potentialität im Falle der Geister gäbe. Daher sagt der Kommentator [170] zum 3. Buch von "Die Seele",* daß, wenn die Natur der potentiellen Vernunft unbekannt wäre, wir keine Vielheit im Falle der getrennten (von Materie freien) Substanzen finden könnten. Es gibt also eine Verschiedenheit der Geister untereinander nach dem Grad der Potentialität und Aktualität, so, daß der höhere Geist, [175] der dem Ersten (Gott) näher ist, mehr an Aktualität und weniger an Potentialität hat, und so hinsichtlich der übrigen.

Tinlerde gizilgüçlülük ve edimsellik varsayıldığı için birçok tinle karşılaşmak zor olmayacaktır, ki bu durum, tinlerde gizilgüçlülük mevcut olmasaydı, mümkün olmazdı. Bu yüzden yorumcu [170] *Ruh Üstüne*'nin* 3. Kitap'ı için şöyle der: Gizil aklın doğası bilinmeseydi ayrılmış (maddeden özgür) birçok tözle karşılaşmamız mümkün olmazdı. Demek ki, tinler arasında gizilgüçlülüğün ve edimselliğin derecesine göre bir farklılık vardır, örneğin Birinci'ye (tanrıya) daha yakın olan [175] yüksek tin daha çok edimselliğe ve daha az gizilgüçlülüğe sahiptir ve geri kalan [tinler] bakımından durum böyledir.

* İbni Rüşd, *De anima*'da, III, comm. 5.

Et hoc completur in anima humana, que tenet ultimum gradum in substantiis intellectualibus. Unde intellectus possibilis eius se habet ad [180] formas intelligibiles sicut materia prima, que tenet ultimum gradum in esse sensibili, ad formas sensibiles, ut Commentator in III De anima dicit; et ideo Philosophus comparat eam tabule in qua nichil est scriptum. Et propter hoc quod [185] inter alias substantias intellectuales plus habet de potentia, ideo efficitur in tantum propinqua rebus materialibus ut res materialis trahatur ad participandum esse suum: ita scilicet quod ex anima et corpore resultat unum esse in uno composito, [190]

Und dies endet mit der menschlichen Seele, die die letzte Stufe unter den übersinnlich erkennenden Substanzen innehat. Daher verhält sich deren potentielle Vernunft zu [180] den übersinnlich erkennbaren Formen so wie die erste Materie,* die die letzte Stufe im sinnlich wahrnehmbaren Sein innehat, zu den sinnlich wahrnehmbaren Formen, wie der Kommentator zum 3. Buch von "Die Seele"** sagt; und daher stellt der Philosoph*** die menschliche Seele einer Tafel gleich, auf der nichts geschrieben ist.**** Und wegen der Tatsache, daß [185] sie unter den anderen übersinnlich erkennenden Substanzen mehr an Potentialität hat, daher wird (kommt) sie den materialen Dingen so nahe, daß ein materiales Ding zur Teilnahme an ihrem Sein veranlaßt wird, so nämlich, daß aus Seele und Körper ein Sein in einem Zusammengesetzten entsteht, [190]

Duyular üstü idrak edilen tözler arasında sonuncu basamakta bulunan insan ruhuyla birlikte bu durum son bulur. Bu yüzden onun [insan ruhunun] gizil aklının [180] duyular üstü idrak edilebilir biçimler karşısındaki durumu, duyusal algılanabilir varlık'ın içinde sonuncu basamağı oluşturan birinci (ilk) maddenin* duyusal algılanabilir biçimler karşısındaki durumu gibidir, yorumcu *Ruh Üstüne*'nin** 3. Kitap'ına ilişkin aynı şeyleri söyler; bu nedenle filozof*** insan ruhunu, üzerine bir şey yazılmamış levhaya benzetir.**** Onun [insan ruhunun] öteki duyular üstü idrak edilen tözler arasında [185] daha çok gizilgüçlülüğe sahip olması gerçeği yüzünden, o [insan ruhu] maddi nesnelere o kadar yaklaşır ki, maddi bir nesnenin kendi varlık'ından pay almasına neden olur, yani ruh ve cisimden (bedenden) birleşmiş bir varlık ortaya çıkar, [190]

* Bkz. Not 97.

** İbni Rüşd, *De anima*'da, III, comm. 5.

*** Aristoteles, *De anima*, III, cap. 4, 429b 31 - 430a2.

**** Melekler her şey hakkında, yaratılır yaratılmaz tanrıdan aldıkları doğuştan idealara sahiptir. Birbirlerinden farkı, meleklerden birinin ötekilerden daha yalın ya da evrensel idealara sahip olmasıdır. Ancak hiçbir melek tanrının evrensel, yaratıcı ideasına sahip değildir.

quamvis illud esse prout est anime non sit dependens a corpore. Et ideo post istam formam que est anima inveniuntur alie forme plus de potentia habentes et magis propinque materie, in tantum quod esse earum sine materia non [195] est; in quibus esse invenitur ordo et gradus usque ad primas formas elementorum, que sunt propinquissime materie: unde nec aliquam operationem habent nisi secundum exigentiam qualitatum activarum et passivarum et aliarum [200] quibus materia ad formam disponitur.

obwohl jenes Sein, insoweit es das der Seele ist, nicht vom Körper abhängig ist. Und daher finden sich nach dieser Form, die die Seele ist, andere Formen, die mehr an Potentialität haben und der Materie näher (sind als sie), so sehr, daß deren Sein ohne Materie nicht [195] ist; unter diesen Sein findet man Ordnung und Stufen bis zu den ersten Formen der Elemente gibt, die der Materie am nächsten sind: daher ist ihnen auch keine Tätigkeit eigen, außer gemäß der Erfordernis der aktiven und passiven und anderer Beschaffenheiten, [200] durch die die Materie für die Form geeignet gemacht wird.*

hem de bu varlık'ın, ruhun varlık'ı olduğu sürece, cisme (bedene) bağımlı olmamasına karşın. Ve bu yüzden ruh olan bu biçime göre, daha çok gizilgüçlülüğe sahip ve varlık'ı maddesiz olamayacak kadar maddeye (ondan) daha yakın olan başka biçimlere [195] rastlanır; bu varlıklar arasında düzen ve maddeye en yakın olan öğelerin birinci (ilk) biçimlerine kadar kademeler bulunur: bu yüzden, maddenin biçim için uygun duruma gelmesini sağlayan etkin ve edilgin ve öteki niteliklerin gereğine göre olanları dışında [200] hiçbir etkinlik de onlara özgü değildir.*

* Thomas dört öğe tanımaktadır: Ateş, hava, su ve toprak. Ateş sıcak ve kuru, hava sıcak ve nemli, su soğuk ve nemli, toprak soğuk ve kurudur. Sıcak ve soğuk etkin nitelik, nemli ve kuru edilgin niteliktir.

***Capitulum V***

His igitur visis, patet quomodo essentia in diversis invenitur. Invenitur enim triplex modus habendi essentiam in substantiis. Aliquid enim est sicut Deus cuius essentia est ipsummet suum esse; et ideo inveniuntur aliqui philosophi dicentes (5) quod Deus non habet quiditatem vel essentiam, quia essentia sua non est aliud quam esse eius. Et ex hoc sequitur quod ipse non sit in genere; quia omne quod est in genere oportet quod habeat quiditatem preter esse suum, cum quiditas (10) vel natura generis aut speciei non distinguatur secundum rationem nature in illis quorum est genus vel species, sed esse est diversum in diversis.

***Kapitel V***

Nachdem nun dieses erkannt worden ist, ist offenbar, wie Wesen in verschiedenen Dingen vorgefunden wird. Es findet sich nämlich eine dreifache Art und Weise, Wesen zu haben im Falle der Substanzen. Es gibt nämlich etwas wie Gott, dessen Wesen sein Sein selbst ist; und daher finden sich einige Philosophen,* die behaupten, [5] Gott habe keine Washeit oder kein Wesen, weil sein Wesen nichts anderes sei als sein Sein. Und daraus** folgt, daß Gott nicht unter eine Gattung fällt; denn alles, was unter eine Gattung fällt, muß Washeit außer seinem Sein haben, da sich die Washeit [10] oder Natur der Gattung oder der Art gemäß der Beschaffenheit der Natur (der Gattung oder der Art) nicht sondert in den Dingen, zu denen die Gattung oder die Art gehört, sondern das Sein ist verschieden in den verschiedenen Dingen.***

## *Bölüm V*

Bu durum anlaşıldıktan sonra özün değişik nesnelerde nasıl bulunduğu açıklığa kavuşuyor. Demek ki, tözlerde öze üç tarz ve şekilde rastlanıyor. Yani özü kendi varlık'ı olan tanrı gibi bir şey mevcuttur; bu yüzden tanrının [5] nelik'e ya da öze sahip olmadığını iddia eden bazı filozoflara* rastlanmaktadır, çünkü onun özü kendi varlık'ından başka bir şey değilmiş. Ve buradan** tanrının bir cinse dahil olmadığı sonucu çıkıyor; zira bir cinse dahil olan şey kendi varlık'ından başka nelik'e de sahip olmak zorundadır, çünkü nelik [10] ya da cinsin doğası ya da tür, doğanın (cinsin ya da türün) niteliğine göre, cinsin ya da türün ait olduğu nesnelerde yalıtlanmaz, tersine varlık farklı nesnelerde farklı olur.***

* İbni Sina, *Metaph.*, VIII, cap. 4 ve IX, cap. 1.

** Tanrının özü kendi varlık'ıdır.

*** Bkz. Thomas, *Summa contra Gentiles*, I, cap. 25.

Nec oportet, si dicimus quod Deus est esse (15) tantum, ut in illorum errorem incidamus qui Deum dixerunt esse illud esse universale quo quelibet res formaliter est. Hoc enim esse quod Deus est huiusmodi condicionis est ut nulla sibi additio fieri possit, unde per ipsam suam puritatem (20) est esse distinctum ab omni esse; propter quod in commento none propositionis libri De causis dicitur quod individuatio prime cause, que est esse tantum, est per puram bonitatem eius. Esse autem commune sicut in intellectu suo non (25) includit aliquam additionem, ita non includit in intellectu suo precisionem additionis; quia, si hoc esset, nichil posset intelligi esse in quo super esse aliquid adderetur.

Aber wir dürfen, wenn wir sagen, daß Gott nur Sein ist, [15] nicht in den Irrtum jener verfallen, die behauptet haben, Gott sei jenes allgemeine Sein, wodurch jedes beliebige Ding der Form nach sei.* Dieses Sein nämlich, das Gott ist, ist von einer derartigen Beschaffenheit, daß zu ihm keine Hinzufügung gemacht werden kann, weshalb es durch eben seine Reinheit [20] ein von jedem Sein unterschiedenes Sein ist; deswegen heißt es in der Erklärung des 9. Satzes der Schrift "Die Ursachen",** daß die Individuation der ersten Ursache, die nur Sein ist, durch deren reine Güte (Vorzüglichkeit) geschieht. Das gemeinsame Sein aber schließt zwar in seinen Begriff keine [25] Hinzufügung ein, aber dennoch schließt es in seinen Begriff keinen Ausschluß einer Hinzufügung ein; denn, wenn dies der Fall wäre,*** könnte gar kein Sein gedacht werden, bei dem über das Sein hinaus etwas hinzugefügt würde.****

Ancak tanrının sadece varlık olduğunu söylediğimiz zaman, [15] tanrı rasgele her nesneyi biçime göre var eden genel bir varlıktır, diye iddia eden bir yanılgıya düşmememiz gerekir.* Demek ki tanrı olan bu varlık'm, saflığıyla her varlıktan ayrılan bir varlık olmasının nedenini oluşturan şey kendisine bir şeyin eklenmesini mümkün kılmayan [20] bir niteliğe sahip olmasıdır; bu yüzden *Nedenler*** kitabında 9. önerme açıklanırken, sadece varlık olan birinci(ilk) nedenin bölünmezliği onun saf iyiliği (yetkinliği) nedeniyle vuku bulur, denmektedir. Müşterek varlık ise kendi kavramına gerçi bir ek [25] yapılmasına izin vermez, ama bir ek yapılmasını yine de dışlamaz; çünkü durum böyle olsaydı,*** varlık'ı aşan bir şeyin kendisine ekleneceği bir varlık asla düşünülemezdi.****

* Bu, kamutanrısal bir düşünme tarzı olurdu.

** *Liber de Causis*, parag. 8; Thomas'ın bu eserle ilgi yorumunda, Super Librum de Causis expositio, lect. 9.

*** Yani, müşterek ya da genel varlık kavramı bir eki ya da bir ekin dışlanışını kapsamına alırsa.

**** Thomas aynı sorunu eseri *Summa contra Gentiles*, I, cap. 26'da ele alıyor.

Similiter etiam quamvis sit esse tantum, non [30] oportet quod deficiant ei relique perfectiones et nobilitates. Immo habet omnes perfectiones que sunt in omnibus generibus, propter quod perfectum simpliciter dicitur, ut Philosophus et Commentator in V Methaphisice dicunt; sed [35] habet eas modo excellentiori omnibus rebus, quia in eo unum sunt, sed in aliis diversitatem habent. Et hoc est quia omnes ille perfectiones conveniunt sibi secundum esse suum simplex; sicut si aliquis per unam qualitatem posset efficere [40] operationes omnium qualitatum, in illa una qualitate omnes qualitates haberet, ita Deus in ipso esse suo omnes perfectiones habet.

Ebenso auch, obwohl Gott nur Sein ist, [30] dürfen ihm die übrigen Vollendungen und Vorzüge nicht fehlen. Im Gegenteil, er hat alle Vollendungen, die in allen Gattungen sind, weswegen er das schlechthin Vollendete heißt, wie der Philosoph im und der Kommentator zum 5. Buch der "Metaphysik"* sagen; aber [35] er hat diese Vollendungen in einer hervorragenderen Weise als alle Dinge, weil sie in ihm eines sind, aber in den anderen Dingen Verschiedenheit haben. Und dies ist, weil alle jene Vollendungen ihm gemäß seinem einfachen Sein zukommen; so wie, wenn jemand durch eine einzige Eigenschaft die Tätigkeiten aller Eigenschaften hervorbringen könnte, [40] er in jener einen Eigenschaft alle Eigenschaften hätte, so hat Gott in eben seinem Sein alle Vollendungen.**

Aynı şekilde de tanrı sadece varlık olduğu halde [30] öteki etkinliklerden ve meziyetlerden yoksun kalmamalarıdır. Tam tersine, o bütün cinslerde bulunan yetkinliklerin hepsine sahiptir, bu yüzden, filozofun *Metafizik*'in* 5. Kitap'ında ve yorumcunun bu kitap için dediği gibi, o [tanrı] yalın yetkinlik diye adlandırılır; ancak [35] o [tanrı] bu yetkinliklere bütün nesnelerden çok daha seçkin bir şekilde sahiptir, çünkü bunlar [yetkinlikler] onda [tanrıda] bir tek olurlar, ama öteki nesnelerde çeşitlilik gösterirler. Bütün bu yetkinlikler yalın varlık'ı gereğince ona [tanrıya] ait olduğu için durum böyledir; tıpkı bir kimsenin, tek bir özgülük vasıtasıyla bütün özgülüklerin etkinliklerini yaratabilmesi, [40] bu tek özgülük içinde bütün özgülüklere sahip olması gibi tanrı da kendi varlık'ında bütün yetkinliklere sahiptir.**

* Aristoteles, *Metaph.*, V, cap. 16, 1021b 30-32.

** Maurer, s. 62, Not 9, qualitas için şöyle yazıyor: "By quality is meant power, the immediate source of a thing's operation. Fire, for example, warms through its quality of heat. If fire could also cool, and do everything else, through this one quality, this power would include all power. On this analogy God has unlimited power of being (virtus essendi) through his esse."
(Maurer, s. 62, Not 9, qualitas için şöyle yazıyor: "Nitelikten kasıt güçtür, yani bir şeyin eylemlerinin ana kaynağı. Örneğin ateş, sıcaklık niteliği aracılığıyla ısıtır. Ateş bu tek nitelikle aynı zamanda serinletebilse ve başka her şeyi yapabilseydi, bu güç tüm güçleri içerirdi. Bu benzetmeye göre Tanrı, özü dolayısıyla, sınırsız bir oluş gücüne [virtus essendi] sahiptir.")

Secundo modo invenitur essentia in substantiis creatis intellectualibus, in quibus est aliud esse [45] quam essentia earum, quamvis essentia sit sine materia. Unde esse earum non est absolutum sed receptum, et ideo limitatum et finitum ad capacitatem nature recipientis; sed natura vel quiditas earum est absoluta, non recepta in [50] aliqua materia. Et ideo dicitur in libro De causis quod intelligentie sunt infinite inferius et finite superius; sunt enim finite quantum ad esse suum quod a superiori recipiunt, non tamen finiuntur inferius quia earum forme non limitantur ad [55] capacitatem alicuius materie recipientis eas.

Auf eine zweite Art und Weise findet sich Wesen in den geschaffenen übersinnlich erkennenden Substanzen, bei denen das Sein etwas anderes [45] als deren Wesen ist, obwohl (deren) Wesen ohne Materie ist. Daher ist deren Sein nicht absolut, sondern empfangen, und daher ist es eingeschränkt und begrenzt auf die Aufnahmefähigkeit der aufnehmenden Natur; aber deren Natur oder Washeit ist absolut, nicht aufgenommen in [50] eine Materie. Und daher heißt es in der Schrift "Die Ursachen",* daß die Geister nach unten unbegrenzt und nach oben begrenzt sind; sie sind nämlich begrenzt, was ihr Sein angeht, das sie von einem Höheren empfangen, jedoch nach unten werden sie nicht begrenzt, weil deren Formen nicht auf [55] die Aufnahmefähigkeit einer die Formen aufnehmenden Materie eingeschränkt werden.

İkinci bir tarz ve şekilde öze yaratılmış duyular üstü idrak edilen tözlerde rastlanır, bunlarda varlık, özleri maddesiz olmasına karşın, [45] özlerinden bir parça farklıdır. Bu yüzden varlıkları mutlak değil, teslim alınmıştır ve bu nedenle kapsamına alan doğanın istiap yeteneğiyle kısıtlı ve sınırlıdır; ama doğaları ya da nelik'leri mutlaktır, bir maddenin [50] kapsamına alınmamıştır. Bu yüzden *Nedenler** kitabında, tinlerin aşağıya doğru sınırsız ve yukarıya doğru sınırlı olduğu söylenir; yani daha yüksek bir [varlık] tarafından teslim alınan varlıkları söz konusu olunca sınırlıdırlar, ama aşağıya doğru sınırlandırılmazlar, çünkü onların biçimlerine, biçimleri kapsamına alan [55] bir maddenin istiap yeteneğiyle kısıtlama getirilmez.

* *Liber de Causis*, parag. 4; Thomas'ın bu eserle ilgili yorumunda, Super Librum de Causis expostio, lect. 4 ve 5.

Et ideo in talibus substantiis non invenitur multitudo individuorum in una specie, ut dictum est, nisi in anima humana propter corpus cui unitur. Et licet individuatio eius ex corpore occasionaliter (60) dependeat quantum ad sui inchoationem, quia non acquiritur sibi esse individuatum nisi in corpore cuius est actus: non tamen oportet ut subtracto corpore individuatio pereat, quia cum habeat esse absolutum ex quo acquisitum est sibi (65) esse individuatum ex hoc quod facta est forma huius corporis, illud esse semper remanet individuatum. Et ideo dicit Avicenna quod individuatio animarum et multiplicatio pendet ex corpore quantum ad sui principium, sed non (70) quantum ad sui finem.

Und daher findet sich im Falle solcher Substanzen keine Vielheit von Individuen in ein und derselben Art, wie gesagt worden ist,* außer im Falle der menschlichen Seele wegen des Körpers, mit dem sie vereinigt wird.** Und wenn auch die Individuation der menschlichen Seele vom Körper wie von einer Gelegenheit [60] abhängt, was den Anfang der Individuation angeht, weil die menschliche Seele das individuierte Sein nur in dem Körper erhält, dessen Aktualität sie ist, verschwindet dennoch nicht zwangsläufig nach Entfernung des Körpers die Individuation. Denn, da die menschliche Seele ein (vom Körper)*** unabhängiges Sein hat, wenn sie das [65] individuierte Sein aufgrund der Tatsache, daß sie zur Form dieses Körpers gemacht worden ist, erhalten hat, bleibt jenes Sein immer individuiert.**** Und daher sagt Avicenna,***** daß die Individuation der Seelen und ihre Vervielfältigung vom Körper abhängt, was ihren Anfang angeht, jedoch nicht, [70] was ihr Ende angeht.

Ve denildiği gibi bu çeşit tözler söz konusu olunca tek ve aynı tür içinde birçok bireyle karşılaşılmaz,* ama birleştiği cisim (beden) yüzünden insan ruhu hariç.** İnsan ruhu, bireyleşmiş (bölünmez hale gelmiş) varlık'ı sadece onun edimselliği olan cisimde (bedende) elde ettiği için, [60] insan ruhunun bölünmezliğinin cisme (bedene) bağımlılığı, bölünmezliğin başlangıcıyla ilgili olan bir rastlantıya bağımlılığı gibi olsa da, cismin (bedenin) uzaklaştırılmasından sonra bölünmezlik zorunlu olarak kaybolmaz. Zira, insan ruhu (cisimden/bedenden)*** bağımsız bir varlık'a sahip olduğu için, bu cismin (bedenin) biçimi haline getirilmiş olma gerçeği nedeniyle o [insan ruhu] [65] bireyleşmiş (bölünmez hale gelmiş) varlık'ı elde ettiği zaman, bu varlık daima bölünmez halde kalır.**** Bu yüzden İbni Sina,***** başlangıçları söz konusu olduğunda ruhun bölünmezliği ve çoğaltılışı cisme (bedene) bağımlıdır, der, ancak [70] sonları söz konusu olduğu zaman değil.

* Bkz. Böl. IV, satır 79-89.

** Bkz. Böl. IV, satır 185-189.

*** Bkz. Böl. IV, satır 189-192.

**** Bkz. Thomas, *De potentia Dei*, quaest. 3, artic. 10, corpus.

***** İbni Sina, *De anima*, V, cap. 3 ve 4.

Et quia in istis substantiis quiditas non est idem quod esse, ideo sunt ordinabiles in predicamento; et propter hoc invenitur in eis genus et species et differentia, quamvis earum differentie (75) proprie nobis occulte sint. In rebus enim sensibilibus etiam ipse differentie essentiales ignote sunt; unde significantur per differentias accidentales que ex essentialibus oriuntur, sicut causa significatur per suum effectum: sicut bipes (80) ponitur differentia hominis. Accidentia autem propria substantiarum immaterialium nobis ignota sunt, unde differentie earum nec per se nec per accidentales differentias a nobis significari possunt.

Und weil im Falle jener Substanzen die Washeit nicht dasselbe ist wie das Sein, daher lassen sich jene unter eine Gattung ordnen;* und deswegen findet sich im Falle dieser Substanzen Gattung und Art und Unterschied, obwohl deren wesentliche Unterschiede [75] uns verborgen sind. Bei den sinnlich wahrnehmbaren Dingen sind nämlich ebenfalls die wesentlichen Unterschiede unbekannt; daher werden die sinnlich wahrnehmbaren Dinge durch nichtwesentliche Unterschiede bezeichnet, die aus den wesentlichen entspringen, so wie die Ursache durch ihre Wirkung bezeichnet wird. So wird zum Beispiel zweibeinig** [80] als Unterschied des Menschen angeführt. Die wesentlichen Eigenschaften der immaterialen Substanzen aber sind uns unbekannt, weshalb wir deren Unterschiede weder durch diese selbst noch durch die nichtwesentlichen Unterschiede bezeichnen können.***

Bu tözlerde [duyular üstü algılanan tözlerde] nelik, varlık gibi aynı şey olmadığı için, onlar bir cins altında tasnif edilebilirler;* ve bu nedenle, öze ilişkin farkları bizim için gizli kalmasına karşın, bu tözlerde cinse, türe ve farka [75] rastlarız. Duyusal algılanabilen nesnelerde aynı şekilde öze ilişkin farklar bilinmez; bu yüzden duyusal algılanabilen nesneler, öze ilişkin olanlarından kaynaklanan öze ilişkin olmayan farklar vasıtasıyla tanımlanır, tıpkı nedenin kendi sonucu vasıtasıyla tanımlanması gibi. Örneğin bu şekilde iki bacaklılık** [80] insanın farkı olarak gösterilir. Ancak maddi olmayan tözlerin öze ilişkin özgülükleri bizce bilinmez, bu nedenle biz onların farklarını ne bu farkların kendisi vasıtasıyla ne de öze ilişkin olmayan farklar vasıtasıyla tanımlayabiliriz.***

* Bu saptama, satır 9-14'te genel tutulanlardan bir geri dönüştür. Bu yüzden praedicamentum'u "cins" diye çevirdik.

** İki bacaklı ya da bununla ifade edilen şey aklın göstergesi olarak dik yürümektir. İnsanın asıl tarifi: animal rationale, akıllı canlı varlık.

*** Bu paragrafa göre öze ilişkin farklar (differentiae essentiales ya da propriae) türsel farklardır (differentiae specificae ya da yalnız differentiae), öze ilişkin olmayan farklar (differentiae accidentales) türlerin öze ilişkin özgülükleridir (accidentia propria).

Hoc tamen sciendum est quod non eodem modo (85) sumitur genus et differentia in illis substantiis et in substantiis sensibilibus, quia in substantiis sensibilibus genus sumitur ab eo quod est materiale in re, differentia vero ab eo quod est formale in ipsa; unde dicit Avicenna in principio (90) libri sui De anima quod forma in rebus compositis ex materia et forma "est differentia simplex eius quod constituitur ex illa": non autem ita quod ipsa forma sit differentia, sed quia est principium differentie, ut idem dicit in sua Methaphisica.

Jedoch muß man wissen, daß nicht auf dieselbe Art und Weise [85] Gattung und Unterschied im Falle jener Substanzen und im Falle der sinnlich wahrnehmbaren Substanzen verstanden werden, weil im Falle der sinnlich wahrnehmbaren Substanzen die Gattung von dem hergenommen wird, was das Materiale in einem Ding ist, der Unterschied aber von dem, was das Formale in ihm ist; daher sagt Avicenna am Anfang [90] seiner Schrift "Die Seele",* daß die Form im Falle der aus Materie und Form zusammengesetzten Dinge "ein einfacher Unterschied dessen ist, was aus ihr besteht": aber nicht so, daß die Form selbst der Unterschied ist, sondern so, daß sie das Prinzip (Ursache) des Unterschieds ist, wie derselbe Avicenna in seiner "Metaphysik"** sagt.

Ne var ki, bu [maddi olmayan] tözlerde ve duyusal algılanabilir tözlerde [85] cinsin ve farkın aynı tarz ve şekilde anlaşılmayacağı bilinmelidir, çünkü duyusal algılanabilir tözlerde cins bir nesnedeki maddi olan şeyden sağlanır, fark ise ondaki biçimsel olan şeyden; bu yüzden İbni Sina *Ruh Üstüne** adlı kitabının [90] başında biçim, madde ve biçimden birleştirilmiş nesnelerde "biçimden meydana gelen şeyin yalın bir farkıdır" der; ama farkın kendisi biçim olacak şekilde değil, tersine, aynı İbni Sina'nın kendi *Metafizik*'inde** dediği gibi, o [biçim] farkın ilkesi (nedeni) olacak şekilde.

* İbni Sina, *De anima*, I, cap. 1.
** İbni Sina, *Metaph.*, V, cap. 6.

Et (95) dicitur talis differentia esse differentia simplex quia sumitur ab eo quod est pars quiditatis rei, scilicet a forma. Cum autem substantie immateriales sint simplices quiditates, non potest in eis differentia sumi ab eo quod est pars quiditatis (100) sed a tota quiditate; et ideo in principio De anima dicit Avicenna quod "differentiam simplicem non habent nisi species quarum essentie sunt composite ex materia et forma".

Und [95] von einem solchen Unterschied sagt man, er sei ein einfacher Unterschied, weil er von dem hergenommen wird, was ein Teil der Washeit eines Dinges ist, nämlich von der Form. Da aber die immaterialen Substanzen einfache Washeiten sind, kann in ihrem Falle der Unterschied nicht von dem hergenommen werden, was ein Teil der Washeit ist, [100] sondern (er wird) von der ganzen Washeit (hergenommen); und daher sagt Avicenna am Anfang von "Die Seele",* daß "einen einfachen Unterschied nur die Arten haben, deren Wesen aus Materie und Form zusammengesetzt sind".

Ve [95] böyle bir fark hakkında onun yalın bir fark olduğu söylenir, çünkü o bir nesnenin nelik'inin bir parçası olan şeyden, yani biçimden sağlanır. Ancak maddi olmayan tözler yalın nelikler olduğu için onlarda fark nelik'in bir parçası olan şeyden değil, [100] nelik'in tamamından sağlanır; ve bu nedenle İbni Sina *Ruh Üstüne*'nin* başlangıcında, "yalın bir farka, özleri madde ve biçimden birleştirilmiş türler sahiptir sadece" der.

* İbni Sina, *De anima*, I, cap. I.

Similiter etiam in eis ex tota essentia sumitur [105] genus, modo tamen differenti. Una enim substantia separata convenit cum alia in immaterialitate, et differunt ab invicem in gradu perfectionis secundum recessum a potentialitate et accessum ad actum purum. Et ideo ab eo quod [110] consequitur illas in quantum sunt immateriales sumitur in eis genus, sicut est intellectualitas vel aliquid huiusmodi; ab eo autem quod consequitur in eis gradum perfectionis sumitur in eis differentia, nobis tamen ignota. Nec oportet has [115]

Ebenso wird auch im Falle der immaterialen Substanzen vom ganzen Wesen die Gattung hergenommen, [105] jedoch auf verschiedene Art und Weise. Eine getrennte (von Materie freie) Substanz nämlich stimmt mit der anderen in der Immaterialität überein, und sie unterscheiden sich voneinander im Grad der Vollendung gemäß der Entfernung von der Potentialität und der Nähe zu der reinen Aktualität. Und daher wird in ihrem Falle die Gattung von dem hergenommen, was [110] sie begleitet, insoweit sie immaterial sind, so wie die Geisthaftigkeit oder etwas dergleichen ist; von dem aber, was bei ihnen den Grad der Vollendung begleitet, wird in ihrem Falle der Unterschied hergenommen,* jedoch uns ist er unbekannt. Aber diese Unterschiede dürfen keine [115]

Aynı şeklide maddi olmayan tözlerde de cins özün bütününden sağlanır, [105] ama değişik tarz ve şekilde. Ayrılmış (maddenin özgür) töz öteki [tözlerle] maddesizlikte söz birliği eder ve bunlar yetkinliğin derecesinde, gizilgüçlülükle olan uzaklığa ve saf edimsellikle olan yakınlığa göre, birbirinden ayrılır. Ve bu yüzden onlarda cins, maddi olmadıkları sürece kendilerine eşlik eden şeylerden sağlanır, [110] örneğin tinsellik ya da buna benzer şeyler gibi; ancak onlarda yetkinliğin derecesine eşlik eden şeyden fark elde edilir,* ne var ki o [bu fark] bizce bilinmez. Yalnız bu farklar öze ilişkin olmayan [115]

* Thomas, Script, super IV libr. Sentent. Magistri Petri Lomb., II, distinct. 3, quaest. 1, artic. 5, solutio.

differentias esse accidentales quia sunt secundum maiorem et minorem perfectionem, que non diversificant speciem; gradus enim perfectionis in recipiendo eandem formam non diversificat speciem, sicut albius et minus album in (120) participando eiusdem rationis albedinem: sed diversus gradus perfectionis in ipsis formis vel naturis participatis speciem diversificat, sicut natura procedit per gradus de plantis ad animalia per quedam que sunt media inter animalia et plantas, secundum (125) Philosophum in VII De animalibus. Nec iterum est necessarium ut divisio intellectualium substantiarum sit semper per duas differentias veras, quia hoc impossibile est in omnibus rebus accidere, ut Philosophus dicit in XI De animalibus. (130)

unwesentlichen sein, weil sie (letztere) gemäß einer größeren und geringeren Vollendung sind, sie, die die Art nicht verschieden machen; der Grad der Vollendung im Aufnehmen derselben Form nämlich macht die Art nicht verschieden, so wie das Weißere und das weniger Weiße im Falle [120] des Teilnehmens an der Weiße desselben Sinnes (die Art nicht verschieden machen):* sondern der verschiedene Grad der Vollendung im Falle der Formen oder Naturen selbst, an denen eine Teilnahme stattgefunden hat, macht die Art verschieden, so wie die Natur gradweise von den Pflanzen zu den Tieren über einiges, was in der Mitte zwischen den Tieren und den Pflanzen steht, fortschreitet, nach [125] dem Philosophen im 7. Buch von "Die Tiere".** Außerdem ist es aber nicht notwendig, daß die Einteilung der übersinnlich erkennenden Substanzen immer durch zwei wirkliche Unterschiede geschieht, weil es unmöglich ist, daß dies bei allen Dingen geschieht, wie der Philosoph im 11. Buch von "Die Tiere"*** sagt. [130]

[farklar] olmamalıdır, çünkü onlar (sonuncular) daha çok ve daha az bir yetkinliğe göredirler, türü farklı hale getirmezler; yani aynı biçimin kapsama alınışında yetkinliğin derecesi türü farklı yapmaz, örneğin beyazdan pay alma durumunda daha beyaz ile [120] daha az beyaz gibi aynı anlamda (türü farklı yapmazlar):* tersine, bir pay almanın vuku bulduğu biçimlerdeki ya da doğalardaki yetkinliğin farklı derecesi türü farklı yapar, tıpkı doğanın bitkilerden hayvanlara doğru, hayvanlarla bitkiler arasında ortada bulunan bazı şeyler üzerinden, filozofun *Hayvanlar Üstüne*'nin** 7. Kitap'ına göre, [125] aşamalı olarak ilerlemesi gibi. Ayrıca duyular üstü idrak edilen tözlerin bölümlenişinin her zaman iki edimsel fark vasıtasıyla vuku bulması zorunlu değildir, çünkü filozofun *Hayvanlar Üstüne*'nin*** 11. Kitap'ında dediği gibi, bunun bütün nesnelerde meydana gelmesi mümkün değildir. [130]

* Differentia accidentalis burada "ikincil fark" anlamında "öze ilişkin olmayan fark"tır.

** Aristoteles, *Historia animalium*, VIII (!), cap. 1, 588b 4-6.

*** Aristoteles, *De partibus animalium*, I, cap. 2, 642b 5-7.

Tertio modo invenitur essentia in substantiis compositis ex materia et forma, in quibus et esse est receptum et finitum propter hoc quod ab alio esse habent, et iterum natura vel quiditas earum est recepta in materia signata. Et ideo [135] sunt finite et superius et inferius; et in eis iam propter divisionem signate materie possibilis est multiplicatio individuorum in una specie. Et in hiis qualiter se habeat essentia ad intentiones logicas dictum est supra.

Auf eine dritte Art und Weise findet sich Wesen in den aus Materie und Form zusammengesetzten Substanzen, bei denen sowohl das Sein empfangen und begrenzt ist wegen der Tatsache, daß sie von einem anderen das Sein haben, als auch außerdem deren Natur oder Washeit in die bezeichnete Materie aufgenommen ist. Und daher [135] sind die aus Materie und Form zusammengesetzten Substanzen sowohl nach oben als auch nach unten begrenzt; und in ihrem Falle ist ferner wegen der Teilung der bezeichneten Materie eine Vervielfältigung der Individuen hinsichtlich einer einzigen Art möglich.* Und wie sich im Falle dieser Substanzen Wesen zu den logischen Begriffen verhält, ist oben** gesagt worden. [140]

Üçüncü bir tarz ve şekilde öze, madde ile biçimden birleştirilmiş tözlerde rastlanır, varlık'ı bir başkasından aldıkları için bunlarda varlık hem teslim alınmış ve sınırlıdır, hem de üstelik doğaları ya da nelikleri tanımlanmış maddenin kapsamına alınmıştır. Ve bu nedenle [135] madde ile biçimden birleştirilmiş tözler hem yukarıya hem de aşağıya doğru sınırlıdır; ve bunlar söz konusu olduğunda ayrıca tanımlanmış maddenin bölünmesi yüzünden bireylerin çoğalışı tek bir tür bakımından mümkündür.* Bu tözlerde özün mantıksal kavramlar karşısındaki durumunun nasıl olduğu daha önce** belirtilmişti. [140]

* Bkz. Böl. IV, satır 79-83.
** Bkz. Böl. III.

***Capitulum VI***

Nunc restat videre quomodo sit essentia in accidentibus; qualiter enim sit in omnibus substantiis dictum est. Et quia, ut dictum est, essentia est id quod per diffinitionem significatur, oportet ut eo modo habeant essentiam quo habent (5) diffinitionem. Diffinitionem autem habent incompletam, quia non possunt diffiniri nisi ponatur subiectum in eorum diffinitione; et hoc ideo est quia non habent esse per se absolutum a subiecto, sed sicut ex forma et materia relinquitur (10)

***Kapitel VI***

Nun steht noch aus zu erkennen, wie es sich mit Wesen im Falle der Eigenschaften verhält; wie es sich nämlich mit Wesen im Falle aller Substanzen verhält, ist gesagt worden. Und weil, wie gesagt worden ist,* Wesen das ist, was durch die Definition bezeichnet wird, müssen die Eigenschaften in dem Maße Wesen haben, wie sie [5] Definition haben. Sie haben aber eine unvollständige Definition, weil sie nicht definiert werden können, außer wenn etwa ein Träger in ihrer Definition angeführt wird; und das kommt daher, weil sie kein Sein für sich allein, unabhängig von einem Träger haben, sondern, so wie sich aus Form und Materie [10]

## *Bölüm VI*

Şimdi geriye, özün özgülükler karşısındaki durumunun nasıl olduğunu idrak etmek kalıyor; özün bütün tözler karşısındaki durumunun nasıl olduğu daha önce söylenmişti. Ve, söylenmiş olduğu gibi,* öz tarif vasıtasıyla tanımlanan şey olduğu için, özgülükler bir tarife sahip olmaları oranında öze de [5] sahip olmak zorundadır. Ancak onların eksik bir tarifi vardır, çünkü, tariflerinde örneğin bir taşıyıcı gösterildiği zamanki durumlar hariç olmak üzere, tarif edilmeleri mümkün değildir; ve bu şuradan kaynaklanır: Onlar [özgülükler] bir taşıyıcıdan bağımsız, kendi başlarına bir varlık'a sahip olmadıkları için, eğer birbirine bağlanırsa biçim ve maddeden [10]

* Bkz. Böl. I, satır 27-52.

esse substantiale quando componuntur, ita ex accidente et subiecto relinquitur esse accidentale quando accidens subiecto advenit. Et ideo etiam nec forma substantialis completam essentiam habet nec materia, quia etiam in diffinitione (15) forme substantialis oportet quod ponatur illud cuius est forma, et ita diffinitio eius est per additionem alicuius quod est extra genus eius sicut et diffinitio forme accidentalis; unde et in diffinitione anime ponitur corpus a naturali qui (20) considerat animam solum in quantum est forma phisici corporis.

ein substantiales Sein ergibt, wenn sie verbunden werden, so ergibt sich aus Eigenschaft und Träger ein nichtsubstantiales Sein (ein Sein der Eigenschaft), wenn zu einem Träger eine Eigenschaft kommt. Und daher hat auch weder die substantiale Form ein vollständiges Wesen noch die Materie, weil auch in der Definition [15] der substantialen Form das angeführt werden muß, dessen Form sie ist, und deshalb geschieht die Definition der substantialen Form durch Hinzufügung von etwas, das außerhalb ihrer Gattung steht, so wie auch die Definition der nichtsubstantialen Form (der Form einer Eigenschaft); daher wird auch in der Definition der Seele von dem Naturphilosophen, der [20] die Seele betrachtet nur, insoweit sie die Form eines natürlichen Körpers ist, der Körper angeführt.

tözel bir varlık'ın ortaya çıkması gibi, eğer bir taşıyıcı bir özgülük elde ederse özgülük ve taşıyıcıdan da tözel olmayan bir varlık (bir özgülük varlık'ı) meydana çıkar. Bu yüzden ne tözel biçim ne de madde eksiksiz bir öze sahiptir, çünkü tözel biçimin [15] tarifinde de, biçimi tözel biçim olan şeyin gösterilmesi gerekir ve bu nedenle tözel biçimin tarifi, onun [tözel biçimin] dışında bulunan bir şeyin eklenmesiyle vuku bulur, tözel olmayan biçimin (bir özgülüğün biçiminin) tarifinde de durum böyledir; bu yüzden, ruhu inceleyen doğa filozofunun ruh tarifinde de, ruh doğal bir cismin biçimi olduğu sürece, sadece cisimden söz edilir.

Sed tamen inter formas substantiales et accidentales tantum interest quia, sicut forma substantialis non habet per se esse absolutum [25] sine eo cui advenit, ita nec illud cui advenit, scilicet materia; et ideo ex coniunctione utriusque relinquitur illud esse in quo res per se subsistit, et ex eis efficitur unum per se: propter quod ex coniunctione eorum relinquitur essentia quedam. [30]

Aber jedoch zwischen den substantialen und den nichtsubstantialen Formen besteht ein so großer Unterschied, daß (folgendes gilt): So wie eine substantiale Form kein Sein für sich allein, unabhängig von dem [25] und ohne das, zu dem sie gelangt, hat, so auch nicht jenes, zu dem sie gelangt, nämlich Materie; und daher ergibt sich aus der Verbindung beider jenes Sein, in dem ein Ding für sich allein besteht, und aus beiden wird ein für sich allein (bestehendes) Eines. Deswegen ergibt sich aus der Verbindung beider ein Wesen. [30]

Ancak tözel ve tözel olmayan biçimler arasında o kadar büyük bir fark vardır ki, bu durumda (aşağıdakiler geçerlidir): Örneğin tözel bir biçimin, eriştiği şeyden yoksun ve ondan bağımsız, [25] yalnız kendi için bir varlık'ının olmaması gibi, onun (biçimin) eriştiği şeyin, yani maddenin de [varlık'ı] yoktur; bu nedenle her ikisinin birleşmesinden içinde bir nesnenin yalnız kendi için mevcut olduğu varlık ortaya çıkar ve bu ikisinden yalnız kendi için (mevcut) bir Bir oluşur. Bu nedenle her ikisinin birleşmesinden bir öz meydana çıkar. [30]

Unde forma, quamvis in se considerata non habeat completam rationem essentie, tamen est pars essentie complete. Sed illud cui advenit accidens est ens in se completum subsistens in suo esse, quod quidem esse naturaliter precedit (35) accidens quod supervenit. Et ideo accidens superveniens ex coniunctione sui cum eo cui advenit non causat illud esse in quo res subsistit, per quod res est ens per se; sed causat quoddam esse secundum sine quo res subsistens intelligi (40) potest esse, sicut primum potest intelligi sine secundo.

Daher ist die Form, obwohl sie, in sich betrachtet, nicht die vollständige Beschaffenheit des Wesens hat, dennoch ein Teil des vollständigen Wesens. Aber jenes, zu dem eine Eigenschaft kommt, ist ein in sich vollständiges, in seinem Sein bestehendes Seiendes, welches Sein unstreitig von Natur aus [35] der Eigenschaft, die hinzukommt, vorausgeht. Und daher verursacht die hinzukommende Eigenschaft durch ihre Verbindung mit dem, zu dem sie kommt, nicht jenes Sein, in dem ein Ding besteht, durch das ein Ding ein für sich (bestehendes) Seiendes ist; jedoch verursacht sie gewissermaßen ein zweites Sein,* ohne das ein für sich bestehendes Ding als seiendes gedacht werden kann, so wie ein Erstes ohne ein Zweites gedacht [40] werden kann.

Bu yüzden biçim, kendi içinde ele alınırsa, özün eksiksiz niteliği olmamasına karşın, yine de eksiksiz özün bir parçasıdır. Ama kendisine bir özgülüğün geldiği şey yine de eksiksiz özün bir parçasıdır. Ama kendisine bir özgülüğün geldiği şey, kendi içinde eksiksiz, kendi varlık'ı içinde mevcut bir varolan'dır, ki bu varolan eklenen özgülüğün doğasından dolayı [35] hiç kuşkusuz varlık'tan önce gelir. Ve bu yüzden eklenen özgülük, eklendiği şeyle birleşmesinden dolayı, içinde bir nesnenin mevcut olduğu ve bir nesneyi kendi için (mevcut) bir varolan yapan varlık'a neden olmaz; ancak ikinci bir varlık'a* neden olur, bu varlık olmadan kendi için mevcut bir nesneyi varolmakta olan diye düşünmek mümkündür, tıpkı bir Birincinin bir İkinci olmadan düşünülebilmesi [40] gibi.

* "İkinci bir varlık, aslında töze ait olan birinci varlıktan, eklenen bir özellik nedeniyle ayrıntılı bir belirlenim kazanır. Örneğin: Tahta bir masa kendi içinde yetkin bir varlık'a sahiptir, boya ile bir rengin eklenmesi nedeniyle kendisine başka, ama ikincil bir belirlenim ait olur. İkincillik, aynı masanın bir defa kırmızıya başka bir defa yeşile boyanabilmesinde ifadesini bulur.

Unde ex accidente et subiecto non efficitur unum per se sed unum per accidens. Et ideo ex eorum coniunctione non resultat essentia quedam sicut ex coniunctione forme ad (45) materiam; propter quod accidens neque rationem complete essentie habet neque pars complete essentie est, sed sicut est ens secundum quid, ita et essentiam secundum quid habet.

Daher wird aus Eigenschaft und Träger kein für sich (bestehendes) Eines, sondern ein nebenbei (bestehendes) Eines. Und daher entsteht aus der Verbindung beider kein Wesen, so wie aus der Verbindung einer Form mit [45] Materie (ein Wesen entsteht);* deswegen hat eine Eigenschaft weder die Beschaffenheit eines vollständigen Wesens noch ist sie Teil eines vollständigen Wesens, sondern, so wie sie ein Seiendes in gewisser Hinsicht ist, so hat sie auch ein Wesen in gewisser Hinsicht.**

Böylece özgülük ve taşıyıcıdan kendi için (mevcut) bir Bir değil, ikincil, ayrıca (mevcut) bir Bir oluşur. Bu nedenle, örneğin bir biçiminin maddeyle birleşmesinden (bir özün ortaya çıkması) gibi, [45] bu ikisinin birleşmesinden bir öz meydana gelmez;* bu yüzden bir özgülük ne eksiksiz bir özün niteliğine sahiptir ne de eksiksiz bir özün parçasıdır, tersine, belirli bakımdan bir varolan olması gibi, belirli bakımdan bir öze de sahiptir.**

* Bir önceki notta seçilen örnekte kalırsak öz yoktur: kırmızı ya da yeşil masa; boya nesnenin kendisinde bir şey değiştirmez.

** Özgülükler var olmak için her zaman taşıyıcı olarak bir töze ihtiyaç duyar. Onlar entis entia, yani varolanın varolanıdır. Thomas, XII Libr. *Metaph.* Arist. exposit., XII, lect. 1, num. 2419.

Sed quia illud quod dicitur maxime et verissime (50) in quolibet genere est causa eorum que sunt post in illo genere, sicut ignis qui est in fine caliditatis est causa caloris in rebus calidis, ut in II Metaphisice dicitur: ideo substantia que est primum in genere entis, verissime et (55) maxime essentiam habens, oportet quod sit causa accidentium que secundario et quasi secundum quid rationem entis participant. Quod tamen diversimode contingit. Quia enim partes substantie sunt materia et forma, ideo quedam accidentia (60)

Aber weil das, was in erster Linie und mit größtem Recht [50] in irgendeiner Gattung genannt wird, die Ursache dessen ist, was danach in jener Gattung kommt, so wie das Feuer, das an der Spitze der Wärme steht, die Ursache der Wärme in den warmen Dingen ist, wie es im 2. Buch der "Metaphysik"* heißt, daher muß die Substanz, die das Erste in der Gattung des Seienden ist, indem sie am wirklichsten und [55] im höchsten Grade Wesen hat, die Ursache der Eigenschaften sein, die in zweiter Linie und gleichsam in gewisser Hinsicht an der Beschaffenheit des Seienden teilnehmen.** Jenes geschieht jedoch auf verschiedene Art und Weise. Weil nämlich die Teile der Substanz Materie und Form sind, daher begleiten einige Eigenschaften [60]

Ancak en başta ve çok haklı olarak [50] herhangi bir cinsin içinde tanımlanan şey daha sonra bu cinsin içine, örneğin ısının tepe noktasını oluşturan ve sıcak nesnelerdeki ısının nedeni olan ateş gibi, katılan şeyin nedeni olduğu için, *Metafizik*'in* 2. Kitap'ında söylenenlere göre, içinde tözün en edimsel ve en yüksek öze sahip olduğu varolan cinsi içinde birinci (ilk) olan töz, [55] ikinci sırada ve adeta belirli bakımdan varolanın niteliğinden pay alan özgülüklerin nedeni olmak zorundadır.** Ne var ki bu, farklı tarz ve şekilde vuku bulur. Çünkü tözün parçaları madde ve biçim olduğu için, kimi özgülükler özellikle biçime, [60]

* Aristoteles, *Metaph.*, II, cap. 1, 993b 25 vd.

** Bunun için bkz. Thomas, Summa theologiae, I, quaest. 77, artic. 6, corpus; I, quaest. 77, artic. 1, ad 5; XII Libr. Metap. Arist. exposit., VII, lect. 1, num. 1252-1256.

principaliter consequntur formam et quedam materiam. Forma autem invenitur aliqua cuius esse non dependet ad materiam, ut anima intellectualis; materia vero non habet esse nisi per formam. Unde in accidentibus que consequntur formam (65) est aliquid, quod non habet communicationem cum materia, sicut est intelligere, quod non est per organum corporale, sicut probat Philosophus in III De anima; aliqua vero ex consequentibus formam sunt que habent communicationem cum (70) materia, sicut sentire. Sed nullum accidens consequitur materiam sine communicatione forme.

vornehmlich die Form und einige vornehmlich die Materie. Es findet sich aber manche Form, deren Sein nicht von der Materie abhängt, wie die übersinnlich erkennende Seele; die Materie aber hat Sein nur durch die Form.* Daher gibt es unter den Eigenschaften, die die Form begleiten, [65] einiges, das keine Gemeinschaft mit der Materie hat, so wie es das übersinnliche Erkennen gibt, das nicht durch ein körperliches Organ geschieht, wie der Philosoph im 3. Buch von "Die Seele"** beweist. Es gibt aber unter den Eigenschaften, die die Form begleiten, einige, die Gemeinschaft mit [70] der Materie haben, wie das sinnliche Wahrnehmen. Doch keine Eigenschaft begleitet ohne Gemeinschaft mit der Form die Materie.***

kimileri de özellikle maddeye eşlik eder. Ancak duyular üstü idrak edilen ruhlar gibi maddeye bağımlı olmayan bazı biçimlere rastlanır; madde ise varlık'a sadece biçim vasıtasıyla sahiptir.* Bu yüzden biçime eşlik eden özgülükler arasında [65] maddeye müşterekliği olmayan bazı şeyler vardır, örneğin, filozofun *Ruh Üstüne*'nin** 3. Kitap'ında kanıtladığı gibi, cisimsel (bedensel) bir organ vasıtasıyla vuku bulmayan duyular üstü idrakin mevcut olması gibi. Ama biçime eşlik eden özgülükler arasında maddeyle [70] müşterekliği olan, duyusal algı gibi, bazı şeyler de vardır. Ne var ki hiçbir özgülük biçimle müşterekliği olmadan maddeye eşlik etmez.***

* Ancak tözel biçim de varlık'ı kendisinden değil, tanrıdan alır, bkz. Böl. IV, satır 90-166.

** Aristoteles, *De anima*, III, cap. 4, 429a 24 - b5.

*** Bkz. İbni Sina, *Sufficientia*, I, cap. 6.

In hiis tamen accidentibus que materiam consequntur invenitur quaedam diversitas. Quedam enim accidentia consequntur materiam secundum [75] ordinem quem habet ad formam specialem, sicut masculinum et femininum in animalibus, quorum diversitas ad materiam reducitur, ut dicitur in X Methaphisice; unde remota forma animalis dicta accidentia non remanent nisi equivoce. [80] Quedam vero consequntur materiam secundum ordinem quem habet ad formam generalem; et ideo remota forma speciali adhuc in ea remanent, sicut nigredo cutis est in ethiope ex mixtione elementorum et non ex ratione anime, et ideo [85] post mortem in eo manet.

Jedoch findet sich unter den Eigenschaften, die die Materie begleiten, eine Verschiedenheit. Einige Eigenschaften nämlich begleiten die Materie gemäß [75] der Beziehung, die die Materie zur Form der Art hat, so wie im Falle der Sinnenwesen das Männliche und das Weibliche, deren Verschiedenheit auf die Materie zurückgeht, wie es im 10. Buch der "Metaphysik"* heißt; daher bleiben nach Beseitigung der Form des Sinnenwesens die genannten Eigenschaften nicht, außer im Sinne der Gleichnamigkeit. [80] Einige Eigenschaften aber begleiten die Materie gemäß der Beziehung, die die Materie zur Form der Gattung hat; und daher bleiben sie nach Beseitigung der Form der Art weiter in (an) der Materie, so wie die Schwärze der Haut am Neger von der Mischung der Elemente und nicht von der Beschaffenheit der Seele herkommt, und daher [85] bleibt nach dem Tode die Schwärze der Haut an ihm.**

Ancak maddeye eşlik eden özgülükler arasında bir farklılık görülür. Yani bazı özgülükler, maddeye türün biçimiyle birlikte sahip olan [75] ilişkiye göre maddeye eşlik eder, örneğin, *Metafizik*'in* 10. Kitap'ında söylendiği gibi, canlı varlıklarda farklılıkları maddeye dayanan erkek ve kadın gibi; bu yüzden canlı varlığın biçiminin ortadan kaldırılmasından sonra, adaşlık anlamındaki hariç olmak üzere, sözü geçen özgülükler kalmaz. [80] Ama maddeye cinsin biçimiyle birlikte sahip olan ilişkiye göre bazı özgülükler maddeye eşlik eder; ve bu yüzden türün biçiminin ortadan kalkmasından sonra onlar [bu özgülükler] hâlâ maddenin içinde (üstünde) kalır, örneğin zencilerdeki cildin siyahlığı ruhun niteliğinden değil, öğelerin karışımından kaynaklanır ve bu nedenle [85] ölümden sonra ciltlerinin siyahlığı üstlerine kalır.**

* Aristoteles, *Metaph.*, X, cap. 9, 1058b 21-24.

** Zencinin bedeni öldükten sonra da siyah kalır. Çünkü bedenin siyahlığı "canlı varlık" türünün biçimine bağlı değildir, siyahlık zencinin bedeninde, cisim olan başka nesnelerle müşterektir.

Et quia unaqueque res individuatur ex materia et collocatur in genere vel specie per suam formam, ideo accidentia que consequntur materiam sunt accidentia individui, secundum que (90) individua etiam eiusdem speciei ad invicem differunt; accidentia vero que consequntur formam sunt proprie passiones vel generis vel speciei, unde inveniuntur in omnibus participantibus naturam generis vel speciei, sicut risibile (95) consequitur in homine formam, quia risus contingit ex aliqua apprehensione anime hominis.

Und weil ein jedes Ding aufgrund der Materie individuiert und aufgrund seiner Form unter eine Gattung oder eine Art gebracht wird, daher sind die Eigenschaften, die die Materie begleiten, Eigenschaften des Individuums, nach welchen [90] sich auch die Individuen derselben Art untereinander unterscheiden;* die Eigenschaften aber, die die Form begleiten, sind wesentliche Eigenschaften entweder der Gattung oder der Art, weshalb sie in allem vorgefunden werden, was an der Natur der Gattung oder der Art teilnimmt, so wie lachensfähig [95] im Falle des Menschen die Form (des Menschen) begleitet, weil das Lachen aufgrund einer Wahrnehmung der Seele des Menschen geschieht.

Her nesne madde nedeniyle bölünmez hale getirildiği ve biçimi nedeniyle bir cinse ya da bir türe dahil edildiği için, maddeye eşlik eden özgülükler bireyin özgülükleridir, ki buna göre [90] aynı türün bireyleri de kendi aralarında farklılık gösterir;* ancak biçime eşlik eden özgülükler ya cinsin ya da türün öze ilişkin özgülükleridir, bu nedenle cinsin ya da türün doğasından pay alan her şeyde onlarla karşılaşılır, örneğin insanda [95] gülme yetisinin (insanın) biçimine eşlik etmesi gibi, çünkü gülmek, insan ruhunun bir algısı nedeniyle vuku bulur.

* "Demek ki tekil töz kendisi nedeniyle bölünmez hale gelir, ama özgülükler tekil töz olan taşıyıcı nedeniyle bölünmez hale getirilir: Yani, bu taşıyıcının üzerinde olduğu sürece bu Beyaz denilir." (Thomas, *Summa theologiae*, I, quaest. 29, artic. 1, corpus)

Sciendum etiam est quod accidentia aliquando ex principiis essentialibus causantur secundum actum perfectum, sicut calor in igne qui semper (100) est calidus; aliquando vero secundum aptitudinem tantum, sed complementum accidit ex agente exteriori, sicut dyaphaneitas in aere que completur per corpus lucidum exterius; et in talibus aptitudo est accidens inseparabile, sed complementum (105) quod advenit ex aliquo principio quod est extra essentiam rei, vel quod non intrat constitutionem rei, est separabile, sicut moveri et huiusmodi.

Man muß auch wissen, daß Eigenschaften einmal aus den wesentlichen Prinzipien (Bestandteilen) entstehen als solche, die sich in vollendeter Aktualität befinden, so wie die Wärme im Falle des Feuers, das immer [100] warm ist; ein andermal aber entstehen Eigenschaften (aus diesen Prinzipien) als solche, die (zu vollendeter Aktualität) nur geneigt sind, jedoch ihre Vollendung geschieht durch eine äußere Ursache, so wie im Falle der Luft die Durchsichtigkeit, die durch einen äußeren leuchtenden Körper vollendet wird; und in solchen Fällen ist die Eignung eine unabtrennbare Eigenschaft, jedoch die Vollendung, [105] die von einem Prinzip (Ursache) kommt, das sich außerhalb des Wesens des Dinges befindet, oder die in die Beschaffenheit des Dinges nicht eingeht, ist abtrennbar, so wie das Bewegtwerden und dergleichen.

Bilinmelidir ki özgülükler, daha yetkin edimsellik içinde bulunan [özgülükler] olarak kimi zaman öze ilişkin ilkelerden (oluşturucu öğelerden) meydana çıkar, örneğin her zaman sıcak olan [100] ateşin ısısı gibi; başka bir zaman ise özgülükler, (daha yetkin edimselliğe) sadece eğilimi olan [özgülükler] olarak (bu ilkelerden) meydana çıkar, ancak tamamlanmaları bir dış neden vasıtasıyla vuku bulur, örneğin havanın, dıştan gelen parlak bir cisim vasıtasıyla tamamlanan saydamlığı gibi; böyle durumlarda uygunluk, ayrılması mümkün olmayan bir özgülüktür, ama nesnenin özünün [105] dışında bulunan bir ilkeden (nedenden) gelen ya da nesnenin niteliğine girmeyen tamamlama ise ayrılabilir, örneğin hareket ettirilmek ve buna benzer şeyler gibi.

Sciendum est etiam quod in accidentibus modo alio sumitur genus, differentia et species quam (110) in substantiis. Quia enim in substantiis ex forma substantiali et materia efficitur per se unum, una quadam natura ex earum coniunctione resultante que proprie in praedicamento substantie collocatur, ideo in substantiis nomina concreta que (115) compositum significant proprie in genere esse dicuntur, sicut species vel genera, ut homo vel animal. Non autem forma vel materia est hoc modo in predicamento nisi per reductionem, sicut principia in genere esse dicuntur. Sed ex accidente (120)

Man muß auch wissen, daß im Falle der Eigenschaften Gattung, Unterschied und Art auf eine andere Art und Weise verstanden werden als [110] im Falle der Substanzen. Weil nämlich im Falle der Substanzen aus der substantialen Form und der Materie ein für sich allein (bestehendes) Eines wird, indem aus deren Verbindung eine einzige Natur entsteht, die im eigentlichen Sinne unter die Kategorie der Substanz gebracht wird, daher wird im Falle der Substanzen von den konkreten Namen,* die [115] das Zusammengesetzte bezeichnen, gesagt, daß sie im eigentlichen Sinne unter die Kategorie (der Substanz) fallen, als Arten oder Gattungen, wie Mensch oder Sinnenwesen. Es fällt aber nicht Form oder Materie auf diese Art und Weise unter die Kategorie (der Substanz), außer durch Zurückführung, so wie von Prinzipien (Bestandteilen) gesagt wird, daß sie unter eine Kategorie fallen.** Aber aus einer Eigenschaft [120]

Özgülüklerde cinsin, farkı ve türün tözlerdekinden farklı bir tarz ve şekilde anlaşılması [110] gerektiği de bilinmelidir. Çünkü tözlerde tözel biçimden ve maddeden yalnız kendi için (mevcut) bir Bir oluşur, bunların [tözel biçimin ve maddenin] birleşiminden özgün anlamda töz kategorisine dahil edilen tek bir doğa meydana çıkar, bu yüzden tözler söz konusu olduğunda, birleştirilmiş-olanı tanımlayan [115] somut adlar* hakkında, onların özgün anlamda, insan ya da canlı varlık gibi, türler ya da cinsler olarak (töz) kategorisine girdikleri söylenir. Ancak biçim ya da madde, geri götürülmesi haricinde, bu tarz ve şekilde (töz) kategorisine girmez, örneğin ilkeler (oluşturucu öğeler) hakkında onların bir kategoriye girdiklerinin söylenmesi gibi.** Ne var ki, bir özgülükten [120]

* Nomen concretum, birleştirilmiş-olan için adlar anlamına geliyor.

** Oluşturucu öğelerden meydana gelen bir şey bir kategoriye giriyorsa, oluşturucu öğeler de dolaylı olarak bu kategoriye girer.

et subiecto non fit unum per se; unde non resultat ex eorum coniunctione aliqua natura cui intentio generis vel speciei possit attribui. Unde nomina accidentalia concretive dicta non ponuntur in predicamento sicut species vel genera, ut (125) album vel musicum, nisi per reductionem, sed solum secundum quod in abstracto significantur, ut albedo et musica. Et quia accidentia non componuntur ex materia et forma, ideo non potest in eis sumi genus a materia et differentia (130)

und ihrem Träger wird kein für sich allein (bestehendes) Eines; daher entsteht aus deren Verbindung keine Natur, der der Begriff der Gattung oder der Art zugeteilt werden könnte. Daher werden die Eigenschaftsbezeichnungen, im konkreten Sinne ausgesagt,* wie [125] das Weiße oder das Musikalische, nicht als Arten oder Gattungen unter eine Kategorie gestellt, außer durch Zurückführung, sondern (jene Eigenschaftsbezeichnungen werden als Arten oder Gattungen unter eine Kategorie gestellt) nur, insofern sie abstrakte Bedeutungen haben,** wie Weiße und Musikalität.*** Und weil die Eigenschaften nicht aus Materie und Form zusammengesetzt werden, daher kann nicht [130]

ve onun taşıyıcısından yalnız kendi için (mevcut) bir Bir oluşmaz; bu yüzden onların birleşmesinden cins ya da tür kavramına tahsis edilebilecek bir doğa ortaya çıkmaz. Bu nedenle özgülük ilişkileri somut anlamda söylenirse* beyaz-olan [125] ya da müziğe ait-olan gibi, türler ya da cinsler olarak, geri götürülmesi haricinde, bir kategoriye dahil edilmez, tersine (bu özgülük ilişkileri türler ya da cinsler olarak bir kategoriye) sadece beyazlık ve müziğe aitlik gibi soyut anlamları** olduğu sürece (dahil edilir).*** Özgülükler madde ile biçimden birleştirilmiş olmadıkları için onlarda [130]

* Dicere abstractive ve dicere concretive: Soyut anlamda bir şeyin ve somut anlamda bir şeyin, ya da genelleştirme durumunda olan bir şeyin ve özelleştirme durumunda olan bir şeyin düşünüldüğünü ifade eder.

** Significare in abstracto ve significare in concreto: Kendi tekil belirleniminden ayrılmış olan bir şeyi ve ayrı belirlenimle birleşmiş olan bir şeyi tanımlar.

*** Meister, Not 135.

a forma sicut in substantiis compositis; sed oportet ut genus primum sumatur ex ipso modo essendi, secundum quod ens diversimode secundum prius et posterius de decem generibus predicamentorum, sicut dicitur [135] quantitas ex eo quod est mensura substantie et qualitas secundum quod est dispositio substantie, et sic de aliis, secundum Philosophum in IX Methaphisice.

in ihrem Falle die Gattung von der Materie und der Unterschied von der Form Hergenommen werden, so wie im Falle der zusammengesetzten Substanzen;* vielmehr muß ihre höchste Gattung von der Seinsweise selbst hergenommen werden, insofern Seiendes auf verschiedene Art und Weise im Sinne des Früheren und des Späteren von den zehn kategorialen Gattungen ausgesagt wird,** so wie man [135] von Quantität spricht aufgrund der Tatsache, daß sie das Maß der Substanz ist, und von Qualität, insofern sie die Einrichtung der Substanz ist, und so hinsichtlich des übrigen, nach dem Philosophen im 9. Buch der "Metaphysik".***

birleştirilmiş tözlerde olduğu gibi cins maddeden ve fark biçimden sağlanmaz;* tersine, varolan farklı tarz ve şekilde daha önceki ve daha sonraki anlamında on kategorik cins tarafından ifade edildiği** sürece, onların en yüksek cinsi varlık şeklinin kendisinden sağlanmalıdır, örneğin [135] tözün ölçüsü olması gerçeğine dayanarak nicelikten ve tözün donanımı olduğu sürece nitellikten söz edilmesi gibi, filozofun *Metafizik*'in*** 9. Kitap'ına göre geri kalanlar bakımından da durum böyledir.

* Bkz. Böl. II, satır 105 vd.

** Töz kategorisi, kendisine tahsis edilmiş ve özgülüklerin farklı sınıflarını (en yüksek cinsleri) ifade eden öteki dokuz kategoriden daha önce gelir. Demek ki özgülüklerin varlık şekli bağımlı bir varlık şeklidir.

*** Aristoteles, *Metaph.*, IX, cap. 1, 1045b 27-32. Ayrıca, *Metaph.*, IV, cap. 2, 1003b 5-7.

Differentie vero in eis sumuntur ex diversitate principiorum ex quibus causantur. Et quia proprie [140] passiones ex propriis principiis subiecti causantur, ideo subiectum ponitur in diffinitione eorum loco differentie si in abstracto diffiniuntur, secundum quod sunt proprie in genere, sicut dicitur quod simitas est curvitas nasi. Sed e converso esset [145] si eorum diffinitio sumeretur secundum quod concretive dicuntur; sic enim subiectum in eorum diffinitione poneretur sicut genus, quia tunc diffinirentur per modum substantiarum compositarum in quibus ratio generis sumitur a [150]

Die Unterschiede aber werden im Falle der Eigenschaften von der Verschiedenheit der Prinzipien (Bestandteile) hergenommen, aus denen die Eigenschaften entstehen. Und weil die wesentlichen Eigenschaften [140] aus den wesentlichen Prinzipien des Trägers entstehen, daher wird in der Definition der Eigenschaften der Träger anstelle des Unterschieds angeführt, wenn sie im abstrakten Sinne definiert werden, insofern sie im eigentlichen Sinne unter eine Kategorie fallen, so wie man sagt, daß Stülpnasigkeit eine Gekrümmtheit der Nase ist. Jedoch wäre es anders, [145] wenn die Definition der Eigenschaften vorgenommen würde, insofern sie im konkreten Sinne ausgesagt werden; unter solchen Umständen würde nämlich in deren Definition der Träger als Gattung angeführt, weil sie dann nach Art der zusammengesetzten Substanzen definiert würden, in deren Fall der Begriff der Gattung von [150]

Ama farklar, özgülükler söz konusu olduğunda ilkelerin (oluşturucu öğelerin) farklılığından sağlanır, ki bunlardan özgülükler meydana çıkar. Öze ilişkin özgülükler [140] taşıyıcının öze ilişkin ilkelerinden meydana çıktığı için, özgün anlamda bir kategoriye girdikleri sürece, soyut anlamda tarif edildikleri zaman özgülüklerin tarifinde fark yerine taşıyıcı öne çıkar, örneğin yukarı kıvrık burunluluğun burundaki bir eğrilik olduğunu söylemek gibi. Ancak[145] somut anlamda ifade edildikleri sürece özgülüklerin tarifi yapılmış olsaydı bu durum farklı olurdu; böyle bir koşulda onlar [özgülükler] tarif edilirken taşıyıcı cins olarak gösterilecekti, çünkü birleştirilmiş tözlerin türüne göre tarif edileceklerdi o zaman, onlarda cins kavramı [150]

materia, sicut dicimus quod simum est nasus curvus. Similiter etiam est si unum accidens alterius accidentis principium sit, sicut principium relationis est actio et passio et quantitas; et ideo secundum hec dividit Philosophus relationem in (155) V Methaphisice. Sed quia propria principia accidentium non semper sunt manifesta, ideo quandoque sumimus differentias accidentium ex eorum effectibus, sicut congregativum et disgregativum dicuntur differentie coloris que causantur (160) ex habundantia vel paucitate lucis, ex quo diverse species coloris causantur.

der Materie hergenommen wird, so wie wir sagen, daß das Stülpnasige eine gekrümmte Nase ist.* Ebenso ist es auch, wenn etwa eine Eigenschaft das Prinzip (Grundlage) einer anderen Eigenschaft ist, so wie Prinzip der Relation ist Tätigkeit und Erleiden (Bestimmtwerden) und Quantität; und daher teilt der Philosoph im 5. Buch der "Metaphysik"** die Relation [155] danach ein. Aber weil die wesentlichen Prinzipien (Bestandteile) der Eigenschaften nicht immer offenkundig sind, daher nehmen wir manchmal die Unterschiede der Eigenschaften von deren Wirkungen her, so wie das Zusammenziehende und das Streuende Unterschiede der Farbe genannt werden, die [160] durch die Fülle oder die Spärlichkeit des Lichts verursacht werden, wodurch die verschiedenen Arten der Farbe verursacht werden.***

maddeden sağlanmaktadır, örneğin bizim, yukarı kıvrık burnun eğri bir burun olduğunu söylememiz gibi.* Görelik ilkesinin etkinlik ve edilginlik (belirlenmek) ve nicelik olması gibi bir özgülük başka bir özgülüğün ilkesi (temeli) olduğu zaman da durum böyledir; ve bu nedenle filozof *Metafizik*'in** 5. Kitap'ında Görelik'i [155] buna göre bölümler. Ama özgülüklerin öze ilişkin ilkeleri (oluşturucu öğeleri) her zaman bilinmediği için, kimi zaman özgülüklerin farklarını onların etkilerinden sağlarız, örneğin renklerin farklı görünümlerine neden olan ışığın çokluğu ya da azlığının yol açtığı renk farklarının, [160] yoğunlaştıran ve seyrekleştiren diye tanımlanması gibi.***

* *Summa theologiae*, I-II, quast. 53, artic. 2, ad 3.

** Aristoteles, *Metaph.*, V, cap. 15.

*** ("Ortaçağ fiziğine göre, farklı renk türlerinin nedeni, en fazla ışığı içeren beyazla en az ışığı içeren siyahın farklı karışımlarıydı. Renklerdeki temel farklılıklar bilinmediğinden renkler etkileri aracılığıyla ayrılırlar. İçeriğinde çok fazla beyaz, dolayısıyla ışık olan bir renk görüşü genişletir ya da artırır; içeriğinde çok fazla siyah olan, dolayısıyla ışık olmayan bir renkse görüşü daraltır ya da azaltır." [Maurer, s. 72, Not 14])

Sic ergo patet quomodo essentia est in substantiis et accidentibus, et quomodo in substantiis compositis et simplicibus, et qualiter in hiis (165) omnibus intentiones universales logice inveniuntur; excepto primo quod est in fine simplicitatis, cui non convenit ratio generis aut speciei et per consequens nec diffinitio propter suam simplicitatem: in quo sit finis et consummatio huius (170) sermonis. Amen.

So also ist offenbar, wie es sich mit Wesen im Falle der Substanzen und der Eigenschaften verhält, und wie im Falle der zusammengesetzten und der einfachen Substanzen, und wie sich in allen diesen [165] Fällen die logischen Allgemeinbegriffe erweisen; mit Ausnahme des Ersten, das an der Spitze der Einfachheit steht, dem wegen seiner Einfachheit der Begriff der Gattung oder der Art nicht zukommt und folglich auch nicht Definition: in ihm sei Schluß und Ende dieser [170] Darlegung. Amen.

Demek ki özün tözler, özgülükler ve de birleşik ve yalın tözler karşısındaki durumunun nasıl olduğu ve bütün bu [165] durumlarda mantıksal genel kavramların nasıl meydana çıktığı açıklığa kavuşuyor; [ama] yalınlığın doruk noktasını oluşturan, yalınlığı nedeniyle kendisine cins ya da tür kavramı ve bunun sonucunda tarif de yakışmayan Birinci [tanrı] müstesna olmak üzere: Bu anlatılanların nihayeti ve neticesi onda [tanrıda] olsun. Amin.



1225-1274 yılları arasında yaşamış ünlü Hıristiyan filozof Thomas Aquinas'ın felsefesi önemli ölçüde Aristoteles'in *Metafizik*'ine dayanır. Ortaçağ Hıristiyan felsefesinin doruk noktasını oluşturan Aquinas, metafizikle teoloji, akılla inanç arasında ayrım yapar. Ona göre inancın ve aklın işlevleri farklıdır; buna rağmen akıl inanca bağlıdır.

*Varlık ve Öz*, Aquinas'ın metafizik üzerine görüşlerini derlediği temel bir eserdir. "Öz" ve "varolan" sözcükleriyle neyin tanımlandığı, özün değişik nesnelerde nasıl bulunduğu ve mantıksal kavramlar olan cins, tür ve fark karşısındaki yerleri ele alınır. Varolanın anlamından özün anlamına doğru ilerlenen metinde, cinsin, türün ve farkın doğada maddeye, biçime ve birleşik-olana niçin uygun düştüğünün nedenini ortaya koyar; özün tözler, özgülükler, birleşik ve yalın tözler karşısındaki durumunun nasıl olduğunu ve mantıksal genel kavramların nasıl oluştuğunu açıklar.

Felsefe tarihinde önemli bir yeri olan bu kitap, Latince, Almanca ve Türkçe olarak ilk kez yayımlanıyor.




SAY
9 YTL

Online satış:
www.saykitap.com

ISBN: 978-975-468-697-5




SAY YAYINLARI